

ZPRÁVY

Československé psychologické
společnosti
při Československé akademii věd

BULLETIN

Slovenskej psychologickej
spoločnosti
pri Slovenskej akadémii vied

ROČNÍK

VII

č. 11-12

1

1872 -

1873 -

1874 -

1875 -

1876 -

1877 -

2

ZPRÁVY

**Československé psychologické
společnosti**

při Československé akademii věd

BULLETIN

**Slovenskej psychologickej
spoločnosti**

pri Slovenskej akadémii vied

JSOU ORGÁNEM ČSPS

ROČNÍK VII - ČÍSLO 11-12

ČSPS, NÁBŘEŽÍ BEDŘICHA ENGELSE, PRAHA-VYŠEHRAĐ

Božet 4761/66

„Zprávy ČSPS“ a „Bulletin SPS“ vycházejí neperiodicky
a slouží pro vnitřní potřebu členů Společnosti

Redakce „Zpráv ČSPS“:
hlavní redaktor doc. dr. E. Holas,
výkonná redaktorka V. Bokorová, prom. psych.

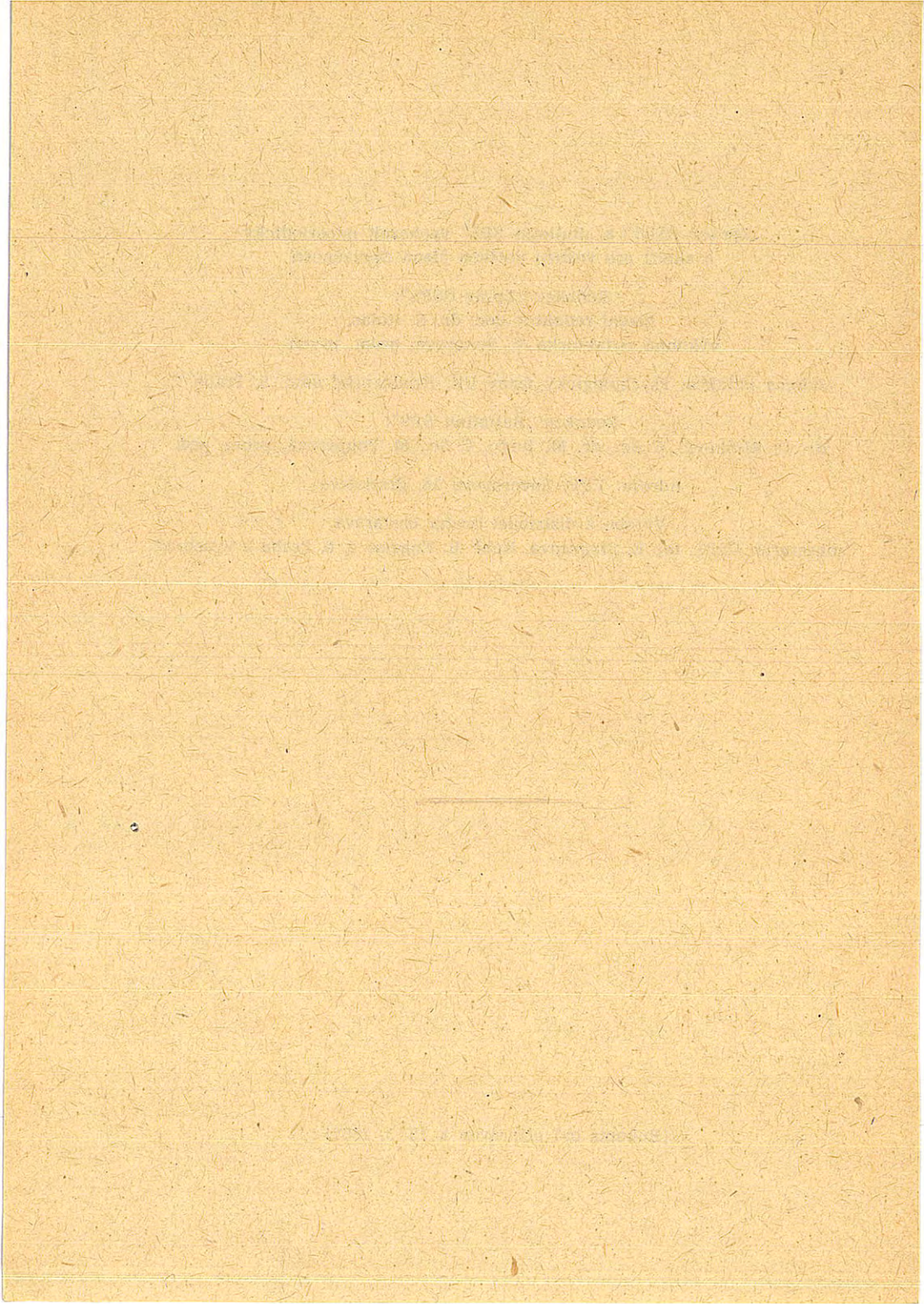
Adresa redakce: Psychologický ústav UK, Hradčanské nám. 5, Praha 1

Redakce „Bulletinu SPS“:
dr. O. Blaškovič, C. Sc., dr. M. Jurčo, C. Sc., M. Popperová, prom. ped.

Adresa: VÚP, Suvorovova 16, Bratislava

Výrobu a distribuci brožur obstarává
sekretariát ČSPS, taj. E. Singerová, Nábř. B. Engelse č. 6, Praha 2-Vyšehrad

[Rukopis byl připraven k 15. 3. 1965]

OBSAH

ZPRÁVY ČSPS

Památce prof. J. Doležala	7
II. sjezd československých psychologů	10
Zápis z valného shromáždění ČSPS	12
Elaborát o postavení a úkolech čs. psychologie	15

Zprávy z ústředí

Přehled činnosti ČSPS za r. 1964	41
Plán práce ČSPS na r. 1965	44
Složení ústředních orgánů ČSPS	48
Ekonomická sekce:	
Zpráva ze zasedání výboru sekce	50
Jednání komise pro zpracov. norem psych. vyšetřovacích metod	51
Porada psychologů s pracovníky výrobních rezortů a dopravy	52

Z psychologických pracovišť

Oddělení pro výzkum VNČ dětí v Ústavu pro péči o matku a dítě, Praž	54
Výzkumný ústav psychiatrický v Praze	56

Zahraniční okénko

Z činnosti Mezinárodní asociace pro vědeckou psychologii	59
Konference o vědeckém řízení — Budapešť, 1964	61

Oznámení členům

Nově přijatí členové ČSPS	62
-------------------------------------	----

Bibliografie

Novinky jugoslávské psychol. literatury	63
---	----

Přílohy:

1. Psychologické diagnostické pomůcky (Dodatky I.)
2. Normy a zásady pro sestavování a užívání psych. vyšetřovacích metod

BULLETIN SPS

Činnost SPS

Zpráva o činnosti za r. 1964	71
Plán práce na r. 1965	74

Zprávy z psychol. pracovísk

Ústav experimentálnej psychológie SAV	76
Katedra psychológie pedag. fakulty UK v Trnave	78
Psychologická výchovná klinika v Košiciach	80
Psychologické odd. VÚP v Bratislave	82
Katedra psychológie pri PF v Nitre	83

Zprávy sekcií a oblastných skupín

Východoslovenská OS v Košiciach	85
Ekonomická sekcia SPS	85

Zahraničné cesty

Štúdium psychológie v Paríži	86
--	----

Rôzne

Nový psychologický časopis	88
Negatívne dôsledky zverejňovania psychol. metód - diskusia	89

ZA PROFESOREM J. DOLEŽALEM

Dne 12. ledna 1965 zemřel univ. prof. Dr. Jan Doležal, zakladatel a dlouholetý předseda Československé psychologické společnosti.

Naše psychologie v něm ztrácí jednoho ze svých čelných představitelů, který svým širokým rozhledem, originálním teoretickým myšlením, organizačním elánem a iniciativou významně přispěl k jejímu rozvoji. Zemřel necelé tři roky poté, co jsme vzpomněli jeho šedesátých narozenin, takřka uprostřed práce, udolán zákeřnou chorobou, které houževnatě vzdoroval. Celoživotní práce prof. Doležala byla mnohostranná a vskutku rozsáhlá, takže ani nelze podat její celkový obraz v krátkém nekrologu. Připomeneme pouze některé její úseky a příznačné rysy, které zvláště ovlivnily vývoj psychologie u nás.

Po mimořádně úspěšném zakončení studií na lipské universitě začal Doležal svou psychologickou dráhu v Drážďanech jako pracovník a později vedoucí Psychotechnického ústavu. Pobyt v Německu mu umožnil osvojit si experimentální techniky výzkumu a získat vhlad do psychologické problematiky průmyslové výroby i cenné organizační zkušenosti. To vše Doležal se zdarem uplatnil po svém návratu do Prahy, když po nástupu Hitlera k moci musel Německo opustit. Prvým významným úspěchem doma bylo vybudování vpravdě moderního, vědeckými metodami vyzbrojeného Ústavu lidské práce, v němž Doležal pak několik let působil jako ředitel. Činnost ústavu vycházela z koncepce komplexního zkoumání pracovní činnosti. Tato koncepce byla velmi pokroková a odpovídala náročným kritériím vědecké práce. Ústav odchovával řadu zkušených psychologických pracovníků a i když byl pak za éry dogmatismu zrušen, zůstal vzorem psychologického pracoviště, který podněcoval naše psychology k úsilí znovu práci obnovit na stejné vysoké odborné úrovni. V létech, kdy byla psychologie u nás vážně ohrožena a postižena likvidátorskými tendencemi, získal si Doležal jako universitní profesor, jímž byl jmenován v roce 1947, zásluhu o to, že byly tyto tendence alespoň do určité míry paralyzovány. Úspěšnou zbraní proti nim byla marxisticky orientovaná koncepce psychologické vědy a její aplikace v socialistické společenské praxi, jak ji Doležal v základních rysech nastínil a se zdarem stále podrobněji domýšlel. Příznačné pro Doležala bylo, že se nespokojil s pouhou deklarací myšlenek, nýbrž zároveň usiloval o to, aby byly vtěleny v konkrétní skutečnost. To ho vedlo k řadě akcí, v nichž znovu prokázal své organizační schopnosti. Dosáhl zřízení samostatné katedry psychologie na Karlově universitě a zasloužil se o realizaci nově pojatého jednooborového studia psychologie, jehož učební osnovy byly vypracovány na základě uplatnění vědecké psychologické teorie na jedné straně a rozboru potřeb společenské praxe na straně druhé. Toto pojetí studia psychologie se zdarem obtožilo v porovnání s jeho stavem v jiných vyspělých státech. Profesor Doležal na universitní půdě vybudoval také nový samostatný Psychologický ústav KU, který náleží k nejlépe technicky vybaveným psychologickým pracovištím v ČSSR. V laboratorii ústavu vyvinul řadu výzkumných aparatur i cenných experimentálních metodik, sloužících k analýze činnosti.

Vedle této náročné práce v rámci university začal profesor Doležal rozvíjet práci psychologů také na půdě Československé akademie věd, kde na jeho podnět vznikla r. 1957 Komise pro psychologii, která pod Doležalovým vedením získala pro naši psychologii některé další možnosti rozvoje. Umožnila celostátně koordinovat a plánovat výzkumnou práci psychologů, přispěla k řešení palčivých stavovských otázek a prosadila nové publikační možnosti -

především založením samostatného ústředního časopisu „Československá psychologie“, jehož vedoucím redaktorem byl až do své smrti prof. Doležal, úzkostlivě střežící jeho dobrou odbornou úroveň. Dalším rozhodným impulsem, podněcujícím aktivitu československých psychologů bylo založení Československé psychologické společnosti při Čs. akademii věd r. 1958, jehož iniciátorem byl opět prof. Doležal. Ve funkci předsedy ústředního výboru ČSPS, kterou zastával po několik let, se pak Doležal významně podílel na budování organizační struktury Společnosti i na rozvíjení a usměrňování její činnosti.

Z uvedeného je zřejmé, že téměř všechny základní úspěchy naší psychologie byly tak či onak spjaty s Doležalovým jménem. Nejen, že podněcoval k teoretickému myšlení a usiloval o vytvoření ucelené vědecké koncepce psychologie, ale se vši svou energií a temperamentností se zasazoval o vytvoření potřebných objektivních podmínek jak pro rozvoj vědecko-výzkumné práce v psychologii, tak pro uplatnění jejich poznatků v praxi.

Jeho zdravý smysl pro potřeby praxe našel svůj výraz v řadě konkrétních činů. O využití psychologických poznatků v praxi — zvláště v oblasti hospodářské — pečoval prof. Doležal nejen jako ředitel Ústavu lidské práce a vedoucí katedry psychologie, ale i ve svých dalších funkcích. Měl např. hlavní podíl na ideové přípravě I. celostátní konference čs. psychologů ve Smolenicích r. 1957, která poprvé vytyčila perspektivy rozvoje a uplatnění aplikované psychologie v socialistické společenské praxi. Dále se profesor Doležal zasadil o vytvoření odborných sekcí ČSPS, specializovaných na jednotlivé aplikační úseky, a pečoval o jejich zdárnou práci. Připravil ke dvojímu vydání v edici Malé moderní encyklopedie populárně-vědecký sborník „Hygiéna duševního života“ a v posledních letech se s velkou energií opětovně věnoval řešení problematiky výchovy k povolání a poradenské práci na našich školách. Založil samostatný časopis „Výchovný poradce“, věnovaný těmto otázkám, jehož cílem je především pomáhat našim učitelům a poradcům. V prvním čísle tohoto časopisu uveřejnil vlastní základní koncepci výchovy k povolání v rámci našeho školského systému.

V posledním období svého života soustřeďoval profesor Doležal své snahy stále více k syntetickému zpracování zásadních teoretických a metodologických otázek psychologie práce, které se zřejmě chystal publikovat ve formě monografie o psychologii práce. Nebylo mu bohužel dopřáno završit celoživotní dílo touto výslednou syntézou. I tak zanechává však po sobě profesor Doležal vskutku obdivuhodnou práci, která je mu důstojným pomníkem. Zůstává tak dále mezi námi a v mnohém ohledu — především svou kritičností, přísně logickým myšlením, iniciativností a usilovností — nám může být světlým vzorem.

V. BOKOROVÁ

Památce profesora Jana Doležala

Mnozí z nás se s profesorem J. Doležalem viděli na II. sjezdu ČSPS naposled. Zpráva o jeho náhlém úmrtí dne 12. ledna t. r. byla opravdu bolestným překvapením. Jeho místo v řadách československých psychologů zůstalo prázdné a jeho zaplnění nebude snadné. Profesor Doležal nám bude dlouho chybět.

Pro Československou psychologickou společnost znamenal velmi mnoho. Byl jejím zakladatelem a jejím prvním předsedou. Rozhodující podíl měl na

rozvinutí její práce jak v ústředním výboru a v sekcích, tak i v otázkách organizačních a administrativních.

Založení Čs. psychologické společnosti a rozběhnutí celé její práce bylo však pouze jednou fází jeho činnosti. Doležal byl spiritus agens celé československé psychologie. Její osud mu velmi ležel na srdci a jejímu vývoji věnoval asi největší díl své práce. Ve schopnosti koncipovat hlavní směry jejího rozvoje a nejbližší její úkoly neměl asi mezi československými psychology sobě rovného. Koncepce sítě vědeckých psychologických pracovišť, státních výzkumných úkolů i návrh statutu a koncepce práce Psychologického ústavu ČSAV byly především jeho dílem. Osud mu však nedopřál, aby se dočkal realizace všech svých návrhů.

Zůstává našim ne právě snadným úkolem, abychom spojenými silami dovedli započatou práci k důstojnému završení. Profesor Doležal už s námi nebude. Naše práce a úsilí se však ještě dlouho budou opírat o jeho podněty, vypracované návrhy a koncepce. V tom zůstane i nadále s námi.

EMIL HOLAS, předseda ČSPS

II. SJEZD ČESKOSLOVENSKÝCH PSYCHOLOGŮ

Ve dnech 19.—21. listopadu 1964 proběhl v Praze II. sjezd čs. psychologů, tematicky zaměřený k otázkám psychologie osobnosti.

Sjezdových jednání se zúčastnilo na 600 pracovníků, a to nejen psychologů, ale i představitelů příbuzných oborů, zapojených v různých oblastech praxe. Byli přítomni také delegáti zahraničních psychologických společností z NDR, Polska a Bulharska. Program sjezdu tvořilo 78 referátů, které odezněly jednak v plénu, jednak v paralelně zasedajících sekcích, věnovaných určitému rozboru dílčích tematických okruhů.

Poněvadž podrobnější zprávu o jednotlivých tematech a referátech otiskla Československá psychologie č. 1. 1965, přinášíme zde pouze závěry hodnotící komise sjezdu:

Hodnotiaca komisia pri úvahe o koncepcii II. sjazdu československých psychológov vyzdvihuje na prvom mieste skutočnosť, že sa organizoval ako monotematické podujatie. Tému psychológie osobnosti považuje vzhľadom na jej rozpracovanosť vo svetovej literatúre za veľmi závažnú a tiež v našich podmienkach za veľmi aktuálnu.

Pokiaľ ide o jej realizáciu v sjazdových referátoch a diskusiach, členovia hodnotiacej komisie sa zhodli v názore, že téma bola podchytená až do obdivuhodnej šírky, pričom však vyzdvihuje skutočnosť, že mnohé referáty boli zamerané až príliš špecializovane. Platí to aj o úvodných referátoch v pléne, ktoré všetky rozoberali veľmi aktuálne problémy osobnosti, jej dynamiku, problém učenia pri osobnosti, problémy štrukturálneho vývoja, problémy psychopatologických črt; pritom všetkom má hodnotiaca komisia dojem, že by nebolo bývalo vecí na škodu, uviesť problematiku primeraným referátom všeobecným, ktorý by bol poukázal na súčasný stav bádania v psychológii osobnosti vo svete a u nás.

O konceptuálnej bohatosti práce čs. psychológov na túto tému svedčí jednak počet zaradených referátov (78 referátov) a na druhej strane ich tematická pestrosť. Referáty boli prípravným výborom sjazdu rozdelené do 14 tematických okruhov, a to:

- Úvodné všeobecné jednanie v pléne
- Problémy osobnosti ako celku
- Špeciálne problémy osobnosti
- Psychodiagnostika
- Sociálna psychológia
- Vedenie ľudí
- Vývoj osobnosti
- Psychopatológia
- Jednotlivé rysy osobnosti
- Motivácia
- Rozhodovanie
- Otázky výchovy
- MLÁDEŽ

Keďže priebeh sjazdového jednanía mal do značnej miery reprezentačný ráz, má hodnotiaca komisia dojem, že to viedlo k určitému odstupu medzi referujúcimi a poslucháčstvom, na druhej strane konštatuje, že napriek tomu výmena názorov bola dostatočne aktívna a v niektorých sekciách aj veľmi živá.

Pri hodnotení celkového stavu bádania v oblasti psychológie osobnosti, ako ho odráža náš II. sjazd, hodnotiaca komisia konštatuje, že v práci našich psychológov sa prejavuje prístup k problémom osobnosti z mnohých strán, avšak domnieva sa, že prítomný stav by sa mal stať podnetom pre koncentrovanejší a zameranejší nápor na riešenie principiálnych problémov psychológie osobnosti s dôrazom hlavne na intenzívnosť bádania.

Komisia kladne hodnotí skutočnosť, že sa v rámci sjazdu uskutočnilo sympóziu o sociálnej psychológii, ktoré uviedlo začiatok organizovanej práce v tejto oblasti na pôde Čs. psychologickéj spoločnosti.

Hodnotiaca komisia je toho názoru, že organizácia sjazdu bola v rámci daných možností bezchybná, ženapriek ťažkostiam sa podarilo zvládnuť aj ubytovanie účastníkov a že umiestnenie sjazdu do reprezentačných miestností mu pridalo na spoločenskom lesku. Za pozitívny znak považuje hodnotiaca komisia i to, že sjazd našiel ohlas aj v širokej verejnosti prostredníctvom tlače a rozhlasu, čo zároveň zaväzuje čs. psychológov k zodpovednej práci. Je treba pozitívne kvitovať i tú skutočnosť, že sa organizátori postarali o včasné vydanie materiálu sjazdu tlačou (naplánovanie Sborníku o osobnosti, ktorý vydá NČSAV).

Hodnotiaca komisia konštatuje, že II. sjazd československých psychológov bol dosiaľ najnavštevnejším podujatím psychológov (počet účastníkov sa pohyboval medzi 500—600 v prvých dvoch dňoch), a to aj vďaka účasti pracovníkov v príbuzných a zainteresovaných vedných disciplínach a tiež vďaka zástupcom psychologických spoločností socialistických zemí.

Hodnotiaca komisia sa domnieva, že zámeru sjazdu sa dosiało, napriek pridruženým drobným ťažkostiam, že sjazd reálne odráža prácu našej psychológie v oblasti problematiky osobnosti, ktorú treba vysoko hodnotiť aj z toho aspektu, že prináša obohatenie poznatkov v tejto oblasti do takej miery, že môžu prispievať k riešeniu našich závažných a aktuálnych spoločenských potrieb.

Hodnotiaca komisia vysoko oceňuje obetavú prácu celého výboru Čs. psychologickéj spoločnosti, prácu programovej a organizačnej komisie i tých jednotlivcov, ktorí sa na prípravách i riadení priebehu sjazdu obetavo podieľali.

Praha, 21. XI. 1964.

Prof. A. Jurovský, O. Kondáš, O. Matoušek,
členovia hodnotiacej komisie

ZÁPIS

z jednání valného shromáždění dne 21. listopadu 1964 v Praze

Valné shromáždění bylo svoláno při příležitosti II. sjezdu čs. psychologů do Majakovského sálu Ústředního kulturního domu dopravy a spojů, Praha-Vinohrady. Začátek jednání, stanovený na 9 hod., bylo nutno odložit na 9.30 hod., protože nebyla přítomna nadpoloviční většina členstva (Org. řád ČSPS, čl. 15).

Valné shromáždění zahájil předseda ČSPS doc. dr. E. Holas, přivítal přítomné a předložil následující program jednání:

1. Hodnocení II. sjezdu ČSPS
2. Volba volební komise
3. Zpráva o činnosti ČSPS
4. Hospodářská zpráva a zpráva revizorů
5. Diskuse ke zprávám
6. Projednání elaborátu „Úkoly a perspektivy psychologie v ČSSR“
 - a) zpráva o připravovaném elaborátu
 - b) diskuse ke zprávě
7. Návrh na změnu stanov ČSPS
8. Volba čestných členů ČSPS
9. Oznámení výsledků voleb do ústředního výboru ČSPS
10. Různé

Protože nebylo doplňovacích návrhů, byl program hlasováním aklamací přijat.

1. **Zhodnocení druhého sjezdu ČSPS** přednesl předseda hodnotící komise zvolené sjezdem, prof. dr. A. Jurovský; dalšími členy komise byli dr. O. Kondáš a dr. O. Matoušek.

Ke zprávě nebylo připomínek a byla schválena sjezdem jednomyslně.

2. **Do volební komise** zvolilo valné shromáždění tyto členy: předseda — prof. dr. V. Chmelař, dále prom. psych. M. Jaroš, prom. psych. St. Kratochvíl, doc. dr. F. Rudaš a dr. O. Blaškovič.

3. **Zprávu o činnosti ČSPS** za období od posledního valného shromáždění (26. 10. 1963) přednesl vědecký tajemník ČSPS, prof. dr. V. Tardý.

Zprávu doplnili jednotliví předsedové odborných sekcí při ÚV ČSPS doc. Konečný, doc. Holas, dr. Bureš a prof. dr. Jurovský.

V diskusi po zprávě vystoupili: dr. Bárta, dr. Bricháček, dr. Bricháček, dr. Diamant, doc. Holas, prof. Hyhlík, prof. Linhart, doc. Konečný, dr. Smékal.

Řečníci konstatují růst veřejného zájmu o psychologii a poukazují na to, že pro nedostatek kvalifikovaných psychologů pracují jako psychologové jednotlivci bez odborné erudice. Je tedy třeba:

- a) kodifikovat povolání psychologa (pod. jako lékaře), aby tuto práci nemohli dělat laici,
- b) psychologické metody centrálně prověřit a centrálně vyrábět diagnostické pomůcky — za přísného dodržování copyrightu.

Dále diskutující upozorňují na nevhodnou popularizaci psychologických poznatků (dr. I. Pondělíček), která může ohrozit autoritu čs. psychologie. Jsou žádána konkrétní opatření v případě dr. I. P.

Je žádán těsnější styk mezi členy ČSPS. Navrhuje se pořádat každoroční konferenci za účelem výměny informací o současném stavu výzkumu na jednotlivých pracovištích s možností výměny zkušeností a informací.

Členství v mezinárodních organizacích. — ÚV ČSPS je vytýkáno, že

nepublikoval přijetí ČSPS do IUSP (International Union of Scientific Psychology). Toto členství však není ještě realizováno, poněvadž presidium ČSAV zatím neuvolnilo devizy na zaplacení členského příspěvku. Přijetí ČSPS do IUSP se stane pravoplatným až po vyřešení této otázky.

Rečníci žádají autoritativní vystoupení ČSPS a) na ochranu povolání psychologa, b) proti zneužívání psychologických metod, c) k zajištění vhodného výběru delegátů na mezinárodní psychologické kongresy, kam jsou ministerstvy vysíláni pracovníci jiných oborů.

5. Zprávu o hospodaření ČSPS přednesl hospodář společnosti profesor J. Linhart. Revizní zprávu za revizory přednesl dr. J. Daniel. Přednesené zprávy byly plénem schváleny.

6. Projednání elaborátu „Úkoly a perspektivy psychologie v ČSSR“. — Předseda ČSPS doc. dr. E. Holas referoval o připravovaném elaborátu, který byl projednáván na výborech sekcí i oblastních skupin, je členstvu dostatečně znám a není nutno jej číst a projednávat v celé šíři. Byl podán obraz jeho struktury a přečteny závěrečné návrhy na opatření:

- a) zvýšit směrné číslo pro studium psychologie na filosofických fakultách o 100 % na 100 psychologů ročně, po r. 1970 toto číslo snížit,
- b) zajistit výuku psychologie angažováním všech psychologů,
- c) pro zvýšení počtu kvalifikovaných vědeckých pracovníků zřizovat další aspirantury při úměrném zvýšení počtu technického a pomocného personálu,
- d) zvýšit rozsah výzkumu zřízením výzkumného ústavu ČSAV a zřízením pracovišť, která by řídila práci psychologů ve školství, zdravotnictví, průmyslu a dopravě. Existující výzkumná pracoviště rezortních ministerstev (VÚP, ÚDPP, HPCHP) by mohla sloužit jako zárodek těchto řídicích pracovišť,
- e) zvýšit informovanost čs. psychologů:
 1. vydáváním překladů závažné zahraniční literatury
 2. vydáváním českých a slovenských monografických prací z psychologie, případně v cizích jazycích pro zvýšení možnosti výměny
 3. zkrácením výrobních lhůt jak u knih, tak u časopisů,
- f) pro zvýšení kontaktu se zahraniční psychologií oběsílát mezinárodní kongresy dostatečným počtem psychologů a zajistit, aby o vysílání delegátů rozhodovaly centrální orgány — Komise pro psychologii a Vědecké kolegium pedagogiky a psychologie ČSAV,
- g) zákonem zajistit, aby jako psycholog mohl pracovat pouze kvalifikovaný jednotlivec,
- h) vzhledem k rostoucímu významu psychologie zavést vyučování psychologie do učebních plánů středních škol (alespoň 2 hodiny týdně v 10. nebo 11. třídě).

Potom předseda volební komise prof. Chmelař předložil plénu návrh kandidátky pro volby nového ústředního výboru:

Chmelař, Holas, Tardy, Konečný, Široký, Jurčo, Šabata, Pardel, Švancara, Linhart, Bureš, Jurovský, Bažany, Tollingerová;

náhradníci: Hyhlik, Stančák, Mayerová, Janoušek, Srnec, Břicháček, Jonáš, Bokorová.

Plénium je vyzváno, aby zvolilo lístky 10 členů nového ústředního výboru ČSPS a šest náhradníků.

Nato jednání pokračuje diskusí k referátu doc. Holase. V diskusi vystoupili: Bokorová, Bureš, Břicháček, Benová, Široký, Konečný, Kolářský, Bárta. Poukazuje se na to, že není vhodné považovat pracoviště jiného sektoru za „zárodek“ pracoviště s řídicí funkcí pro psychology

v praxi. Každá oblast aplikované psychologie má svou vlastní osobitou problematiku a potřebuje vlastní výzkumné, řídicí pracoviště.

Upozorňuje se na nedostatečné vzdělání budoucích učitelů v psychologii, která je přednášena pouze jeden rok studia, a to obecná, vývojová i pedagogická. Je navrhováno rozšířit studium psychologie na celou dobu učitelského studia.

Varuje se před snižováním směrných čísel pro studium psychologie po r. 1970.

Poukazuje se na to, že ačkoliv v klinické psychologii pracuje největší počet psychologů v praxi, státní plán výzkumu výběrem svých úkolů málo pomáhá klinické praxi. Naproti tomu např. v polské klinické psychologii teorie má předstih před praxí, jak je žádoucí.

Dále je požadována závaznost členů vůči ČSPS, když vystupují v jiných organizacích. Ve stanovách nutno zdůraznit: nejvyšším orgánem ve Společnosti je plénium.

Diskusi uzavírá doc. Holas sdělením, že Kolegium pedagogiky a psychologie, jež je nejvyšší institucí v oboru u nás, vyslovilo ČSPS poděkování za přípravu elaborátu a usneslo vrátit se k němu v lednu 1965. Váha kolegia je na prospěch závaznosti elaborátu. Potom plénium elaborát schválilo a přijímá usnesení:

Novému ústřednímu výboru ČSPS se ukládá důkladné a kolektivní projednání konečné redakce elaborátu „O úkolech a perspektivách psychologie v ČSSR“.

7. Dále vyslechlo valné shromáždění **návrh na změnu stanov ČSPS** (připravený prof. dr. J. Doležalem), který má umožnit zájemcům o psychologii pracujícím v jiných oborech, členství v ČSPS. Navrhuje se zřídit kromě členství řádného a čestného ještě členství mimořádné pro spolupracující zájemce-nepsychology.

V diskusi se při příležitosti změny stanov navrhuje doplnit nové stanovy o jednací řády pro sekce. Doporučuje se obdobně jako v ekonomické sekci výbory volit, vydávat oběžník, provádět kontrolu plánu práce sekce a těsnější spolupráci výboru sekcí s redakcí „Zpráv ČSPS“. V nich zavést stálou rubriku „Nové knihy v psychologických knihovnách u nás“, utvořit komisi, která by doporučovala vědeckým knihovnám, co nakupovat.

Dále se požadují nižší členské příspěvky pro mimořádné členy. Zástupce výboru Pobočky ČSPS v Brně žádá vydání jednacího řádu pro pobočku s právem označovat se jako „Moravská pobočka ČSPS“. Plénium přijímá usnesení:

Novému ústřednímu výboru ČSPS se ukládá projednat se zástupci pobočky její organizační řád na jedné z nejbližších schůzí ÚV ČSPS.

8. Plénium zvolilo **čestnými členy ČSPS**: prof. dr. V. Chmelaře, prof. dr. V. Příhodu, prof. MUDr. J. Stuchlíka a prof. MUDr. V. Vondráčka, přihlížejíc u všech k zásluhám o rozvoj psychologie u nás.

9. Nato oznámil předseda volební komise prof. dr. V. Chmelař plénu výsledky voleb, provedených volebními lístky. Největší počet hlasů získali a členy nového ústředního výboru ČSPS se stávají soudruzi: Konečný, Tardy, Jurovský, Holas, Bureš, Pardel, Chmelař, Jurčo, Švancara, Široký; pro rozšířený výbor by přišli v úvahu Bažány a Šabata, když se prof. Linhart při rovnosti hlasů vzdává další volby.

Náhradníky byli zvoleni soudr.: Hyhlík, Stančák, Srnec, Bokorová, Janoušek, Břicháček. Revizory byli zvoleni soudruzi: Daniel a Langmeier.

Pro pokročilý čas a nutnost uvolnit sál nebyl již projednáván 10. bod programu „Různé“ a předseda uzavřel valné shromáždění ve 13.30 hodin.

Valné shromáždění ČSPS z 26. října 1963 uložilo ústřednímu výboru, aby provedl všestranný rozbor současné situace československé psychologie a aby formuloval návrhy na opatření, která by zajistila úspěšný další rozvoj této vědy. Na realizaci tohoto usnesení se podílel ústřední výbor, výbory sekcí i oblastní skupiny. Hlavní body obsahu a závěru celého elaborátu byly schváleny valným shromážděním dne 21. listopadu 1964. Ústřední výbor doplnil elaborát podle připomínek z diskuse na valném shromáždění a provedl jeho konečnou redakci. V této podobě bude celý elaborát postoupen rozhodujícím odpovědným orgánům jako kolektivní stanovisko československých psychologů.

Přes všechnu práci a pozornost, kterou ústřední výbor i výbory sekcí věnovaly usnesení valného shromáždění, má elaborát daleko k tomu, aby byl dokonalý a aby vyčerpávajícím způsobem zobrazil jak současný stav, tak i návrhy naléhavých opatření k dalšímu rozvoji československé psychologie ve prospěch naší společnosti. Je míněn jako podnět a podklad k jednání a všechno svědčí o tom, že tuto svou funkci splní. V dalším jednání s odpovědnými činiteli jistě dojde ještě ke zpřesnění a k větší konkretizaci, zejména pokud jde o návrhy na opatření.

Ústřední výbor ČSPS považuje za správné, aby s tímto výsledkem své práce seznámil všechny členy a proto rozhodl, aby celý elaborát byl publikován ve zprávách ČSPS.

EMIL HOLAS, předseda ČSPS

POSTAVENÍ A ÚKOLY PSYCHOLOGIE V ČSSR

Budování socialistické a komunistické společnosti vedle zvyšování jejího politického a hospodářského potenciálu nezbytně také znamená přetváření lidské psychiky, vytváření osobnosti odpovědného a činorodého příslušníka společnosti osvobozené od třídních rozporů. Budování nové společnosti je dále samo ve vysoké míře závislé na optimálním využití a uplatnění subjektivního faktoru, tj. na optimálním uplatnění a využití všech fyzických a psychických schopností každého jednotlivce na nejrůznějších úsecích společenské produkce. Řízení práce ve výrobě, v dopravě, v distribuci, v administrativě, ve zdravotnictví, ve výchově a propagaci — zkrátka řízení jakékoliv práce z hlediska optimálních fyzických a psychických podmínek pracujícího člověka je velmi důležitým činitelem hospodářského a politického rozvoje společnosti.

Psychologie jako věda o zákonitostech chování lidského subjektu by proto měla mít velmi široké uplatnění v životě společnosti. Její poznatky by měly být uplatňovány všude tam, kde výsledek nějakého podnikání je závislý na lidech, ať už jde o jednotlivce, nebo o skupiny lidí (pracovní kolektivy). Jestliže je závislost práce a jejích výsledků na lidském subjektu ignorována nebo podceňována, pak to nutně vede k zaostávání a ke škodám. Subjektivní lidský faktor jako činitel společenského podnikání se proto svým významem řadí hned za politické rozhodování a vědeckotechnickou úroveň společenské produkce.

Z hlediska těchto skutečností přistoupil proto ústřední výbor čs. psychologické společnosti k analýze a zhodnocení současného postavení a významu psychologie v ČSSR. Rozvoj československé psychologie po r. 1945 a 1948 je nutno hodnotit jak z hlediska kvantitativního, tak z hlediska kvalitativního.

I. Celková charakteristika situace

V roce 1939 počet aktivních psychologů — podle odhadu — nepřesahoval číslo 30. Dnes můžeme počítat asi s 300 aktivními psychology. Československá psychologická společnost má dnes 330 členů. Asi 40 jejích členů jsou však pracovníci příbuzných oborů (lékařských a pedagogických věd). Kvantitativní růst počtu psychologů je důsledkem skutečnosti, že proti roku 1939 také několikanásobně vzrostl počet psychologických pracovišť.

V současné době existuje u nás 9—10 samostatných psychologických pracovišť: 1. Ústav experiment. psychologie SAV v Bratislavě (14 psychologů), 2. Odd. pedagog. psychologie Pedag. ústavu J. Á. K. ČSAV v Praze (7 psychologů), 3. Psycholog. ústav KU v Praze (9 psychologů), 4. Psychologický ústav filosof. fakulty UKo v Bratislavě (6 psychologů), 5.—6. Ústav detskej psychologie a patopsychologie v Bratislavě (resortní ústav MŠK a SNR — 11 psychologů) a psycholog. výchovná klinika v Košicích (4 psychologové). Tato pracoviště jsou zaměřena výhradně na výzkumnou práci. Dále jsou to: 7. Katedra psychologie filosof. fakulty UJEP v Brně (7 psychologů), 8. Katedra psychologie filosof. fakulty UK v Praze (13 psychologů), 9. Katedra psychologie filosofické fakulty UP v Olomouci (7 psychologů), 10. Katedra psychologie filosof. fakulty UKo v Bratislavě (8 psychologů). V současné době pracuje tedy na těchto největších psychologických pracovištích celkem 85 psychologů. Dále pracuje asi 50 psychologů (po 1 až po 3) na katedrách pedagogiky na pedagog. fakultách (dřívější ped. instituty), na filosof. fakultách a v resortních ústavech. Ve výzkumu a ve výuce

pracuje tedy celkem asi 135 psychologů. Výzkumných pracovníků je ovšem více, protože četní praktičtí psychologové pracují částečně také výzkumně. Podrobnější charakteristiku jednotlivých pracovišť podává příloha 1 (Sít výzkumných pracovišť ...).

V praxi působí asi 155 psychologů. Kvantitativní poměr mezi psychology praktiky na jedné straně a výzkumnými a pedagogickými pracovníky na druhé straně je tedy zhruba 1:1.

Desateronásobné zvýšení počtu psychologů a značné zvýšení počtu psychologických pracovišť však přesto zdaleka nestačí uspokojit rychle rostoucí společenskou potřebu psychologie, na jejíž vývoj negativně působila řada okolností.

Předválečný stav čs. psychologie lze hodnotit jako její počáteční vývojové stadium. Odborné jednooborové studium psychologie neexistovalo. Válka znamenala šestileté úplné přerušení výzkumné práce v českých zemích. V letech 1948—52 došlo sice ke zřízení samostatných kateder psychologie na filosofických fakultách a k zavedení jednooborového odborného studia psychologie. Současně však došlo ke zrušení Čs. ústavu práce v Praze a oblastního ústavu práce v Bratislavě, které byly v té době největšími psychologickými pracovišti u nás. Současně s tím byla postupně rušena všechna psychologická pracoviště v závodech a podnicích. Na několik let bylo zastaveno vydávání psychologických časopisů, směrná čísla pro přijímání studentů na psychologii byla velmi nízká (v celostátním měřítku ročně 10—15). Po řadu let nacházeli psychologové uplatnění jen jako vysokoškolská učitelé nebo ve zdravotnictví a v péči o defektní mládež (až do r. 1957).

Jestliže v současné době můžeme počítat asi s 300 aktivními psychology, pak je to v našich poměrech velmi málo. Jeden psycholog připadá na 45 000 obyvatel. Nemáme k dispozici dostatek údajů, abychom tento poměr mohli srovnat se světovým průměrem. Můžeme srovnávat jen s dílčími údaji. V Polsku dnes pracuje asi 1800 psychologů (z toho 400 jen ve výrobě), v SSSR působí jen na vysokých školách a v ústavech asi 3000 psychologů, v Anglii pracuje asi 5000 psychologů ve výzkumu i v praxi, v USA přes 21 000 psychologů (1 psycholog asi na 9000 obyvatel). Podle těchto dílčích údajů je tedy náš poměr — ve srovnání s jinými průmyslově vyspělými zeměmi — jeden z nejhorších.

Omezené možnosti rozvoje naší psychologie působily nezdravě i na kvalitu práce samotných psychologů. Několikaleté omezení kontaktů s cizinou (redukci studijních pobytů v cizině, omezením nákupu zahraniční literatury) vedlo k nedostatečné informovanosti o světové úrovni psychologie. Tak došlo k opoždění naší psychologie v řadě oblastí (aplikace teorie informace v psychologii, programování učiva, v rozvoji tzv. inženýrské psychologie a sociální psychologie). Plodné a nutné bylo vypracování jejich teoretických základů uplatněním základních principů dialektického a historického materialismu. Tento proces byl podstatně urychlen tím, že jsme se mohli opřít o základní práce sovětských psychologů a o výsledky jejich diskusí. To je prozatím nejhodnotnější klad vývoje čs. psychologie po r. 1945.

Díků generaci našich vedoucích získala mladá generace psychologů poměrně dobrý přehled o výzkumných metodách. V plánování experimentů a ve zpracování výsledků je proto možno konstatovat slušnou úroveň práce, která může obstát i při velmi přísné kritice. Vážný nedostatek však vznikl tím, že nebyl rozvíjen společenskovo vědní výzkum lidského subjektu. Tak vznikl určitý paradoxní stav. V marxistické psychologii byla důrazně podtržena společenská determinace lidské psychiky a osobnosti,

její vlastní výzkumná práce se však omezovala převážně jen na experiment a na studium přírodovědných (ahistorických) zákonitostí psychiky. Zanedbáním rozvoje sociální psychologie a psychologie osobnosti bylo zanedbáno také studium lidského subjektu v jeho závislosti na podmínkách společenského bytí. Tento velmi citelný nedostatek naší psychologie se už dnes projevuje při projednávání otázek řízení, organizace práce, rozmístování kádrů, jednání s lidmi. Nemáme téměř odborníků, kteří by mohli pomoci při řešení všech těchto otázek.

Nerovnoměrný vývoj naší psychologie vedl také k tomu, že se téměř nemohl rozvinout aplikovaný výzkum. Studie z aplikované psychologie vznikaly dosud (nejvíce ve zdravotnictví) z individuální iniciativy a zájmů. Teprve v posledních 2—3 letech nacházíme první pokusy o soustavnější výzkum ve zdravotnictví (psycholog. oddělení Výzkumného psychiatrického ústavu v Praze) a ve výrobním sektoru (Ústav hygieny a bezpečnosti práce, Výzkumný ústav železničního zdravotnictví, obojí v Praze). To však ke krytí společenské potřeby zdaleka nestačí. Kritický nedostatek psychologů se projevuje především v praxi.

Výzkumná práce naší současné psychologie má tedy prozatím vysokou převahu v základním výzkumu. Avšak ani zde není situace uspokojivá. Jednotlivé práce jsou ve vysoké míře závislé na osobních zájmech a proto volba řešených problémů je do značné míry nahodilá. V současné době existuje asi 5—6 pracovišť, která se vyznačují soustavnou dlouhodobou prací v určité oblasti problémů (psychologie práce v psycholog. ústavu UK, psychologie učení a programování učiva v Pedagog. ústavu v Praze, vývoj psychiky u nemluvňat a batolat v psycholog. odd. Ústavu pro péči o matku a dítě v Praze, psychologie myšlení na katedře psychologie v Olomouci, psychologie vnímání v Psycholog. ústavu SAV v Bratislavě, problematika poruch psychického vývoje v Ústavu psychologie a patopsychologie dítěte v Bratislavě, regulace chování v Psycholog. ústavu FFUK v Bratislavě). Na těchto pracovištích je problematika řešena vždy větším nebo menším kolektivem psychologů, v některých případech i za spolupráce lékařů a pedagogů. Většinou však jsou i v základním výzkumu řešeny různé otázky jen jednotlivými pracovníky. Neexistuje pracoviště, na němž by více psychologů soustavně řešilo otázky osobnosti, vůle, základní otázky pedagogické psychologie. V naší výzkumné práci skoro zcela chybí původní studie o problematice citového života, dospívající mládeže, stárnutí.

Také základní výzkum má tedy značné mezery a do značné míry trpí nesoustavností. Tento stav se odráží také v koncepci a struktuře státního výzkumného plánu (úkoly 3002, 3003, 3004 a 3005), který musel být sestaven především v závislosti na stavu výzkumné práce na tom či onom pracovišti. Vypracovat koncepci a strukturu státního výzkumného plánu podle logiky psychologických věd a potřeb jejich rozvoje však bude možno teprve tehdy, až bude k dispozici dostatek nových psychologů, kteří budou schopni začít práci na řešení těch problémů, jimž dosud nebylo věnováno dostatek pozornosti právě pro nedostatek pracovníků.

Při celkové charakteristice současného stavu naší psychologie je nutno ještě upozornit na některé další průvodní jevy, které nutně vyžadují urychleného řešení.

a) Dosavadní psychologická pracoviště byla budována především z iniciativy pracovníků jednotlivých vysokých škol. Celostátní zřetel pro vybudování sítě pracovišť byl uplatněn teprve v průběhu posledních dvou let v návrhu sítě, projednaném a schváleném vědeckým kolegiem ČSAV pro pedagogiku a psychologii (vypracoval jej prof. J. Doležal). Tento návrh však

dosud nebyl realizován. Jeho realizace je nezbytná, aby každé pracoviště mělo jasnou a dlouhodobou perspektivu své výkonné práce. Především je nutno urychleně — podle návrhu — zřídit psychologický ústav ČSAV, který by soustředil pracovníky zaměřené na výzkum základních otázek obecné psychologie. Současně je nutno specifikovat pracoviště, orientovaná na základní a aplikovaný výzkum.

Současný stav způsobuje, že mezi výzkumnými a praktickými potřebami společnosti je spojení velmi nahodilé. To má negativní důsledky jak pro praxi, tak i pro teorii. Výzkum není podněcován potřebami a požadavky praxe, hospodářství a političtí pracovníci z praxe nenacházejí opory a pomoci ve výzkumu. Je tomu tak proto, že v praxi je stále příliš málo psychologů.

b) Dále je tu fakt, že ve výzkumu i v praxi je zaměstnáno málo pomocného personálu. Jedna osoba pomocného a technického personálu v psychologii připadá asi na 4—5 vědeckých pracovníků, zatímco by tomu mělo být naopak. To platí pouze pro výzkum, protože psychologové v praxi (ve zdravotnictví, v průmyslu) nemají k dispozici zpravidla žádný pomocný personál.

To znamená, že práce psychologů ve výzkumu i v praxi má mnohem menší výsledky, než by ve skutečnosti mohla mít, protože psycholog musí vykonávat sám řadu prací (přípravných, při zpracování výsledků), které by stačily vykonávat zapracované osoby se středoškolským vzděláním. Za těchto okolností je práce psychologů nutně málo produktivní.

c) Veliké omezení kontaktů s cizinou vůbec způsobuje nízkou informovanost širších řad psychologů o nových psychologických pracích. Cizojazyčná literatura se shání velmi těžce, protože některé knihy nebo časopisy existují u nás jen v 1, 2 nebo 3 exemplářích a některé knihy nebo časopisy je možno si opatřit pouze pomocí mezinárodní výpůjční služby. Na výzkumných pracovištích se proto literární informace získávají fotografováním vypůjčených knih a časopisů, tedy způsobem velmi nákladným. Informace jsou získávány opožděně a ještě neúplně.

d) Nedostatek informací by bylo možno snížit pohotovým překládáním důležitých zahraničních prací. Zde však zaráží neochota nakladatelství k vydávání překladů cizích psychologických prací vůbec. V pražském SPN za několik posledních let nevyšel překlad ani jedné monografické nebo syntetické práce ze západní psychologie. Jen nakladatelství SAV v Bratislavě vydalo v r. 1959 překlad příručky Woodworthe a Schlossberga. O mnoho lepší však není ani praxe ve vydávání překladů sovětských prací. Naše vydavatelská praxe v tomto směru nesnese srovnání například s praxí v SSSR nebo v Polsku či Maďarsku.

e) S tím zřejmě souvisí omezení ve vydávání také domácích (českých a slovenských) monografických prací z psychologie. Pražské SPN i jiná nakladatelství jsou ochotna vydat především práce populární a učebnicové, zatímco k novinkám vědecké práce se stavějí odmítavě. O něco lepší je opět situace na Slovensku, kde za poslední léta vyšlo několik původních slovenských prací především syntetické povahy.

Samostatnou kapitolu by tvořila nepochopitelná nakladatelská praxe, pokud jde o vydavatelské lhůty. Podle přímých informací ze SPN minimální lhůta pro vydávání knihy je dva roky od dodání rukopisu do nakladatelství. Zpravidla je to však déle. Touto praxí trpí také vydávání časopisů, které tím přestaly být fórem, na němž by bylo možno vyjádřit se k aktuálním problémům oboru.

Takové jsou zhruba skutečnosti, které dosud brzdí mohutnější rozvoj

naší psychologie jako celku a její účinnou pomoc praxi. Přitom je nutno zdůraznit, že dostatečné uplatnění psychologie na různých úsecích praxe není jen otázkou humánního přístupu k člověku, k podmínkám lidské práce. Uplatnění psychologie v praxi je stejnou měrou záležitostí ekonomickou: psychologie může a musí svým dílem pomáhat při zvyšování produktivity. **Ekonomická a etická stránka procesu zde tvoří nedílnou jednotu: řízení pracovního procesu při respektování jeho psychologických zákonitostí znamená pomoc při zvyšování produktivity i humánnější přístup k pracujícímu člověku.**

Rychle se zvyšující poptávka po psychologizaci na jedné straně a velký nedostatek psychologů na straně druhé hrozí tím, že práce psychologů v případě akutní potřeby bude suplována nedostatečně kvalifikovanými pracovníky. Náznaky takové tendence se projevují už dnes. Neblahé důsledky a škody, které by byly způsobeny takovou praxí, lze těžko odhadnout. Psychologie je obsáhlým a náročným vědním oborem a práci psychologa není možno nahrazovat nedostatečně kvalifikovanými pracovníky, tak jako např. práci lékaře nemůže nahradit laik nebo zdravotní sestra.

Současná psychologie je dnes už poměrně bohatým systémem různých oborů a specializací. Charakteristiku jejího celkového stavu je proto nutno doplnit podrobnější charakteristikou alespoň hlavních jejích oborů.

II. Speciální obory

1. SITUACE A PERSPEKTIVY OBECNÉ PSYCHOLOGIE

Obecná psychologie je základním, nejobecnějším oborem všech psychologických věd. Úroveň práce v tomto oboru proto ovlivňuje úroveň a výsledky práce všech dalších speciálních i aplikovaných oborů, i když obecná psychologie rozšiřuje a prohlubuje oblast svých poznatků také pomocí těch poznatků, k nimž došly speciální obory. Obecná psychologie jako základní psychologická věda spojuje proto vlastní výzkumnou práci se zobecněním a syntézou výsledků, k nimž docházejí mnohé speciální obory. Úroveň obecné psychologie je proto současně obecným ukazatelem práce všech psychologických věd.

Předválečný stav obecné psychologie u nás se vyznačoval růzností hledisek. Byl to odraz stavu, který byl charakteristický pro psychologii v celém světě. Z mnoha různých směrů však v naší psychologii zakotvily jen některé. Nejběžnější bylo objektivistické, pozitivistické hledisko, jehož základní zdroje je nutno hledat ve vlivu dosud největší osobnosti naší psychologie, F. Krejčího. V třicátých letech se v naší psychologii začal výrazně uplatňovat vliv německé celostní psychologie (Rostohar, Kratina). Jen dílčí ohlas našel u nás americký behaviorismus, psychoanalýza (více v umění než v psychologii). Testy inteligence nacházely uplatnění jen v praxi, jejich teorie u nás pěstována nebyla.

Šestileté přerušení válkou a zavření vysokých škol v českých zemích znamenalo vážnou mezeru ve vývoji celé naší psychologie. Nejcitelněji však toto přerušení postihlo právě obecnou psychologii. První poválečná léta jsou proto obdobím nové orientace a konfrontace dosavadních hledisek se sovětským pojetím předmětu psychologie. Tento proces byl dovršen v padesátých letech tím, že byla v podstatě převzata sovětská koncepce lidské psychiky a systému psychologických poznatků. V následujících letech prošla pak naše psychologie také silným vlivem sovětských diskusí o Pavlo-

nově vědeckém odkazu. Jestliže převzetí sovětské koncepce předmětu a systému psychologie proběhlo bez větších diskusí v odborném tisku, pak diskuse o významu Pavlovova učení se projevila řadou článků a studií různých autorů. Tehdejší stav naší obecné psychologie se nejvíce odráží v obsáhlé kolektivní práci (Linhart, Tardy, Machač aj.) o Vývoji osobnosti v podmínkách socialismu a v několika učebních textech obecné psychologie.

Opadnutí vlivu Pavlovova učení a postupné poznávání nejzávažnějších prací západoevropské a americké psychologie se pak v naší psychologii projevilo jako období zvýšeného kriticismu a mnohem hlubší konfrontace různých hledisek. V souvislosti s budováním a rozvojem nových pracovišť upouští se od všeobecných diskusí. Psychologové buď jako jednotlivci nebo v menších kolektivech rozvíjejí výzkumnou práci na řešení některých speciálních problémů. To je také současný stav naší obecné psychologie.

Ten se vyznačuje převážně experimentálním výzkumem několika problémových okruhů. Jsou to hlavně: problémy vnímání (Psycholog. ústav SAV, Bratislava), problémy regulace chování (Psycholog. ústav FF UK, Bratislava), problematika učení (odd. pedagog. psychologie ČSAV, Praha), problémy myšlení (kat. psych. FF UP v Olomouci), struktura osobnosti (kat. psych. FF UK, Praha), psychologie činnosti (Psychol. ústav, UK, Praha). V menším rozsahu (práce jednotlivců) jsou pak řešeny ještě problémy volního aktu, psychických stavů, schopností, dovedností.

Skoro všechny tyto skupiny i jednotlivci jsou zapojeni do státního výzkumného plánu (hlavní úkol 3002, Základní problémy obecné psychologie). Toto volné organizační spojení umožňuje aspoň občasnou výměnu zkušeností a hodnocení získaných výsledků. Nemůže však prozatím zaručit soustavné řešení všech základních problémů obecné psychologie ani rozvoj a prohlubování celkové obecné psychologické teorie.

V dosavadním obecně psychologickém výzkumu chybí řada důležitých článků. Nedostatek pracovníků způsobuje, že se prozatím velmi pomalu a těžce rozvíjí řešení základních otázek obecné psychologické teorie, nedotčeny zůstávají problémy pozornosti, paměti, motivace, citových vztahů a procesů. Na problémech osobnosti by měl pracovat mnohem větší počet psychologů, než je tomu dosud.

V oblasti obecné psychologie se nejvíce projevují neblahé důsledky faktu, že nebyl dosud realizován návrh na zřízení psycholog. ústavu ČSAV, který by měl být hlavní základnou výzkumu v obecné psychologii. Jeho zřízení by si vynutilo získání nových pracovníků pro řešení problémů, které jsou u nás dosud zanedbávány, i pro zvýšení počtu pracovníků na těch úsecích, které jsou dosud obsazeny nedostatečně.

Současný vývojový stupeň obecné psychologie se vyznačuje tím, že obecně psychologické poznatky jsou do značné míry získávány syntézou poznatků z několika různých věd. Obecná psychologie se dnes nemůže rozvíjet bez spojení s biologií, neurofiziologií, sociologií, filozofií. Speciální úlohu sehrávají psychologie vývojová (ontogeneza), srovnávací (fylogeneza psychiky) a psychopatologie, které se bezprostředně podílejí na rozvoji obecně psychologických poznatků. V současné době k tomu přistupuje ještě hledisko kybernetiky a teorie informace. Bez jejich účasti nelze dnes seriózně uvažovat o dalším rozvoji psychologických věd vůbec.

To znamená, že seriózní psychologický výzkum by dnes měl být výzkumem komplexním. Idea komplexnosti se však právě v obecně psychologickém výzkumu prosazuje velmi těžce, a to proto, že k tomu nejsou dány objektivní možnosti. Zde by bylo třeba ve větší šíři uplatnit některé myšlenky z usnesení předsednictva ÚV KSČ z prosince 1964 o společenských

vědách. Budování ústavů a laboratoří podle vědeckých specializací by nemělo být překážkou pro vytváření pracovních kolektivů, v nichž by se odborníci různých vědeckých specializací spojovali ke společnému řešení určité problematiky. Pokusy o vytváření komplexních pracovních týmů jsou u nás prozatím velmi skromné a nesmělé. První kroky v tomto směru, pokud jde o obecnou psychologii, lze konstatovat v Psychologickém ústavu UK v Praze a v Ústavu experiment. psychologie SAV v Bratislavě. Lepší je situace v oblasti speciálních a aplikovaných disciplín (patopsychologie a klinická psychologie, psychologie práce a inženýrská psychologie). Zde se pod tlakem praxe snáze sdružují ke společné práci psychologové, lékaři, fyziologové, ekonomové nebo technici. Také zde jsou však pokusy o vytváření komplexních týmů teprve v začátcích.

Ve srovnání s jinými (speciálními) psychologickými disciplínami je nutno konstatovat, že právě na úseku obecné psychologie jsou jednotlivá pracoviště nejvíce specifikována. Úroveň jednotlivých výzkumných prací je ve velké většině dobrá a snese i velmi přísná kritéria. Vzhledem k nedostatku pracovníků však celá práce postupuje velmi pomalu a — jak bylo uvedeno výše — značná část problémů zůstává neřešena. Překonání tohoto stavu proto vyžaduje realizaci těchto opatření:

1. Urychlené zřízení psychologického ústavu ČSAV podle návrhu schváleného kolegiem pro pedagogiku a psychologii. Tento návrh by měl být doplněn především pokud jde o náplň práce a úkoly ústavu. V tomto ústavu by především měly být dány všechny podmínky pro vytváření komplexních pracovních týmů.

2. Prvním úkolem ústavu by mělo být rozvinutí práce na řešení těch problémů, které dosud zůstávají nepokryty nebo jsou řešeny jen individuálně. Jsou to problémy osobnosti, sociální psychologie, psychologie učení, dále však také problémy emocionality, chťení a vůle, motivace.

3. Personální vybavení takového pracoviště si vyžádá získání řady nových pracovníků převodem z jiných pracovišť nebo z praxe. To ovšem předpokládá zase urychlené vyškolení dalších mladých pracovníků jak pro praxi, tak i pro vědecká pracoviště (ústavy i katedry). Uspokojivé řešení tohoto úkolu znamená proto podstatné zvýšení počtu studentů psychologie na fakultách, tj. zvýšení aspoň o 100 %, a soustředění práce na výuku, do níž by měli být zapojeni také všichni pracovníci ústavů universit i ČSAV a SAV.

4. Pro rozvoj psychologie a rychlé převádění jejích poznatků z výzkumu do praxe je nezbytné vybudování dokumentačního centra. Nedostatek dokumentace velmi ochromuje rychlé získávání potřebných informací a průběh i výsledky výzkumné práce.

5. Další opatření se pak už týkají naší psychologie v celém jejím rozsahu. Je to naléhavá potřeba většího kontaktu s cizinou (zvýšené možnosti studijních cest), nákupu většího množství zahraniční literatury knižní i časopisecké, zvýšení počtu pomocného personálu, zejména na výzkumných pracovištích.

2. SOUČASNÝ STAV A PERSPEKTIVY UŽITÍ PSYCHOLOGIE PRÁCE

Psychologii práce chápeme jakou soustavu psychologických poznatků významných pro úpravu pracovních postupů, objektivních podmínek práce, projekci a konstrukci nových výrobních zařízení, pro bezpečnost, organizaci

a řízení práce, pro výchovu, výběr, rozmisťování, hodnocení a vedení pracovníků a pro řešení meziosobních společenských vztahů na pracovišti.

Zdrojem poznatků psychologie práce je vědeckovýzkumný rozbor pracovní činnosti jednajících osobností ve společenském pracovním procesu. Neméně závažným zdrojem poznatků psychologie práce je analýza společenských potřeb, zaměřená na problematiku lidského činitele ve výrobním procesu.

A. Historický vývoj a hlavní směry činnosti

První etapa užití psychologie ve výrobě a dopravě je charakterizována **psychotechnikou**. Její počátek můžeme datovat do dvacátých let tohoto století. Podnětem jejího rozvoje byly tehdejší racionalizační snahy v průmyslu. Hlavním úkolem psychotechniky bylo posuzování psychické způsobilosti pracovníků pro výkon určité profese pomocí psychotechnických testů. V současné době ustupuje užití psychotechniky ve světě do pozadí. Postupně byla nahrazována personální a poradenskou psychologickou službou v průmyslu, při které se mezi ostatními metodami užívá i některých psychotechnických testů.

Podnětem pro vznik další oblasti zájmu psychologů byly ve třicátých letech problémy společensko-ekonomické, vyrůstající z krizových jevů v kapitalistickém hospodářství. Tato oblast odborné činnosti psychologů je známa pod názvem „**lidské a pracovní vztahy**“ (human relations). Jejím základem je sociálně psychologický rozbor efektivnosti řídicích činností ve výrobních vztazích. Jejím praktickým cílem bylo ovlivňování pracovníků za účelem zvýšení výkonu bez zvýšení tělesné a duševní námahy jednotlivce.

Rozvoj válečných prostředků v průběhu druhé světové války podnítil novou orientaci psychologie práce na posuzování a řešení podmínek optimální ovladatelnosti těchto prostředků a jejich maximální spolehlivosti s ohledem na kapacitu člověka. Souhrn získaných poznatků je označován nejčastěji jako inženýrská psychologie nabeo **ergonomika**. Využití psychologických poznatků při projekci a konstrukci „člověk — výrobní zařízení“ směřuje k optimálnímu využití pracovníka a zároveň ke kompensování jeho smyslového a pohybového omezení. Úspěšný technický rozvoj v poslední době (komplexní mechanizace a automatizace provozů) je nemyslitelný bez soustavného využívání inženýrské psychologie. Rozsah výzkumné práce v tomto oboru je v současné době značný; ročně vychází asi 3000 vědeckých prací z inženýrské psychologie a bibliografie z roku 1961 má 20 000 titulů.

Tři uvedené oblasti představují v současné době hlavní směry činnosti v psychologii práce. Další závažný společenský problém, který vyvstává před psychologii práce a řadou dalších vědních oborů pro příští léta, se týká individuální péče o pracovníky, kteří nejsou s to uspokojivě plnit své pracovní úkoly. V poslední době vystupuje řada psychofyziologických otázek, týkajících se starých pracovníků: cílem tohoto zájmu je optimální využití tzv. produkčního věku a jeho prodloužení.

Stupeň rozvoje průmyslové psychologie je v různých zemích velmi rozdílný. Ve vyspělých kapitalistických státech, zejména v USA, Anglii, Holandsku, Belgii, Francii a dalších zemích má psychologie práce velmi širokou základnu ve specializovaných výzkumných ústavech, na univerzitách, především pak přímo v závodech.

V zemích socialistických se psychologie práce intenzivněji rozvíjí přibližně od roku 1956. Největších úspěchů a výsledků dosáhla v SSSR, zejména z hlediska úrovně prováděných vědecko-praktických prací, a v Polsku,

zejména z hlediska rozsahu práce v závodech, kde pracuje asi 400 psychologů.

Střediskem snah o užití psychologie v národním hospodářství byl v Československu v období mezi oběma světovými válkami Ústřední psychotechnický ústav, založený v roce 1921 a později přeměněný na Ústav lidské práce. Vedle tohoto centrálního pracoviště byly zřízeny v některých větších závodech psychotechnické laboratoře. Práce psychologů se zaměřovala především na poradenskou činnost při posuzování způsobilosti uchazečů o různá povolání a na poradenskou péči při volbě povolání. Citelným nedostatkem většiny těchto činností byl malý počet odborných psychologů, kteří byli někdy nahrazováni „zacvičenými“ zaměstnanci nebo dilety z příbuzných vědních oborů. Také návaznost psychotechnické praxe na teoretické psychologické disciplíny byla zanedbávána. Neexistoval systematický vědecký výzkum, který by byl s to poskytnout užití psychologie v praxi solidní teoretický základ.

Po roce 1945 došlo postupně k přeměně pracovní orientace Ústavu práce v souladu s potřebami národního hospodářství, a proto byla věnována pozornost i dalším otázkám. Velmi záslužnou činnost vyvíjel ústav ve snaze o systemizaci učňovské a odborné přípravy, při rozpracování fyziologických, technických a ekonomických aspektů rozboru pracovní činnosti. Odsouzení psychologie práce, resp. psychotechniky jako buržoasní pavědy vyústilo v roce 1951 v administrativní zrušení ústavu. Zaroveň byla zrušena všechna psychologická pracoviště v závodech. Toto rozhodnutí nejen velmi poškodilo rozvoj psychologie, ale citelně omezilo její poznatkovou základnu a pracovní zkušenosti. Podvázalo možnost soustavně využívat psychologické poznatky ve výrobní praxi i pro další léta.

B. Charakteristika současného stavu a problémy s tím spojené

V následujících letech se podařilo našim marxistickým psychologům postupně překonat nános idealistických názorů, jimiž byla obecná psychologie zatížena. Také ekonomickým psychologům **se podařilo nově** rozpracovat základní principy užití psychologie v socialistické společenské praxi.

Pokud však jde o rozpracování a uplatnění těchto přijatelných principů při řešení jednotlivých naléhavých úkolů společenské praxe, řada problémů teprve čeká na své uspokojivé řešení. Jeden z nich vyplývá z toho, že v současné době vzrůstá volání po využití psychologie při řešení aktuálních ekonomických problémů. Přitom se však často zapomíná na to, že dosud existuje značný rozpor mezi možnostmi psychologie práce, charakterizovanými úspěchy této disciplíny v nejvyspělejších průmyslových státech světa a mezi prostředky, které my v ČSSR v současné době pro využití těchto možností máme. Můžeme říci, že vzhledem ke společenské potřebě je celkový rozsah využití psychologie v našem národním hospodářství dosud nepatrný.

V hodnocení tohoto rozporu a hlavně pokud jde o metody, nebylo dosud dosaženo žádoucího pokroku. Rychle rostoucí společenská potřeba psychologie ukazuje, že psychologie práce může a musí přispět k řešení aktuálních ekonomických problémů. Tento úkol však může splnit jenom za určitých podmínek.

Jako první z těchto podmínek je jednotné pojetí užití psychologie v hospodářské praxi. I když formulace takového pojetí je věcí kolektivního úsilí, jsme s to již dnes se shodnout na několika základních tézích. První z nich říká, že užití psychologie v hospodářském životě společnosti má funkci nejen aplikační, ale i poznávací. Činnost ekonomických psychologů musí

podle toho přispívat nejen k plnění určitých úkolů společenské praxe, ale zároveň i k rozvoji psychologie práce jako vědního oboru.

Z prvého vyplývá, že musíme důsledně vycházet z analýzy společenských potřeb a k jejich uspokojování také přispívat. Z druhého bodu vyplývá, že tak musíme činit vědeckým způsobem. Praktická činnost každého ekonomického psychologa proto musí být organizována a řízena tak, aby její výsledky mohly být ve větší či menší míře zobecňovány pro rozvoj celého oboru.

Dále půjde o analýzu celých souborů činností jednotlivců i kolektivů, systémů člověk-stroj, o využití historických poznatků o důsledcích nových technologických postupů pro člověka, jakož i psychologických předpokladech změn pracovních způsobů.

Další téze se týká požadavku, aby činnost ekonomických psychologů jako celku byla pro společnost vysoce efektivní. Tento požadavek, zvláště s ohledem na rozpor mezi zásadními možnostmi psychologie a jejími omezenými prostředky v současné době musí ovlivnit především výběr jednotlivých pracovních i výzkumných úkolů, jakož i pořadí naléhavosti jejich řešení. Další požadavky, vyplývající z této téze o efektivnosti, se týkají dokonalého zvládnutí poznatků i metod existujících ve světové literatuře. Získané poznatky a metody musíme podrobit kritice z hlediska aktuálních úkolů i z hlediska našich teoretických pozic. Na základě toho bude účelné stanovit rámcové směrnice činnosti. Ty se musí týkat jak požadavků na vedoucí hospodářské pracovníky, tak i na odborné psychology práce jakož i na psychologický výzkum.

Vedle rozpracování určité koncepce oboru je druhou základní podmínkou jeho rozvoje nezbytné organizační zajištění, které z této koncepce vyplývá. Návrhy takového zajištění jsou obsaženy v dalších odstavcích.

C. Návrhy na komplexní řešení současného stavu

Má-li být psychologie práce pro plnění důležitých společenských úkolů efektivně využito, musíme zajistit dva základní předpoklady: a) dostatečný počet pracovníků - specialistů, kteří by měli k dispozici potřebné ověřené poznatky i pracovní metody, čili musíme usilovat o to, aby vědecká činnost v psychologii práce byla na náležité úrovni a konala se v potřebném rozsahu, b) provozní praxe musí být natolik připravena, aby byla s to tyto poznatky přijímat a využívat; potřebujeme tedy vedoucí pracovníky, obeznámené v hrubých rysech s koncepcí využití psychologie ve výrobní praxi a její potřebné organizační a materiální zajištění. Bez splnění obou těchto základních předpokladů se užití psychologie v praxi nutně musí minout s účinkem. Aplikace psychologie práce není jen věcí psychologů samých, ale především věcí systému řízení a vedoucích hospodářských pracovníků.

1. Výuka nepsychologů

Proto je prvořadým úkolem, aby s nezbytnými poznatky ekonomické psychologie byli seznámeni budoucí vedoucí pracovníci, zvláště technici a ekonomové, již během svého vysokoškolského studia v informativním rozsahu. Na vysokých školách ekonomických a technických je proto nutno zavést výuku psychologie práce, přizpůsobenou potřebám těchto posluchačů. Kromě toho, nejlépe při Institutu národohospodářského plánování, je nezbytné prohloubit postgraduální výuku psychologie práce pro vedoucí hospodářské pracovníky.

2. *Výuka psychologů práce*

Charakteristickým rysem současných absolventů odborného studia psychologie, kteří chtějí pracovat v oblasti ekonomické, je: a) jejich malý počet, b) nedostatek provozních zkušeností a jim odpovídajících znalostí z příbuzných vědních oborů, zvláště z technologie a ekonomie, c) že i po stránce speciálních poznatků psychologie práce jsou nedostatečně vybaveni. Proto je nutno docílit, aby část speciálních výběrových přednášek a praktických cvičení z psychologie byla povinná pro posluchače, kteří zpracovávají diplomní práci z tohoto oboru, d) zajistit výuku dálkového studia většímu počtu těch vhodných pracovníků, kteří přicházejí z praxe.

Uskutečnit prohloubené postgraduální studium psychologů práce, ze začátku alespoň ve dvou specializovaných oblastech psychologie práce: 1. v průmyslové psychologii s důrazem na inženýrskou psychologii a na zavádění efektivních pracovních způsobů; 2. v dopravní psychologii s důrazem na personální otázky. Zajistit, aby vyšší platové zařazení psychologa práce T 11, schválené Státní mzdovou komisí, bylo vázáno na splněnou atestaci v jednom z těchto specializovaných oborů.

3. *Sít výzkumných pracovišť*

Charakteristickým znakem současné sítě výzkumných pracovišť ekonomické psychologie je jejich roztržitost, malé možnosti koordinovat jejich úsilí, zaměřované dosud převážně rezortně. Rezortní pracoviště disponují přibližně těmito počty psychologů: TOVUS 2, Kovotechna 2 plus 1 pro matematické stroje, spotřební průmysl 1, ústav hygieny práce a chorob z povolání v Praze, Brně a Bratislavě po 1 pracovníkovi, doprava 3 a VÚBP-ROH 2 psychologové. Kromě toho existuje skupina pracovníků základního výzkumu v Ústavu experimentální psychologie SAV a v Psychologickém ústavu UK v Praze. Katedry v Praze, Brně a Bratislavě mají po 1 až 2 psychologů práce. Tato situace znemožňuje specializaci a jí odpovídající integraci a nepříznivě se odráží v efektivnosti práce. Bylo by proto účelné kromě další účinné podpory základního výzkumu a pracovišť vysokých škol rozšířit dvě rezortní pracoviště psychologie práce a vybudovat jedno mezi-rezortní pracoviště:

a) Rezortní pracoviště ministerstva dopravy (dosud: Ústřední ústav železničního zdravotnictví — 3 pracovníci) by se mělo zabývat nejen železniční, ale i silniční a městskou dopravou. Postupně by se mělo rozšířit na 7 až 9 pracovníků a tematicky by se zaměřovalo na otázky personální, zvláště na výběr, rozmístování a promyšlené vedení služební dráhy pracovníků. Kromě aplikovaného výzkumu by mělo na starosti metodické vedení dopravních psychologů na správách drah ČSD a na krajských správách při ČSAD. Organizačně by mohlo zůstat při ÚÚZZ.

b) Rezortní pracoviště ministerstva zdravotnictví (dosud: Ústav hygieny práce a chorob z povolání — 1 pracovník) by se mělo postupně rozšířit na 3—5 pracovníků. Tematicky by se mělo zabývat inženýrskou psychologií se zvláštním zřetelem na vypracování psychologicky zdůvodněných norem pracovního prostředí a technických zařízení. Kromě aplikovaného výzkumu by mělo za úkol metodicky vést psychology, začleněné do fyziologických oddělení jednotlivých KHES.

c) Mezirezortní pracoviště průmyslové psychologie (dosud neexistuje — rozptýleno asi 6 až 9 pracovníků) by mohlo vzniknout jako samostatné pracoviště, raději však jako oddělení některé vhodné instituce. V každém případě je nutno klást mimořádný důraz na spolupráci s ostatními vědami,

zabývajícími se pracovní činností člověka (zvláště fyziologie práce, sociologie a ekonomie). Rozvoji ekonomické psychologie by však na druhé straně neprospělo, kdyby po stránce vědecké měla být řízena jiným vědním oborem.

Podobně jako v předchozích případech by byl náplní tohoto pracoviště aplikovaný výzkum mimo tematiku zpracovávanou na pracovištích uvedených sub a) a b), jednak metodické vedení psychologů v závodech, a to pro všechny rezorty mimo dopravu, vnitro (dopravní inspektorát) a zdravotnictví. V rozsahu své tematiky by po výzkumné stránce plnilo i úkoly pro druhá dvě pracoviště a naopak.

Jeho kádrové vybavení včetně statistika, techniků, dokumentátora a pomocných sil by mělo v budoucnu činit kolem 25 osob. V současné době by po projednání se zainteresovanými rezorty bylo převedením (případně i se mzdovými fondy) k dispozici 7 až 12 odborných pracovníků a většina pomocných sil. Psychologickými otázkami jednotlivých rezortů by se zabývaly psychologické komise, složené ze zástupců těchto rezortů, psychologů pracujících v závodech určitého rezortu, jakož i z pracovníků mezirezortního pracoviště.

Ve Výzkumném ústavu bezpečnosti práce ROH pracují dva zkušení psychologové na dobré výzkumné úrovni, přestože podle statutu pracoviště mají vykonávat práci převážně politicko-koordinační. Aby se mohli zúčastnit výzkumu v rámci státního plánu, navrhujeme jejich přefazení na jedno ze jmenovaných pracovišť a nahrazení dvěma psychology lépe zaměřenými na úkoly VÚBP.

4. Síť rutinních pracovišť

Měla by vznikat podle potřeb praxe, ale jen v rámci kádrových možností a kapacit kateder psychologie a měla by být předem plánována a organizována podle rezortů: v dopravě dva až čtyři psychologové na každé správě dráhy a v každém podniku ČSAD, ve zdravotnictví jeden psycholog na každý KHES, v průmyslu a hutích dva až tři psychologové na každém velkém závodě, v jiných rezortech (např. energetika a stavebnictví) obdobná pracoviště přímo na velkých závodech. Tato pracoviště by mohla plnit také funkci rezortního pracoviště.

K úspěšnému vykonávání své práce potřebuje psycholog, aby závod zajistil potřebnou místnost, minimální vybavení potřebnými pomůckami a přístroji, jakož i — podle povahy úkolů — i pomocnými pracovníky.

Administrativně by měli psychologové v průmyslu být začleněni do útvarů technicko-organizačního rozvoje (TOR) nebo do útvarů výzkumné práce, které se také někdy navrhuji. Toto začlenění dodržet napříště ve všech odvětvích, tedy také v hutích. Činnost psychologů v praxi se musí členit jednak na vlastní rutinní odbornou činnost a jednak na aplikovaný výzkum, a to v poměru, který bude možné stanovit až po jistých zkušenostech. Jejich odborná rutinní činnost by byla metodicky vedena zmíněnými třemi rezortními pracovišti. Jejich výzkumná činnost by měla být vědecky řízena způsobem, který je navržen v dalším bodě.

Z hlediska zajištění a stabilizace aplikovaného výzkumu i odborné rutinní činnosti psychologů ve výrobě a v dopravě je třeba uvítat rozhodnutí Státní mzdové komise o popisu práce a mzdovém zařazení funkce psychologa práce.

5. Koncepce a koordinace výzkumu

Pro zvýšení efektivity výzkumné práce v oblasti ekonomické považujeme za nutné, aby se užití psychologie ve výrobě a v dopravě opíralo nejen o nezbytnou gnoseologickou základnu základního výzkumu, ale také aby k jejímu vytváření svou praktickou činností účinně přispívalo. Protože ekonomická psychologie na rozdíl od pedagogické psychologie (ministerstvo školství) a zdravotnické psychologie (ministerstvo zdravotnictví) zahrnuje oblast působnosti různých rezortů, je nezbytné realizovat koordinaci výzkumné práce na úrovni státního plánu výzkumu.

Tento státní plán výzkumu v oblasti psychologie práce je třeba koncipovat tak, aby: a) každý psycholog práce, který provádí výzkum, mohl do něho být se svou problematikou začleněn, b) bylo zajištěno zobecnování dílčích výsledků i zkušeností jednotlivých psychologů jako jedna z nezbytných podmínek rozvoje oboru. Pokud jsou výzkumné úkoly psychologů práce začleněny do výzkumných plánů jiných vědních disciplín (ekonomie) a pokud tam skutečně patří, pak by měly být zároveň alespoň registrovány ve státním plánu psychologické práce z týchž důvodů. Navrhujeme proto, aby od roku 1965 byl do hlavního úkolu státního plánu výzkumu č. 3004 (Základní otázky psychologie práce) začleněn dílčí úkol nazvaný rámcově „Význam psychologických poznatků pro plnění vybraných společenských úkolů ve výrobě a dopravě“. Rozpracování tohoto úkolu by zajistilo organizační dosažení těch cílů, které vyplývají z aplikační i gnoseologické funkce užití psychologie v praxi.

6. Početní stavy psychologů, pracujících ve výrobě a v dopravě

V plném rozsahu by bylo možno plnit naznačené úkoly přibližně od roku 1970, jestliže již v roce 1965 budou učiněny všechny nezbytné kroky pro zvýšení počtu posluchačů, kteří by se specializovali na psychologii práce.

Již z předešlých odstavců vyplynulo, že počet ekonomických psychologů je nedostatečný a v příkrém rozporu se současnými potřebami společnosti. Velkou překážkou k nápravě tohoto stavu je současná plánovací praxe v tomto oboru. Příslušné státní instituce musí umožnit vhodnými opatřeními plánování počtu psychologů ve výrobě a v dopravě ve shodě s potřebami společnosti.

7. Výměna informací

S publikováním výsledků práce a s výměnou zkušeností a názorů měli ekonomičtí psychologové dosud značné potíže; protože z valné většiny řeší své psychologické problémy v rámci určitých konkrétních provozních podmínek, jsou i výsledky jejich práce těmito konkrétními podmínkami ovlivněny. Z hlediska uspokojování společenských potřeb to bývají vlivy žádoucí, ale z hlediska volby problému a někdy i z hlediska metodické a teoretické náročnosti psychologického aspektu společensky důležitého úkolu někdy i nežádoucí. Podobně je tomu i s výměnou zkušeností a s publikováním názorů na různé otázky.

Proto se takové články zřídka objevují v odborných psychologických časopisech, avšak publikují se v různých časopisech jiných, kde není záruka náročnosti a odbornosti při redakční práci a kde výměna informací je ztížena. Bylo by proto žádoucí přistoupit s postupujícím rozvojem činnosti v této oblasti i k vydávání odborného časopisu, zaměřeného na užití psychologie práce v našem hospodářství a na psychologickou osvětu.

Podobně by bylo žádoucí zorganizovat dokumentační službu tohoto oboru a lépe využívat možnosti zahraničních cest osvědčených a zkušených pracovníků, které by pomohly odstranit dosud obvyklé několikaleté tápání a hledání řešení, které v cizině bylo možno převzít vypracované a soustředit se jen na jeho zvládnutí a ověření v našich společenských podmínkách.

3. PSYCHOLOGIE NA ÚSEKU VÝCHOVY

Výchova (v nejširším smyslu slova) má být utvářením všestranně rozvinuté osobnosti iniciativního budovatele nové společnosti. Vědecky zdůvodněné řízení výchovy proto nutně vyžaduje také a) studium a osvojení obecně psychologických zákonitostí osobnosti, b) studium a osvojení nových psychologických zákonitostí lidského individua, c) studium a osvojení psycholog. zákonitostí optimálních výchovných postupů vzhledem k vytyčenému cíli, d) studium a náprava psychických poruch, k nimž ve vývoji a výchově dochází, e) studium defektní a deficitní mládeže.

Podobně jako ve výrobě, tak i ve výchově je nejnaléhavějším úkolem zvýšení efektivity a kvality výchovné práce. Tento hlavní zřetel by měl být uplatněn také v psychologické teorii a v jejím uplatňování ve výchovné praxi.

Vztahy mezi pedagogikou a psychologií prošly složitým vývojem. V minulosti byl zpravidla neúměrně zdůrazňován psychologický aspekt výchovného procesu. Důsledkem pak byl psychologismus ve výchově, společenská podstata výchovy a její závislost na ideologické nadstavbě byly podceňovány nebo přehlíženy. V marxistické pedagogice došlo proto v třicátých letech k výraznému obratu. V usneseníh ÚV VKS(b) z let 1935 a 1936 byl položen důraz především na společenskou povahu výchovy a pedagogiky. To bylo nutné a správné. Odmítání psychologismu v pedagogice však v dalších letech v období dogmatismu zaběhlo do druhého extrému. Docházelo skoro k odmítání psychologie v pedagogice a k celkovému podceňování psychologie.

Několikaleté odtržení pedagogiky od psychologie mělo dva neblahé důsledky. Pedagogická teorie byla oslabena na jednom z nejcitlivějších míst, takže i sami pedagogové (na pedagog. konferenci v Praze r. 1956) byli nuceni konstatovat, že pěstují pedagogiku bez dítěte.

Podceňování psychologické stránky výchovy však dále způsobilo, že také v psychologii došlo k podstatnému omezení práce na pedagogicko-psychologických problémech. Jediný úsek, kde si praxe vynutila rozvíjení práce, je psychologické výchovné poradenství (Bratislava, Brno a po nich další místa).

Výsledkem vývoje pak je také současný stav. V rezortním ústavu MŠK (Výzk. ústav pedagogický) jsou v Praze jen 3 (tři) psychologové, v Bratislavě 6 (tedy na 220 ostatních pracovníků ústavu celkem 9, tj. 4 % psychologů). Jak bylo uvedeno v 1. kapitole (str. 17), na psychologickém výzkumu se dnes podílí — buď zcela nebo částečně (vedle pedagog. povinností nebo rutinní práce) — 135 až 140 psychologů.

Současný pedagogicko-psychologický výzkum je však soustavněji rozvíjen pouze na jednom úseku. Je to studium psychických poruch u školní mládeže a jejich náprava. Jen na tomto úseku pracuje výzkumně buď zcela nebo částečně asi 25 psychologů (tj. 16—17 % psycholog. výzkumných pracovníků).

Z ostatních pracovišť má dnes jednoznačně pedagogicko-psychologické

zaměření především odd. pedagog. psychologie pedagog. ústavu JÁK ČSAV (7 odb. pracovníků), zaměřené především na problematiku obecné teorie učení a na programování učiva, kabinet psychologie Ústavu dálk. studia KU (5 pracovníků), zaměřený na studium specifických psychologických aspektů učení u studujících při zaměstnání. Dále jsou to psychologové v pedagog. ústavech MŠK (9), z nichž intenzivní práci rozvíjejí především psychologové v Bratislavě. V současné době přechází také katedra psychologie UP (kabinet pedagog. psychologie UP) v Olomouci od obecně psychologického výzkumu na výzkum pedagogicko-psychologický (3 pracovníci), zaměřený na problematiku osvojování pojmů a jejich systémů. Na těchto pracovištích pracuje tedy asi 19–20 psychologů jen anebo převážně na pedagogicko-psychologické problematice.

Skoro 33 % všech výzkumných pracovníků v oblasti psychologie pracuje tedy buď zcela nebo převážně v oblasti pedagogické psychologie. Tento poměr je však jenom zdánlivě uspokojivý. Je tu několik nezdravých momentů, které ohrožují správný poměr mezi společenskými potřebami a dalším rozvojem psychologických věd.

1. Z 45 pedagog. psychologických pracovníků jich 25, tj. 56 % pracuje v oblasti psychologického výchovného poradenství. To znamená, že převážná část práce je soustředěna na studium a nápravu psychických poruch. Procento psychologů na tomto úseku je ještě větší, protože je sem nutno zahrnout ještě určitou část psychologů z praxe, zejména zdravotnické. Jde tu tedy o značný nepoměr mezi nápravou poruch a jejich prevencí. Náprava poruch je přirozeně nejaktuálnějším společenským požadavkem jako léčení každé nemoci. Potřeba psychologů zde vystupuje nejvýrazněji, a proto si také praxe vynutila jejich soustavnou práci na tomto úseku. Ani za tohoto stavu však společenská potřeba zdaleka není uspokojena. Požadavky na nápravnou péči by však mohly být podstatně sníženy, kdyby v celé výchovné práci byly dostatečně respektovány zákonitosti psychologické.

2. Oblast pedagogické psychologie obsahuje 5 problémových okruhů: 1. problematika všestranného rozvoje osobnosti, 2. vývojové zákonitosti české a slovenské mládeže, 3. psychologická problematika vyučování a učení, 4. studium a náprava psychických poruch, 5. studium defektní a deficitní mládeže. Prvním třem okruhům (na rozdíl od studia poruch) je tedy věnováno příliš málo pozornosti. Výzkum všestranného rozvoje osobnosti je teprve v samých začátcích. Práce z vývojové psychologie je vesměs fragmentární a nárazová. Relativně nejsoustavněji se rozvíjí práce v oblasti psychodidaktické (teorie učení, programování učiva, osvojování pojmů a logických operací). Ani zde však ještě nejsou výsledky takové, aby mohly okamžitě ovlivnit praxi.

3. Bibliografie publikovaných prací však svědčí o tom, že výzkumná práce psychologů na tomto úseku je intenzivní. Získané výsledky jsou však převážně jen fragmentární. Výzkumu zde chybí pevnější orientace, soustavnost a širší záběr. Je tomu tak proto, že jde o dílčí práci jednotlivců bez spolupráce v širším týmu. Přestože tedy je výzkumná práce intenzivní, výsledky trpí nedostatkem prací syntetických. Je tomu tak proto, že dílčí studie dosud syntézu neumožňují, a jednak proto, že syntetické práce nejsou dostatečně oceňovány.

4. Výzkumné práci zde dále chybí těsnější spolupráce s pedagogy. Ta existuje pouze ve výzkumu programování učiva. Jinak jde o práci jednotlivců bez kontaktu s pedagogickou teorií a praxí. Jen ve studiu poruch se v Bratislavě a částečně i v Košicích rozvinul skutečně komplexní výzkum

problémů (spolupráce psychologů, lékařů, pedagogů, sociologů). Jinak o komplexním výzkumu v psychologii prozatím nelze hovořit.

5. Několikaleté vzájemné odtržení pedagogiky a psychologie se také neblaze odrazilo v koncepci a organizaci učitelského vzdělání. V rámci pětiletého studia na učitelských fakultách byla psychologie redukována na jednu dvouhodinovou přednášku i s cvičením. To je skoro polovina toho, co bylo dříve na pedagogických školách a dnes na pedagogických institutech. Hlavní nedostatek však je v tom, že celá výuka pedagogiky je velmi málo fundována psychologicky, a tak ani to psychologické minimum, kterého se studentům dostane, nezapadne do učitelského vzdělání jako jeho organická součást.

6. V poslední době byla psychologie aspoň 1 hodinu týdně zavedena na průmyslových školách i v závodních školách. Pro toto vyučování však není kvalifikovaných učitelů. Učí se jí tedy neodborně. To může mít velmi neblahé důsledky (zjednodušování a povrchnost v pohledu na psychologickou problematiku nebo diskreditování a odrazení od psychologie).

7. Na všeobecně vzdělávací škole se v posledních letech vytvořila nezdravá situace. Vyloučením logiky a psychologie z učebního plánu došlo k tomu, že žáci si osvojí řadu vědomostí z různých oborů, mezitím i řadu vědomostí o lidském těle, ale o psychice člověka se na škole nedovědí nic. Považujeme proto za nutné zavést znovu psychologii i logiku do učebního plánu všech škol II. cyklu, nejlépe v 10. a 11. třídě.

Zařazení psychologie do učebního plánu škol II. cyklu si ovšem vynucuje promyšlenou koncepci tohoto předmětu. To znamená vypracování nových osnov psychologie, které by dostatečně respektovaly právě sociální determinaci lidské psychiky, a spolu s tím napsání živé učebnice psychologie.

Uvedená fakta ukazují, že v oblasti výchovy nachází psychologie skutečné uplatnění hlavně v akutních případech, tj. při nápravě poruch duševního vývoje. Všechny ostatní úseky pedagogicko-psychologické práce jsou prozatím značně zanedbány. Pomalu a nesoustavně se rozvíjí výzkum psychologické problematiky vyučovacího procesu. V samotných začátcích je výzkum psychologické problematiky výchovného procesu v užším smyslu (tj. především mravní výchovy). Zde se teprve v posledních dvou letech objevily první dílčí práce (prof. Jurovský, prof. Čečetka, dr. Hvozdík) především na Slovensku. Tomuto výzkumu však stále chybí skutečná spolupráce s pedagogy. V učitelském vzdělání, zejména v přípravě učitelů pro II. cyklus, je výuka psychologie velmi omezena, výuka pedagogiky a psychologie není dostatečně spjata v jeden celek. Speciálním problémem pak zůstává úplné vyloučení psychologie ze všeobecného vzdělání a nedostatek kvalifikovaných učitelů psychologie na těch školách, na nichž se psychologii vyučuje. O tomto nedostatku víme z praxe, nic však o něm neví MŠK, protože mu žádná potřeba učitelů z kraje není hlášena.

Úkoly psychologie v oblasti výchovy jsou však ještě mnohem větší. Psychologické poradny nebo kliniky jsou zřízeny jen v některých největších městech (Brně, Bratislavě, Košicích, částečně v Olomouci). Pomoc a radu hledají u nich pouze rodiče a učitelé z nejbližšího okolí. K poruchám ve vývoji a výchově však dochází na území celé republiky. Existující kliniky a poradny zachycují tedy jen menší část mládeže s poruchami ve vývoji. Větší část těchto poruch je stále ponechána nahodilému průběhu. Důsledky takového stavu lze sotva odhadnout, protože nemáme k dispozici potřebné údaje.

Psychologické poradny a kliniky řeší jen ty nejakutnější případy poruch,

kdy práce školy i rodičů zůstává bezradná. Náprava poruchy stojí někdy — podle povahy případu — až několik tisíc. Akutnímu stavu poruchy by však bylo možno v mnoha případech předejít, kdyby byla zachycena v začátcích. Preventivní péče o zdravý vývoj mládeže, tj. předcházení akutním poruchám je pro nás prozatím v úplných začátcích. V našem výchovném systému chybí důležitý článek: je to instituce okresních a krajských výchovných poraden a instituce školních psychologů. Ústřední výbor Čs. psychologické společnosti už dvakrát (v letech 1961—1962) podal MŠK podrobný návrh na vybudování sítě okresních a krajských výchovných poraden (odborných, nikoli laických) a na výchovu školních psychologů. Tyto návrhy však zůstaly bez odezvy. Protože tu jde o velmi vážnou věc, jsme znovu ochotni vypracovat uvážený a realizovatelný návrh na postupné vybudování poradenské sítě a na výchovu školních psychologických poradců. Včasná pozornost, věnovaná výkyvům vývoje a poruchám (spolupráce školního lékaře, psychologa, pedagoga a sociální pracovníce) zde znamená záchranu značných lidských a společenských hodnot. Vysoké procento mladistvých provinilců je varovným signálem. Mnozí z nich by se vůbec nemuseli octnout před soudním senátem, kdyby jim byla věnována včas dostatečná pozornost.

Podobná zařízení jsou v mnoha zemích dnes už běžná. V Polsku je v posledních pěti letech intenzivně budována poradenská síť, v NDR se rozvíjí práce na výchově psychologů pracujících ve školství, v Jugoslávii funguje síť školních psychologů už několik let. Naše údaje v této otázce jsou však dosud velmi kusé a nahodilé a proto nemůžeme provést odpovědné srovnání. Jde tu o uspokojení důležité společenské potřeby, pro něž u nás dosud nebyly vytvářeny dostatečné předpoklady.

Na závěr tohoto rozboru možno říci, že práce psychologů na úseku výchovy a pedagogiky je intenzivní, avšak vzhledem k uvedeným okolnostem tato práce dosud většinou nedosahuje svého cíle. Jen při studiu poruch a jejich nápravy lze mluvit o skutečném uplatnění a soustavné práci psychologů s přímou aplikací v praxi.

K tomu však nutno ještě podotknout, že poměry na Slovensku se i zde značně liší od poměrů v českých zemích. Zaměření psychologie na problémy výchovy a vyučování má zde dlouholetou tradici, která nikdy nebyla zcela přerušena. Spolupráce pedagogů a psychologů je tu těsnější než v českých zemích. Také úsek psychologického výchovného poradenství je nejlépe a nejrozsáhleji vybudován právě na Slovensku.

Návrhy na opatření:

1. Podpořit materiálně i personálně ta pracoviště, na kterých je výzkumně rozvíjena pedagogická psychologie.

2. a) vybrat skupinu pracovníků, kteří by se buď v rámci katedry psychologie UK nebo ve zřizovaném psycholog. ústavu ČSAV cele soustředili na problematiku všestranného rozvoje osobnosti; b) podstatně zvýšit počty psychologů (aspoň na trojnásobek) ve výzkumných ústavech pedagogických v Praze a Bratislavě a zajistit těsnou spolupráci pedagogů a psychologů při řešení všech pedagogických problémů.

3. Podstatně rozšířit (aspoň na jednu třetinu) oddíl pedagogické psychologie v časopisu Pedagogika anebo založit samostatný časopis Pedagogická psychologie.

4. a) přistoupit k postupnému vybudování sítě výchovných poraden v krajích a okresech, v nichž by kolektiv odborníků (lékaři, psychologové, pedagogové, sociální pracovníci) včasným vyšetřením a účinným opatře-

ním pečoval o zdavý fyzický i psychický vývoj mládeže bez zbytečných poruch. Uložit ústř. výboru Čs. psycholog. společnosti, aby obnovil a doplnil návrhy, které v této věci už byly podány MŠK;

b) zavádět postupně na velkých školách nebo pro více škol najednou funkci školního psychologického poradce a vymezit obsah jeho práce. Těmito poradci by mohli být právě učitelé psychologie, kteří by měli snížený pedagogický úvazek;

c) budováním sítě výchovných poraden a postgraduálním školením školních psychologů pověřit Ústav psycholog. a patopsychol. dítěte v Bratislavě.

5. Zavést znovu psychologii do učebního plánu tzv. II. cyklu (nejlépe v 11. třídě) a zajistit pro vyučování psychologie dostatek kvalifikovaných učitelů. První kroky k tomu již byly učiněny zavedením studijní kombinace psychologie s druhým předmětem. Pedagogická sekce ČSPS je ochotna vypracovat učební osnovy psychologie na školách II. cyklu.

4. SOUČASNÝ STAV A PERSPEKTIVY PSYCHOLOGIE VE ZDRAVOTNICTVÍ

A. Úvod

Usnesení strany a vlády o zdravotnictví ze dne 3. září 1963 a ze dne 22. dubna 1964 hovoří o nutnosti uplatňovat důsledně psychologická hlediska v péči o duševní zdraví pracujícího člověka; o nutnosti vytvořit vhodné psychologické podmínky jeho života, které tvoří velmi podstatnou složku v rozvoji péče o zdraví socialistické společnosti vůbec.

Nutnost dívat se na pacienta jako na tělesně duševní jednotu ve vztahu k životnímu prostředí, kterou zdůraznilo právě také citované usnesení strany a vlády, podtrhuje důležitost psychologie, bez níž je moderní medicína již nepředstavitelná nejen v prevenci a ošvětě, ale především také v diagnostice, terapii a výzkumu. Tento stav je důsledkem dnes již obecně uznávaného hlediska kortikoviscerální medicíny. Psychologie znamená nejen účinnou pomoc, ale také značné úspory ekonomické povahy. Nejpatrnější je to v psychoterapii neuróz, které se staly světovým problémem. Psychoterapie je právě léčba psychologickými prostředky, a to na základě podrobného psychologického rozboru osobnosti pacientovy a jeho společenských vztahů.

Není proto divu, že počet psychologů pracujících ve zdravotnictví ve světě prudce stoupá. Tak např. v Americe pracovalo v r. 1940 asi 250 klinických psychologů, v r. 1945 již více než 1000 psychologů a v současné době již několik tisíc.

B. Vývoj zdravotnické psychologie

Vývoj psychologie ve zdravotnictví šel ovšem v různých státech světa různými cestami a někdy vedl i k zřetelným omylům — buď k nedocení, anebo přecenění funkce psychologie.

Náš vývoj, domníváme se, se těmito chybám vyhnul dokonce již ve své předhistorii, za níž je možno považovat některé dobrovolné instituce sociální péče před první světovou válkou — tak např. Babákovu Společnost pro výzkum dítěte v Brně z let pětadvacátých s poradnou, v níž pracoval psycholog, psychiatr a sociální a administrativní pracovník v harmonické a velmi efektivní spolupráci.

Funkce psychologa v naší dnešní společnosti je ovšem podstatně odlišná tím, že psychologové v socialistickém zřízení přestali být dobrovolnými

spolupracovníky a stali se plnoprávními členy velké rodiny zdravotníků. I pro ně platí společný cíl: s největším úsilím pečovat o zdraví lidu a jeho zvyšování podle nejnovějších poznatků vědy.

Tato zásada, legalizovaná zákonem o jednotné a preventivní péči, se stala zásadou, na jejíž bázi se rozvíjí od r. 1950, kdy začíná historie nové spolupráce psychologů s lékaři všech oblastí, všechna teoretická i praktická účast psychologů na uchování a rozvíjení zdraví našeho lidu.

Zdravotnická psychologie je totiž teoretickou i praktickou aplikací zákonitostí, poznatků i metod psychologie v celé široké oblasti medicíny.

Psychologové pracující v našem zdravotnictví jsou také nepočtenější skupinou psychologů v naší společenské praxi. Pracují v psychiatrii dětské i v psychiatrii dospělých, v neurologii, pediatrii, foniatrii, ortopedii, chirurgii, gynekologii, traumatologii, na oddělení chorob z povolání, ve státních kojeneckých ústavech, v protialkoholních poradnách atd.

Cesta k plnému uznání nové funkce psychologa v našem zdravotnictví narážela však také na překážky a neporozumění. Ještě v roce 1952 musil např. nynější předseda zdravotnické sekce ČSPS dokazovat, že nejsou pracovníky administrativními, ale vysokoškolsky vzdělanými zdravotníky. O osm let později však byli již zdravotničtí psychologové zastoupeni týměž předsedou v poradním sboru psychiatrickém při ministerstvu zdravotnictví, i když později zase, na škodu věci, bylo toto zastoupení zrušeno.

Dnes se rozvíjí spolupráce psychologů v řadě sekcí Československé lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně, psychologové pracují nejen na rutinních pracovištích, ale i ve výzkumných ústavech (Výzkumný ústav psychiatrický v Bohnicích, Výzkumný ústav pediatrický v Brně, Ústav pro péči o matku a dítě), na dlouhé řadě státních, rezortních a ústavních plánů, velmi hojně publikují (SZN, SPN, NSAV, NČSAV atd.), přednášejí na mezinárodních i našich kongresech lékařských, velmi činní jsou i v popularizační a osvětové práci, v doškolování (ÚDL, ÚDSZP v Brně, četné kursy pro sestry a lékaře atd.).

V rutinní práci jsou činní na úkolech **diagnostických** (analýza osobnosti pacientovy, spolupráce na diferenciální diagnóze, sledování psychických procesů během onemocnění a terapie, stanovení mentální úrovně, vyšetření jednotlivých složek osobnosti, rozhodnutí o simulaci atd.), **terapeutických** (v teamové spolupráci s lékařem a ostatními zdravotníky provádějí psycho-terapii všech typů, rehabilitaci, reedukaci, resocializaci, pomáhají vytvářet na vědeckém podkladě denní léčebný režim, předoperační přípravu pacientů, přípravu bezbolestného porodu atd.), **preventivních** (zejména depistáž a osvěta), ale i na **posudkové činnosti soudní a jiné**.

Svou činností dosáhli výsledků, které jsou obecně uznávány nejen na poli domácím, ale i mezinárodním, myslíme zejména na země socialistického tábora, jejichž zdravotničtí psychologové uznávají, že psychologie ve zdravotnictví v Československu zatím má vedoucí postavení v zemích socialismu.

C. Perspektivy psychologie ve zdravotnictví

Zdálo by se tedy, že tyto relativně dobré výsledky zdravotnických psychologů nemohly vyvrstít bez dobrých předpokladů kádrového i hmotného zabezpečení i dostatečného technického vybavení a že nic nestojí v cestě plnému a zdárnému rozvoji psychologie ve zdravotnictví, zejména když se další a další zdravotnická zařízení dožadují psychologů jako svých stálých spolupracovníků a když práce psychologů byla dokonce již vtělena do

provozních a organizačních řádů, když zastávají místa asistentů na některých klinikách atd.

A přece nejsou a nemohou být zdravotničtí psychologové se současným stavem spokojeni a dívají se na další vývoj svého oboru s jistými obavami.

Zvýšené pozornosti tu zasluhují především tyto skutečnosti:

1. Psychologie ze zdravotnictví postrádá samostatná výzkumná pracoviště, která by řešila v celé šíři bohatou problematiku jak v oblasti základního výzkumu, tak v aplikaci.

Je proto třeba zřizovat jednak výzkumná pracoviště na půdě ČSAV, jednak na půdě resortní, a to jak pro problémy psychologie dospělých, tak dětí. Přitom je třeba dbát zásady, že pro rozvoj vědy je výhodné rozmístění pracovišť podle schopných pracovních týmů, nikoli jejich nakupení v jedné oblasti (obvykle v hlavním městě).

2. Rutinní práce zdravotnických psychologů není řízena ani celostátně ani krajově, tím méně v okresech anebo na pracovištích s několika psychology.

Je proto třeba zřídít (jak je tomu u všech ostatních kategorií zdravotnických pracovníků) funkci státního a krajského (později podle potřeby i okresního) psychologa z řad nejzkušenějších, odborně a politicky nejvýspějších psychologů, kteří by se starali o odbornou úroveň psychologické práce, o její zabezpečení technickoorganizační a o služební a osobní záležitosti psychologů.

3. Největší procento zdravotnických psychologů pracuje na úseku psychiatrie, ale takřka všechny medicínské obory současně pocítují potřebu spolupráce s psychology a funkci psychologa by rády řádně na svých pracovištích plánovaly.

Je proto třeba plánovitě rozšiřovat psychologické služby a zařizovat (kromě již existujících míst na pracovištích, která se bez samostatného psychologa nebo psychologů neobejdou — např. psychiatrie) psychologické laboratoře při KÚNZ, fakultních nemocnicích a okresních nemocnicích, ale i při nemocnicích jiných typů (např. chirurgických, gynekologických apod.).

4. Porady lékařů jednotlivých oborů a vedoucích psychologů ukázaly tuto ideální potřebu psychologů do konce roku 1970, resp. 1975, máme-li na mysli všechna zdravotnická zařízení a všechny oblasti zdravotnické péče (pro území celého státu, tedy i Slovenska):

psychologů

Psychiatrické léčebny, kliniky a psychiatr. odděl. nemocnic	219
Psychiatrické poradny (vlád. usnesení 409, 11. V. 1960)	128
Jednotlivé kliniky st. fakultních nemocnic	75

Pediatric:

dětská oddělení nemocnic včetně fakultních	211
jesle	287
ozdravovny s celoročním provozem	34
odborné dětské léčebny	6
kojenecké ústavy (na 50 lůžek 1 psychol.)	49
dětské domovy	55
Soudní lékařství (posudková činnost)	5
Nemocnice spravované národními výbory (okresní)	189
Dorostové lékařství a školní zdravotní služba, popř. ještě i péče o duševní zdraví	198

Tuberkulózní léčebny (1 psycholog na 100 lůžek)	114
Traumatologie	9
Onkologie	2
Rehabilitační ústavy	4
Endokrinologické ústavy	1
Ústavy lázeňské péče (psycholog na 100 lůžek)	105
Ústav pro doškolování lékařů	5
Ústav pro doškolování střed. zdrav. prac. v Brně	4
Celkem	1700

Tento ideální plán ovšem nebude možno splnit ani z důvodů finančních, ani proto ne, že katedry psychologie nejsou dnes s to pro nízká směrná čísla splnit ani minimální požadavky zdravotnických pracovišť.

Je proto třeba stanovit směrná čísla pro přijímání posluchačů psychologie v dohodě s ministerstvem školství, státním úřadem plánovacím tak, aby aspoň zčásti byla produkce psychologů našimi vysokými školami s to krýt zvýšené a stále naléhavější požadavky pracovišť (na počet psychologů).

5. Psychologové na rutinních pracovištích by byli s to podstatně zkvalitnit ještě svou práci, kdyby nepostrádali i nejprimitivnějších pomůcek diagnostických a základní laboratorní aparatury, nehledíc již na pomocný zdravotnický a technický personál.

Je proto třeba vybavit psychologická pracoviště ve zdravotnictví standardizovanými psychologickými laboratořemi, dostatečnými pomůckami diagnostickými, pomocným personálem. Laboratoř řídí vždy psycholog.

6. Všechny větší státy disponují centry, která vyrábějí a distribuují psychologické pomůcky. U nás takového centra není, takže si psychologové musí pomáhat svépomocnou výrobou, při čemž je nespodno nepřekročit předpisy autorského práva.

Je třeba, aby nadřizené složky, zejména ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s dalšími ministerstvy, daly svůj souhlas a uvedly v život centrum pro výrobu diagnostických a laboratorních pomůcek. Sloužilo by i psychologům pracujícím v průmyslu a pedagogickým psychologům.

7. Není zajištěn odborný růst psychologů postgraduálním školením. Školení a doškolování psychologů by měla provádět samostatná katedra psychologie při Ústavu doškolování lékařů, vedená psychologem, ve spolupráci s katedrami psychologie. Do výuky by měli být zapojeni také vynikající odborníci z praxe.

8. Nastupující mladí psychologové by měli aspoň po dobu jednoho roku pracovat pod vedením zkušeného psychologa.

9. Nejsou zajištěny materiální podmínky odborného růstu užším stykem s cizinou a dostatečným přísunem cizojazyčné literatury.

Zvýšený kontakt s cizinou a zvýšení kvót pro nákup cizojazyčné literatury jsou nezbytným požadavkem toho, aby československá psychologie nezaostávala.

10. Domníváme se, že je třeba opustit formu nadstavbových kursů psychologie, protože v praxi se ukázala být spojena s některými omyly.

Je třeba usilovat o dostatečné, teoretickými a praktickými zřeteli dobře fundované vzdělání psychologů — lze připustit proto studium dálkové pro zvláště schopné posluchače s výjimečným zájmem o psychologii, a to šestileté.

11. Výuka v psychologii na medicinských fakultách, zdravotnických školách a doškolovacích ústavech a v jiných institucích a kursech sloužících zdravotnictví, je stále ještě prováděna nedostatečně a mnohdy i ne kvalifikovanými silami.

Výukou psychologie na všech druzích zdravotnické výuky by měli být pověřeni zkušení psychologové, kteří pracují nebo dlouho pracovali ve zdravotnictví a jimž jsou problémy té které oblasti blízké.

12. Je třeba vydat urychleně směrnice o kvalifikaci a služebních kategoriích psychologů ve zdravotnictví a vzít přitom za základ tzv. Brněnský návrh z r. 1957, který byl již v téže roce pro úsek psychiatrie projednán a schválen nejen psychiatrickou sekcí Lékař. společnosti J. E. Purkyně, ale i psychiatrickým oddělením MZd.

13. Je konečně třeba zlepšit existenční základnu zdravotnických psychologů. I v tomto směru se dostalo psychologům v jejich jednáních souhlasu a příslibu, povereníctvo zdravotnictva v Bratislavě dokonce věc urgovalo na ministerstvu zdravotnictví v Praze, dosud však bez výsledku.

D. Ekonomické úspory

Zpráva zdravotnické sekce by nebyla úplná, kdyby neupozornila nejen na fakt, že psychologové svou činností zaručují zkvalitnění zdravotní péče, ale i značné ekonomické úspory, které nepochybně víc než vyrovnají osobní i provozní náklady na funkci psychologa zdravotnictvím vynaložené.

Uvedeme pro ilustraci alespoň některé doklady z konkrétní praxe, kde lze ekonomický dosah přímo vyčíslit:

a) psycholog odhalil laboratorními metodami i dalším specifickým postupem simulaci pacienta, který jezdil tři roky do lázní, po návratu obvykle pobýval v nemocnici a bral důchod.

Kdybychom počítali jen s 30,— Kčs denního nákladu na pacienta (je podstatně vyšší — na alkoholika je počítáno asi 40 Kčs denního nákladu) a s 500 Kčs důchodu, znamená to pro stát ztrátu asi 29 000 Kčs a další úspory zařazením do produktivního zaměstnání;

b) psycholog zkrátil psychoterapeutickým postupem léčbu pacientky, která by trvala nejméně i s ambulantní docházkou asi půl roku, na 14 dnů (šlo o hysterické parezy). Úspora jen u této jediné pacientky činí zhruba asi 7670 Kčs za tuto dobu, počítáme-li zase minimální náklad 30 Kčs denní a 500 Kčs nemocenského;

c) nelze ani vyčíslit obrovskou úsporu, které svou iniciativou dal reálný základ v jedné z moravských léčeben psychiatrických psycholog, který přes všechny překážky prosadil a organizoval rehabilitaci prací u psychotických pacientů. Ze 171 pacientů se stalo 41 stálými zaměstnanci státního statku. Úspory tu jdou ovšem do statisíců.

Podobně je třeba hodnotit výsledky psychologů na protialkoholních pracovních stanicích psychiatrických léčeben atd.

Dovníváme se, že právě tyto faktory ekonomické povahy je nutno vzít v úvahu při rozšiřování psychologických služeb na další medicínská pracoviště.

Psychologové, pracující ve zdravotnictví chtějí nabídnout své odborné znalosti ve prospěch zdraví našeho lidu v prevenci, diagnostice, terapii, posudkové činnosti i osvětě.

Chápu proto celou svou zprávu i návrhy v ní obsažené nikoli jako požadavky, nýbrž jako upozornění na některé předpoklady kvalitnější a svými výsledky i pronikavější práce pro blaho celého našeho socialistického společenství.

5. DALŠÍ OBORY

Oblast psychologie práce, pedagogické a zdravotnické psychologie zdaleka ovšem nevyčerpávají celý rozsah psychologie a její uplatnění v praxi. Z dalších oborů, v nichž se v posledních letech začala rozvíjet také u nás výzkumná práce, je nutno uvést psychologii sportu, vojenskou psychologii, a psychologii v soudnictví (tzv. kriminální psychologii).

Relativně nejlepší je tu situace v psychologii sportu. Celou svou prací jsou na tuto oblast zaměřeni tři docenti, částečně se jí věnují ještě další psychologové a teoretikové tělesné výchovy. Při vědecké radě ČSTV byla ustavena psychologická komise, která koordinuje výzkum v psychologii sportu.

V posledních 3—4 letech se začala rozvíjet také vojenská psychologie. Na Vojenské politické akademii Kl. Gottwalda byla zřízena katedra pedagogiky a psychologie. Výzkumná i pedagogická práce psychologů tu však naráží na nedostačující personální a materiální vybavení a na nedostatek kontaktu s ostatními psychologickými pracovišti.

Potřeba psychologů stoupá také v zařízeních ministerstva vnitra. Zavádění funkce psychologa v těchto zařízeních opět naráží na nedostatek kvalifikovaných pracovníků. Jak v armádě, tak v zařízeních ministerstva vnitra hrozí akutní nebezpečí, že práce psychologa tu bude suplována nekvalifikovanými nebo nedostatečně kvalifikovanými pracovníky.

6. ZÁVĚRY A NÁVRHY NA OPATŘENÍ

Celkově je tedy nutno o naší současné psychologii říci toto:

Léta 1945—1964 znamenala několikanásobné zvýšení počtu psychologických pracovišť i celkového počtu psychologů a psychologie ve svém celku prodělala značný pozitivní vývoj. Přes uvedené klady zůstala však naše psychologie značně za rostoucími potřebami naší společnosti. V úvodních odstavcích jsme konstatovali, že v řízení společenské produkce, ve zvyšování její produktivity i životní úrovně obyvatelstva se psychologie svým významem řadí ihned za politická opatření a vědeckotechnickou úroveň společenské produkce. Nedostačující rozvoj československé psychologie se proto nutně musí negativně odrazit v praxi.

Českoslovenští psychologové si vážnost tohoto stavu už řadu let dobře uvědomují a proto také vynaložili značné úsilí o jeho překonání. Založením Československé psychologické společnosti v r. 1958, ustavením vědeckého kolegia ČSAV pro pedagogiku a psychologii a komise pro psychologii při tomto kolegiu byly dány organizační podmínky pro koordinaci a řízení práce v oblasti psychologie. Tak byla připravena koncepce i organizační struktura státního výzkumného plánu (první z r. 1961, druhý z r. 1963, v příl. 2), byl připraven perspektivní plán rozvoje psychologických pracovišť (v příl. č. 1). Na několika jednáních byla připravena koncepce a návrh statutu psychologického ústavu, o jehož zřízení v ČSAV se už po řadu letů jedná, dosud však stále bezvýsledně.

Ústřední výbor Čs. psychologické společnosti a výbory jejích sekcí se v několika případech obrátily na ministerstva s návrhy na opatření ve věci psychologických výchovných poradců ve školství, zdravotnických psychologů a ekonomických psychologů (psychologů práce). Tyto návrhy však dosud našly velmi malé pochopení a podporu ze strany ministerstev.

Práce psychologů ve zdravotnictví, v některých odvětvích průmyslu

i v oblastech výchovy (psychologické poradenství) je dnes bez výjimky velmi kladně hodnocena všemi, kteří mohou bezprostředně pozorovat její výsledky. Právě pozitivní výsledky práce jednoznačně upevnilly postavení psychologa ve všech odvětvích naší praxe, pokud psychologové měli možnost uplatnit se v nich.

Všechno toto úsilí čs. psychologů však dosud nestačilo na to, aby opoždění čs. psychologie za potřebami praxe bylo vyrovnáno vlastními silami. Vzhledem k závažnosti tohoto stavu provedl ústřední výbor Čs. psychologické společnosti ve spolupráci s výbory všech sekcí všestrannou analýzu situace. S výsledky této analýzy se obracíme přímo na ústřední výbor Komunistické strany Československa. Chceme takto odpovědné činitele informovat o současném stavu naší psychologie a o nutnosti mnohem výraznějšího jejího rozvoje v zájmu naší společnosti. K tomu nás zavazuje vědomí odpovědnosti za úroveň a společenskou hodnotu naší vlastní práce.

Bez účinné pomoci odpovědných politických činitelů se těžko lze nadít toho, že by se postavení čs. psychologie v dohledné době nějak výrazněji zlepšilo.

Z uvedené analýzy současného stavu vyplývá několik návrhů na opatření, která mohou být s nevelkými náklady realizována v době co nejkratší.

1. Na dobu pěti let, tj. do r. 1970, je nutné zvýšit směrná čísla pro studium psychologie na filosofických fakultách o 100 %, aby v interním studiu mohlo absolvovat ročně asi 100 psychologů. Výchova dostatečného počtu psychologů je v současné době nejdůležitějším úkolem.

2. K zajištění výuky psychologie za těchto okolností je nutno angažovat všechny schopné vědecky pracující psychology také vědeckých ústavů (universit i ČSAV a SAV).

3. Pro zvýšení počtu kvalifikovaných vědecky tvořivých psychologů je nutné zvýšení počtu odborných pracovníků na katedrách a ústavech asi o 20–30 %, především vyškolením dalších aspirantů. Produktivitu výzkumné práce je nutno zvýšit vyhovujícím počtem míst technického a pomocného personálu.

4. Pro podstatné zvýšení rozsahu výzkumné práce a její těsné spojení s praxí je nutné realizovat plánovanou síť psychologických pracovišť

a) urychleným zřízením psychologického ústavu ČSAV,

b) zřízením pracovišť, která by řídila práci psychologů: 1. ve školství, 2. ve zdravotnictví, 3. v průmyslu a dopravě. Takováto pracoviště by mohla být zřízena jako resortní pracoviště příslušných ministerstev během příštích 2–3 let. Zárodky takových pracovišť existují už dnes (psychologové na VÚP v Praze a Bratislavě, Ústav psychologie a patopsychologie dítěte v Bratislavě, psychologické pracoviště v psychiatrickém ústavu MZd, v Úst. hygieny práce).

5. a) postupné a plynulé uplatňování psychologů v praxi vyžaduje, aby z centrálních míst (vládou, státní plánovací komisí a příslušnými ministerstvy) bylo zajištěno plánování míst psychologů v jednotlivých resortech a podnicích;

b) současně s tím by mělo být zajištěno, aby ministerstva a podniky vytvořily pro psychology dostatečné pracovní podmínky materiálním vybavením laboratoří a nezbytným počtem pomocného personálu (technického a administrativního);

c) nerušená a plodná práce psychologů v praxi také vyžaduje, aby bylo upraveno jejich hmotné zajištění stanovením jejich platového rozpětí.

6. Ministerstvu školství a kultury by mělo být uloženo, aby urychleně zhotovilo návrh pro vybudování sítě výchovného poradenství a zřízení

funkce školního psychologického poradce a aby zajistilo jejich postupnou realizaci.

7. a) vzhledem k všeobecnému významu psychologie je nutné zavést psychologii do učebních plánů středních škol (všeobecně vzdělávacích i odborných). Nelze natrvalo hájit současnou paradoxní situaci, kdy žáci těchto škol jsou sice poučeni v biologii člověka o lidském těle, ale o zákonitostech jeho jednání, o zákonitosti lidské psychiky se nedovídají nic. Jsme toho názoru, že by bylo správné věnovat psychologii 2 hodiny týdně v 10. nebo 11. třídě;

b) realizace tohoto úkolu vyžaduje vyškolení dostatečného počtu učitelů psychologů zavedením studijní kombinace psychologie s jiným učebním předmětem. Tito učitelé psychologie by mohli při sníženém učebním úvazku vykonávat na školách také funkci školního psychologického poradce (při řešení lehčích poruch, při volbě povolání, při řešení různých výchovných situací);

c) podobně je třeba rozšířit a prohloubit nebo nově zavést výuku psychologie na lékařských, technických a ekonomických fakultách. Všichni pracovníci, kteří ve své práci vedou lidi a rozhodují o nich, by měli získat aspoň základní orientaci v psychologii, aby si pak — až to praxe od nich bude požadovat — mohli své vzdělání v tomto směru doplnit.

8. Zvýšení pohotovosti informovanosti psychologů o vážných zahraničních novinkách si vynucuje podstatnou změnu dosavadní vydavatelské praxe:

a) vydáváním překladů závažných zahraničních prací z psychologie,

b) vydáváním českých a slovenských monografických prací z psychologie i menšího rozsahu. Pro zvýšení výměny publikací se zahraničím by bylo velmi výhodné, kdyby závažné práce bez ohledu na jejich rozsah byly vydávány v cizím jazyce (ruském nebo anglickém),

c) podstatným zkrácením výrobních lhůt jak u knih tak u časopisů,

d) jako naléhavé se ukazuje založení nového časopisu „Psychologie v praxi“, nebo „Psychologie v hospodářské praxi“, který by mohl být cenou pomoci i koordinátorem práce psychologů v praxi,

e) dostatečná a pohotová informovanost o nových a nejnovějších pracích vyžaduje také podstatné rozšíření nákupu zahraniční literatury knižní i časopisecké.

9. Zvýšení kontaktu se zahraničím vyžaduje, aby mezinárodní psychologické kongresy a konference byly pravidelně obesílány dostatečným počtem psychologů a aby o jmenování delegací na mezinárodní kongresy a konference rozhodovaly centrální orgány (komise pro psychologii a vědecké kolegium ČSAV nebo ústřední výbor ČSPS).

Uvedené návrhy na opatření jsou dostatečně uváženy a jsou snadno realizovatelné. Určité náklady (zvýšení mzdových fondů, získání a vybavení místností) jsou spojeny pouze se zřízením pracovišť, navrhovaných v bodě 4a a částečně v bodě 4b. Výzkumná i praktická práce psychologů by však všechny tyto náklady během 10—15 let musela několikanásobně vynahradit.

Realizace těchto návrhů se nám jeví jako nezbytná. Pro psychology by přirozeně znamenala zvýšenou odpovědnost za přípravu dalších odborníků v psychologické teorii i praxi, za kvalitu a kvantitu výzkumné práce a za pohotovost a účinné uplatňování psychologických poznatků v praxi. Českoslovenští psychologové chtějí všechny své síly dát do služeb naší společnosti a právě proto se obrací tímto kolektivně zpracovaným rozbohem přímo na ÚV KSČ, aby jejich pomoc naší společenské praxi byla opravdu účinná.

ÚSTŘEDNÍ VÝBOR
ČESKOSLOVENSKÉ PSYCHOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI

ZPRÁVY Z ÚSTŘEDÍ

Zpráva o činnosti Čsl. psychologické společnosti při ČSAV za rok 1964

Zpráva vychází z plánu činnosti Čs. psychologické společnosti na r. 1964. Prvním úkolem ústředního výboru společnosti bylo ve spolupráci s ostatními organizačními složkami vypracovat podrobný rozbor situace v československé psychologii s návrhy na nutná opatření. Tento rozbor byl vypracován a byl předběžně prodiskutován ve Vědeckém kolegiu pedagogiky a psychologie ČSAV, jež doporučilo rozbor doplnit.

Druhým úkolem ústředního výboru byla příprava II. sjezdu čs. psychologů, který byl tematicky zaměřen na psychologii osobnosti. Hodnotící komise zdůraznila šíři, v níž byla tematika podchycena, i když u některých referátů vytýkala přílišnou specializovanost. Sjezd ukázal konceptuální bohatost práce čs. psychologů na sjezdové téma (78 referátů). Komise kladně hodnotila skutečnost, že se v rámci sjezdu konalo symposium o sociální psychologii, jež úspěšně uvedlo práci nové sekce ČSPS — sekce pro sociální psychologii. V závěru konstatuje komise, že sjezd byl dosud největším podnikem čs. psychologů, počet účastníků se pohyboval kolem 500—600 v prvních dvou dnech sjezdových jednání, za účasti pracovníků příbuzných nebo zainteresovaných vědních disciplín a zástupců psychologických společností socialistických zemí. Hodnotící komise dospěla k názoru, že sjezd reálně obráží práci naší psychologie v oblasti problematiky osobnosti a přinesl obohacení poznatků v této oblasti do té míry, že může přispět k řešení závažných a aktuálních společenských potřeb.

Třetím úkolem ústředního výboru bylo vést další jednání o založení mezinárodního referátového časopisu „Psychologie v zemích socialismu“. Jednání zatím nevedla k úspěchu.

Čtvrtým úkolem ÚV ČSPS bylo připravit návrh na změnu stanov ČSPS, aby členská základna společnosti mohla být rozšířena o zájemce z příbuzných a zainteresovaných oborů. Návrh byl připraven a předložen valnému shromáždění, které jej projednalo a usneslo se konečnou formulaci svěřit redakci z členů ÚV ČSPS. Návrh pak bude předán Komisi pro organizaci vědeckých společností při ČSAV k dalšímu projednání.

Odborné sekce ČSPS

Velkou činnost v tomto období vyvinuly sekce zdravotnická a ekonomická.

Výbor sekce zdravotnické psychologie vypracoval referát o současném stavu a perspektivách rozvoje psychologie ve zdravotnictví, který byl předložen plénu sekce a projednán a předán ÚV ČSPS.

Členové výboru sekce provedli instruktáž o úkolech psychologa ve zdravotnictví a o zřizování centrálních psychologických laboratoří na OÚNZ.

Místopředseda sekce jednal jako zástupce zdravotnických psychologů s hlavním psychiatrem (otázka obsazování míst psychologů ve zdravotnictví

nekvalifikovanými silami) a zúčastnil se na přípravě společného zasedání kolegia fyziologie a lékařských věd a kolegia pedagogiky psychologie, věnovaného uplatnění psychologie ve zdravotnictví. Byl připravován celostátní seminář o psychoterapii, který na přání ÚV ČSPS byl vzhledem k II. sjezdu ČSPS přeložen na rok 1965.

Dále sekce projednala se Zdravotnickým nakladatelstvím otázku vydání Kompendia zdravotnické psychologie; zatím vyjde jeden díl o diagnostických metodách ve zdravotnictví.

Byla uspořádána schůzka s předsedou polské psychologické společnosti, prof. A. Lewickim, dohodnuta spolupráce a zejména výměna informací.

Výbor sekce sledoval některé stavovské otázky čs. psychologů, pracujících ve zdravotnictví a dohodl se o příslušných opatřeních. Kolektiv zdravotnických psychologů, dr. Koch, dr. Langmeier a dr. Matějček podali ÚV ČSPS iniciativní návrh na nový systém péče o děti, vychovávané mimo vlastní rodinu. Návrh byl rozeslán všem oblastním skupinám. Došly četné připomínky a doplňky, které byly odevzdány autorům. Definitivní znění projedná ÚV ČSPS a předloží rozhodujícím institucím.

Sekce ekonomické psychologie vypracovala zprávu o současném stavu a perspektivách užití psychologie v ekonomice. Text byl odevzdán ÚV ČSPS a publikován v Obežníku pro pracovní psychologii, který výbor sekce vydává.

Výbor sekce vydal adresář ekonomických psychologů v ČSSR, který bude ještě rozšířen o popis práce a zaměření každého pracovníka v ekonomické psychologii. Adresář vyjde jako zvláštní příloha „Zpráv ČSPS“.

Výbor sekce vypracoval normy pro přípravu a užití psychologických vyšetřovacích metod v ekonomii, po schválení plénem sekce byly normy rozeslány předsedům oblastních skupin ČSPS k vyjádření; potom budou projednány ÚV ČSPS.

Členové výboru sekce pracovali na přípravě II. sjezdu ČSPS. Výbor sekce také koordinuje činnost pracovních skupin v Praze, Brně a Bratislavě.

Dále ekonomická sekce připravila široce koncipovanou poradou s hospodářskými pracovníky z výrobních rezortů a dopravy (Gottwaldov 1965). Účelem konference bude výměna informací a zkušeností s užitím psychologie na široké základně průmyslu a dopravy.

Sekce teoreticko-metodická se koncentrovala na přípravu II. sjezdu čs. psychologů, vymezila jej tematicky, provedla výběr sjezdových příspěvků a redakci teží přijatých příspěvků, které vyšly souborně jako „Souhrny referátů přednesených na II. sjezdu ČSPS“.

Sekce pedagogická se soustředila na zpracování materiálů pro dokument „O postavení a perspektivách psychologie v ČSSR“, který je určen pro nejvyšší místa státní i stranická. Vznikem resortního Výskumného ústavu detské psychológie a patopsychológie v Bratislavě se vytvořila speciální situace a doporučuje se dosavadní sekci pedagogickou rozdělit na sekci výchovného poradenství a sekci výchovnou.

Nově vznikla sekce **sociální psychologie**. Přípravná komise svolala v měsíci dubnu 1964 schůzi zájemců o sociální psychologii. Schůze se stala ustavující schůzí sekce sociální psychologie, na níž byl zvolen výbor, který připravil program Symposia o sociální psychologii při příležitosti II. sjezdu čs. psychologické společnosti.

Členové výboru sekce se aktivně zúčastnili mezinárodního symposia o marxistické psychologii v Jeně (NDR).

19. 11. 1964 se pak konalo symposium „Sociální psychologie v ČSSR“ s širokou účastí zájemců a živou diskusí.

Oblastní skupiny ČSPS

Československá psychologická společnost má t. č. 12 oblastních skupin. Na Slovensku jsou to 3 skupiny krajové, které mají podle názoru slovenských soudruhů příliš velkou rozlehlost. V českých zemích je 9 skupin hustěji rozložených, ale i tu jsou někdy větší vzdálenosti na překážku plné účasti všech členů na pracovních schůzkách. Pro postupný odchod členů skupiny na jiná pracoviště zaniká oblastní skupina v Kroměříži. Nově byla založena oblastní skupina v Brně, která zahájila intenzivní činnost. Při postupně rostoucím počtu psychologů bude účelné vytvářet další skupiny a konat kromě toho podniky většího rozsahu, tak jako je koná pobočka ČSPS v Brně. Psychologové pracovali v oblastních skupinách podle svých možností intenzivně i v tomto období. Jejich činnost byla jednak vzájemným vzděláváním a informováním (odborné referáty, semináře, školení v psychologii pracovníků jiných oborů), jednak spoluprací s jinými odborníky, zejména lékaři a pedagogy. Kromě toho všechny oblastní skupiny konají obsáhlou práci popularizační ve spolupráci se Společností pro šíření politických a vědeckých znalostí, Lidovými universitami a jinými institucemi.

Organizační spojení Slovenské psychologické společnosti s ÚV ČSPS pokročilo jen v tom smyslu, že jsou nyní vydávány Zprávy ČSPS a Bulletin SPS společně. Ačkoliv spolupráce českých a slovenských psychologů je rozsáhlá a mnozí slovenští psychologové se pravidelně účastní celostátních akcí — i svou aktivní účastí na II. sjezdu čs. psychologů platně přispěli k jeho zdu — nemá dosud styk obou výborů — výboru Slovenské psychologické společnosti a ústředního výboru ČSPS žádoucí pravidelnost.

Ediční činnost ČSPS

se týká zpráv ČSPS, které přinášejí i bibliografické přílohy. Překlady vybraných statí zahraničních psychologů z Annual Review of Psychology jsou v I. dílu připraveny a budou dokončeny, jakmile bude svolení je vydat.

Rostou mezinárodní styky nejen jednotlivých členů společnosti, ale i ČSPS jako celku, o čemž svědčí delegace vyslané psychologickými společnostmi NDR, Polska a Bulharska na II. sjezd ČSPS. Tyto styky vedou k rostoucí spolupráci a umožňují srovnání. Poměrný počet psychologů ve srovnání s Polskem je asi 2:3. Československá psychologie zvláště zaostává v informovanosti. Pokud jde o zahraniční literaturu z let 1949—1963, je situace poněkud příznivější na Slovensku, než v českých krajích, přesto však zůstává pouze nepatrným zlomkem toho, co mají knihovny polské.

Naši psychologové se uplatnili jednotlivě na mezinárodních sjezdech, ne však v počtu, odpovídajícím rozvoji československé psychologie.

PLÁN PRÁCE ČSPS NA R. 1965

Ústřední výbor

1. Aktivizace práce oblastních skupin ČSPS
 - a) projednáváním všech závažných rozhodnutí ÚV ČSPS s plénem oblastních skupin,
 - b) získáním a projednáním přihlášek nových aktivních i spolupracujících členů ČSPS,
 - c) odpovědnou propagací psychologie, řešením lokálních problémů práce psychologů a výměnou informací.
2. Zvýšenou pozornost bude ústřední výbor ČSPS věnovat práci pražské a západoslovenské oblastní skupiny, jejichž práce jako největších skupin by měla být zvlášť významná.
3. Ústřední výbor během roku 1965 využije všech legálních možností k tomu, aby se podařilo realizovat:
 - a) dokumentační středisko čs. psychologie,
 - b) středisko pro výrobu a distribuci diagnostických pomůcek.
4. Ústřední výbor zajistí pravidelnější vydávání „Zpráv ČSPS“ (6× do roka). Obsah Zpráv bude rozšířen tak, aby nebyly pouze informačním zpravodajem o práci ČSPS, nýbrž aby v bohaté míře přinášely dokumentační a studijní materiály nebo články odborné a organizační povahy.
5. V roce 1965 vyvine ÚV ČSPS intenzivní úsilí ke stabilizaci a rozšíření mezinárodních styků s jinými psychologickými společnostmi.
6. Podzimní valné shromáždění bude slavnostním shromážděním na oslavu 20. výročí osvobození ČSSR, bude nejméně dvoudenní a bude spojeno s konferencí o psychologii práce.
7. Vzhledem k dílčím plánům práce jednotlivých sekcí, pražské a bratislavské oblastní skupiny i brněnské pobočky bude vypracován kalendářní plán schůzí ústředního výboru ČSPS a jeho předsednictva na celý rok.
8. Plnění přijatého plánu práce bude ústředním výborem kontrolováno a hodnoceno v polovině roku, při přípravě valného shromáždění a při přípravě nového plánu práce na rok 1966.

Odborné sekce při ú. v. ČSPS

Sekce teoreticko-metodologická:

1. Uspořádá celostátní seminář o metodologických otázkách psychologie.
2. Vydá sborník příspěvků z II. sjezdu ČSPS.

Sekce zdravotnická:

1. Uspořádá nejméně jeden celostátní seminář (pokud možno na Slovensku). Výbor sekce navrhuje členstvu tato témata:

- a) otázky teorie a metod psychoterapie z hlediska psychologie,
- b) psychologické problémy geriatric a psychologická problematika stáří,
- c) psychologická soudní expertíza (eventuálně jako školení s praktickými ukázkami).

Celostátní seminář bude pořádán ve spolupráci s příslušnými institucemi. Shora uvedené problémy doporučuje sekce jako tematický výběr pro referáty oblastních skupin pro rok 1965.

2. Připraví k vydání definitivní znění kolektivní publikace „Psychologická diagnostika ve zdravotnictví“.

3. Rozvine spolupráci zdravotnických psychologů se zdravotnickými psychology socialistických států, především s psychology polskými, se kterými je již navázán kontakt.

4. Přímým jednáním s příslušnými úředními místy a institucemi bude průběžně projednávat a sledovat řešení starších i novějších požadavků zdravotnických psychologů, zejména těch, které se dosud nepodařilo realizovat: otázku výzkumných pracovišť, doškolování, vybavení pracovišť diagnostickými a laboratorními pomůckami, obsazování míst kvalifikovanými psychology, zřízení funkce krajských psychologů, plánovitě rozšiřování psychologických pracovišť ve zdravotnictví, zřizování centrálních psychologických laboratoří v rámci krajských resp. okresních ústavů národního zdraví, užší výuková spolupráce s katedrami psychologie v oblasti zdravotnické psychologie; dále bude sledovat vážnou problematiku odlivu psychologů ze zdravotnictví, zlepšení existenčního základu zdravotnických psychologů, otázky zařazení psychologů do zdravotnických služeb při nástupu presenční služby a vojenských cvičení atd.

5. Bude usilovat o zlepšený styk výboru zdravotnické sekce s oblastními skupinami, zejména tam, kde OS potřebují pomoci ÚV ČSPS.

6. Bude podporovat spolupráci zdravotnické sekce se „Zprávami ČSPS“ podle návrhu výboru sekce ze dne 30. 6. 1964.

7. Bude podporovat spolupráci s příslušnými sekcemi lékařských společností a jinými institucemi, jež mohou ve spolupráci se zdravotnickou sekcí vést k růstu psychologie ve zdravotnictví.

Sekce ekonomická:

1. Uspořádá na jaře 1965 (květen) poradu s hospodářskými pracovníky vybraných profesí.

2. Uspořádá plenární zasedání sekce na podzim 1965 o výuce psychologů práce na vysokých školách, nejlépe u příležitosti postgraduálního školení v inženýrské psychologii, které zamýšlí uspořádat Ústav experimentální psychologie SAV, a to ve Smolenicích.

3. Prohloubí styky s obdobnými sekcemi psychologických společností socialistických zemí.

4. Bude koordinovat činnost pracovních skupin v ekonomické psychologii v oblastních skupinách ČSPS, případně založí pracovní skupinu ekonomických psychologů v Severomoravském kraji (Ostrava).

5. Bude příležitostně spolupracovat na akcích pracovišť (např. postgraduální školení, porady o státním plánu), a to v čase a rozsahu žádaných těmito pracovišti — za předpokladu schválení výborem sekce.

Sekce pedagogická:

1. Ustaví výbor sekce a podchytí členskou základnu, která se ustavením sekce sociální psychologie a perspektivním ustavením sekce vývojové psychologie podstatně změní.

2. Bude spolupracovat na formulaci dokumentu o psychologii pro ideologickou komisi ÚV KSČ.

3. Naváže spolupráci s Čs. pedagogickou společností a účastní se její konference v roce 1965.

4. Účastní se na semináři o základních otázkách pedagogické teorie, který pořádá MŠK ve spolupráci s UNESCO v r. 1965.

5. Uspořádá přednášky zahraničních odborníků, kteří během roku navštíví ČSSR (ve spolupráci s OS Praha).

Sekce sociální psychologie:

1. Uspořádá tři zasedání sekce.
2. Zorganizuje pracovní poradů na aktuální téma (květen, červen).
3. Se svými členy se zúčastní na pracovní poradě sekce ekonomické psychologie s přiměřenou tematikou.
4. Vypracuje evidenci výzkumných úkolů z oblasti sociální psychologie v ČSSR.
5. Připraví překlad jednoho titulu učebnice sociální psychologie ze západní literatury k vydání u nás.

Ediční činnost

ÚV ČSPS vydá další čísla „Zpráv ČSPS“ a po obdržení copyrightu dokončí vydání překladu „Pokroky psychologie“.

Plán práce

výboru Slovenskej psychologickéj spoločnosti na r. 1965

I. ZÁKLADNÉ ÚLOHY PRÁCE:

1. Všestranná aktivizácia odborného psycholog. života na Slovensku.
2. Koordinácia psychologickéj práce na Slovensku s činnosťou psychologickéj práce v celej ČSSR.
3. Usmerňovanie práce sekcií a oblastných skupín.
4. Organizovanie postgraduálneho školenia v rôznych odboroch psychológie.
5. Sledovanie a riešenie otázok pracovnej kvalifikácie a pracovného zaradenia psychológov v jednotlivých úsekoch praxe.
6. Výbor SPS v spolupráci s výborom ČSPS vypracuje návrhy k zmenám stanov ČSPS a tieto predloží na pripomienkové pokračovanie skupinám a sekciám.
7. Príprava zasadania venovaného vzniku psychologického bádania na Slovensku a 50. výročiu UKO.

II. PRÁCA SEKCIÍ:

Sekcia psychológie výchovy:

1. Pracovné schôdzky sekcie dva razy do roka.
2. Účast na vydaní II. zv. Pokrokov psychológie.
3. Usmerňovanie tematiky z pedagogickej psychológie zaraďovanej na schôdzke oblastných skupín.
4. Postgraduálne školenie 4-dňové na aktuálne témy (I. kvartál 1965).

Sekcia pro teoretické a metodologické otázky:

1. Dve pracovné schôdzky v roku.
2. Seminár „O problémoch vnímania“ (IV. kvartál 1965).

Sekcia ekonomickej psychológie:

1. Postgraduálne školenie v Smoleniciach — 6-dňové, organizované v spolupráci s ČSPS celoštátne (III. kvartál 1965).
2. Dve pracovné schôdzky.

Sekcia profesionálnej orientácie a poradenstva:

1. Dve pracovné schôdze.

Sekcia zdravotníckej psychológie:

1. Štvordňové postgraduálne školenie o otázkach psychologickej diagnostiky.
2. Spolupráca s Purkyňovou spoločnosťou.
3. Usmerňovanie oblastných skupín pri činnosti v oblasti zdravotníckej psychológie.

III. PRÁCA OBLASTNÝCH SKUPÍN:

Práca oblastných skupín bude spočívať najmä v pravidelnej schôdzkovej činnosti, venovanej otázkam odbornej činnosti, postgraduálnemu školeniu i otázkam organizačným.

IV. EDIČNÁ ČINNOSŤ:

V roku 1965 zaradí SPS dve čísla Bulletinu do Zpráv ČSPS. Vydá sa 2. číslo Pokrokov psychológie a pripraví sa dokumentačný materiál v rámci príprav výročia vzniku psychologického bádania na Slovensku.

V. Výbor SPS bude sa schádzať pravidelne mesačne. Jeho zástupcovia budú pravidelne dochádzať na výborové schôdze ČSPS, budú sporadicky osobne sledovať prácu sekcií a oblastných skupín.

V roku 1965 zvolá sa valné zhromaždenie, ktoré sa pričlení k pracovnému zasadaniu niektorej sekcie, podľa dodatočného uváženia výboru.

Plán bol prerokovaný a schválený na schôdzi výboru SPS dňa 16. IX. 1964 a zasielame ho na schválenie Kolégiu SAV a súčasne Úradu predsedníctva SAV. Tento plán slúži aj ako podklad k finančnému rozpočtu SPS na rok 1965.

NYNĚJŠÍ SLOŽENÍ ÚSTŘEDNÍCH ŘÍDÍCÍCH ORGÁNŮ ČSPS

Ústřední výbor ČSPS, zvolený na valném shromáždění Společnosti dne 21. 11. 1964:

Čestný předseda:

Prof. dr. VÁCLAV PŘÍHODA, emerit. profesor KU, Praha 8, Kubišova 26.

Předsednictvo:

Předseda ČSPS:

Doc. dr. EMIL HOLAS, vedoucí katedry psychologie PU, Olomouc, Křížkovského 10.

I. náměstek (předseda Slovenské psychologické společnosti):

Doc. dr. TOMÁŠ PARDEL, vedoucí katedry psychologie KU, Bratislava, Gondova 2.

II. náměstek (zástupce ČSAV):

Prof. dr. VILÉM CHMELAR, člen koresp. ČSAV, Brno, Palackého 8/II.

Zástupce SAV:

PhDr. DAMIAN KOVÁČ, C. Sc., ředitel Ústavu experimentálnej psychológie, SAV, Bratislava, Koceľova 17.

Zástupce komise pro psychologii Kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV:

Prof. dr. JOSEF LINHART, vedoucí odd. pedagogické psychologie Pedagogického ústavu J. Á. K. ČSAV, Praha 1, Purkyňova 2.

Vědecký tajemník:

Prof. dr. VLADIMÍR TARDY, vedoucí katedry psychologie KU, Praha 1, Celetná 20.

Hospodář:

PhDr. ZBYNĚK BUREŠ, Psychologický ústav KU, Praha 1, Hradčanské náměstí 5.

Další členové ÚV ČSPS:

Prof. dr. ANTON JUROVSKÝ, Výskumný ústav det. psychológie a patopsychológie, Bratislava, Legionárska 10.

Doc. dr. MIROSLAV BAŽÁNY, C. Sc., ředitel Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie, Bratislava, Legionárska 10.

Doc. dr. JAROSLAV ŠABATA, vedoucí katedry psychologie FF UJEP, Brno, Grohova 7.

Doc. dr. ROBERT KONEČNÝ, odd. vývojové psychologie Pedagogického ústavu J. Á. K. ČSAV, Brno, Běhounská 4/6.

PhDr. MARTIN JURČO, C. Sc., Výskumný ústav pedagogický, Bratislava, Suvorovova 16.

PhDr. JOSEF ŠVANCARA, Výzkumný ústav pediatrický, Brno, Černá pole, Černopolní 9.

Prom. psych. HUGO ŠIROKÝ, Psychiatric. léčebna, Šternberk u Olomouce.

Revizori:

PhDr. JOZEF DANIEL, C. Sc., ČSAV, Ústav experimentálnej psychológie SAV, Koceľova 17, Bratislava.

PhDr. JOSEF LANGMEIER, dětská klinika ÚDL, Thomayerova nemocnice, Praha-Krč.

Odborné sekce

při ústředním výboru Čs. psychologické společnosti při ČSAV:

Sekce teoreticko-metodologická:

předseda: prof.dr. VLADIMÍR TARDY, katedra psychologie FF KU, Praha 1, Celetná 20.

tajemník: prom. psych. MILUŠE SEDLÁKOVÁ, katedra psychologie FF KU, Praha 1, Celetná 20.

Sekce zdravotnická:

předseda: doc. dr. ROBERT KONEČNÝ, Rezkova 53, Brno.

místopředseda: PhDr. JAN SRNEC, katedra psychologie FF KU, Praha 1, Celetná 20.

Sekce pedagogická:

předseda: dr. D. TOLLINGEROVÁ, odd. pedagogické psychologie Pedagogického ústavu J. Á. Komenského ČSAV, Praha 1, Purkyňova 2/VI.

tajemník: dr. D. OSLADILOVÁ, kat. psychol. PU, Olomouc, Křížkovského 10.

Sekce ekonomická:

předseda: PhDr. ZBYNĚK BUREŠ, Psychologický ústav KU, Hradčanské nám. 5, Praha 1 - Hradčany.

tajemník: prom. psych. ANTONÍN VELEHRADSKÝ, Ústav železničního zdravotnictví, Praha, hlavní nádraží.

Sekce sociální psychologie:

předseda: prof. dr. ANTON JUROVSKÝ, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Bratislava, Legionárska 10.

tajemník: prom. psych. SOŇA HERMOCHOVÁ, katedra psychologie FF KU, Celetná 20, Praha 1.

EKONOMICKÁ SEKCE

Zpráva ze zasedání výboru ekonomické sekce (ze dne 15. října 1964 v Brně)

Přítomni: Bureš, Daniel, Chalupa, Ondrejka, Sedlák, Velehradský.

1. Kontrola plnění plánu práce

Plán práce ekonomické sekce na rok 1964 měl celkem 9 bodů. Z nich 3 byly již splněny: bod 5. — příprava zprávy o současném stavu a perspektivách užití psychologie v ekonomice (zodpovídal Bureš). Text zprávy byl předložen ústřednímu výboru společnosti, publikován v Oběžníku č. 4. z června 1964 a byl zaslán redakci Zpráv společnosti. Bod 7. — vydat adresář členů sekce (zodpovídal Velehradský) byl v prozatímní formě splněn uveřejněním v prvním čísle Oběžníku z konce m. r. Důkladnější verze s popisem práce a zeměření každého pracovníka se připravuje péčí dr. Ondrejky. Bude využita ve dvou formách: jako stále doplňovaná kartotéka členů a jako zvláštní příloha Zpráv společnosti. Text adresáře bude předložen plenárnímu zasedání sekce ke schválení u příležitosti II. sjezdu čs. psychologů. Bod 8. — vypracování norem přípravy a užití psychologických výšetrovacích pomůcek v ekonomii (zodpovídal Velehradský) bylo dokončeno a text schválen výborem. Text bude jednak předložen plenárnímu zasedání sekce ke schválení, jednak rozeslán předsedům ostatních sekcí k vyjádření, aby mohl být schválen valným shromážděním společnosti a stát se tak závazným pro všechny členy společnosti. Předseda společnosti byl požádán o zařazení tohoto bodu na pořad jednání valného shromáždění.

Dva body plánu práce se plní průběžně: bod 4. — spolupráce na přípravě II. sjezdu psychologů (Velehradský) a bod 9. — koordinace činnosti pracovních skupin v Praze, Brně a Bratislavě (Daniel, Chalupa). U příležitosti II. sjezdu psychologů bude splněn i bod 3. — uspořádat plenární zasedání sekce (Chalupa, Ondrejka). Plnění bodu 1. — uspořádat spolu s Psychologickým ústavem University Karlovy seminář o úkolech státního plánu v oblasti psychologie práce (zodpovídal Bureš) je závislé od zmíněného pracoviště a vedení státního plánu výzkumu, jimž sekce pouze přislíbila spolupráci. Bod 2. — uspořádat poradů s hospodářskými pracovníky, nejlépe v Gottwaldově v listopadu t. r. (zodpovíдали Sedlák, Stejskal, Melzer) byl podle usnesení ústředního výboru společnosti odložen na rok 1965, aby se tak nenarušovala pořádáním dalších akcí příprava II. sjezdu psychologů.

Nesplněn zůstal pouze jeden bod, 6. — vypracovat spolu s oblastními skupinami a jednotlivými katedrami přehled uvolněných, případně plánovaných míst psychologů práce (zodpovídal Růžička). Ukázalo se, že není v moci jednotlivce, aby takový úkol splnil. Výbor se usnesl na náhradním řešení: poslat resortním ministrotvům dopis, ve kterém se poukáže nejen na možnost, ale i na nutnost plánovat místa psychologů pro příští léta, podobně jako se již děje v resortu všeobecného strojírenství (zodpovídal Sedlák, Velehradský).

2. Příprava voleb ústředního výboru společnosti a výboru ekonomické sekce

Výbor vzal na vědomí dopis dr. Růžičky, ve kterém jmenovaný resignuje na funkci náhradníka ústředního výboru společnosti a navrhuje pro tuto

funkci s.Chalupu z Brna. Zároveň vyjadřuje dík s. Růžičkovi, zvláště za účast při přípravě a projednávání zprávy o současném stavu a perspektivách rozvoje užití psychologie v ekonomice na zasedání ústředního výboru společnosti. Výbor se usnesl navrhnout pro kandidátku ústředního výboru společnosti s. Bureše a designovat jej tím na funkci předsedy sekce. Za s. Chalupu byla navržena do výboru sekce nově dr. Alena Krouská, závodní psycholožka n. p. Tesla Rožnov.

3. Různé

Výbor sekce se zabýval vydáváním Oběžníku (psychologie práce) a dopisem dr. Růžičky předsedovi sekce, ve kterém pisatel upozorňuje na některé nesnáze s vydáváním oběžníku. Výbor uložil tajemníkovi sekce, aby požadoval na sekretariátu ČSPS technickou pomoc při rozmnožování oběžníku a předsedovi sekce, aby informoval předsedu společnosti. Zároveň však bylo konstatováno, že výbor sekce nemohl zodpovídat za předchozí čísla oběžníku; nebylo splněno usnesení výboru sekce ze dne 3. 3. 1964, aby pro řízení oběžníku byla vytvořena redakce ze soudr. Růžičky, Velehradského a Křivohlavého. S. Růžičkovi se ukládá svolání tohoto redakčního kolektivu a vyslovuje se souhlas s účastí s. Rejmánka v red. kolektivu. V tiráži budou tyto změny příslušným způsobem zakotveny. Výbor vyslovil přesvědčení, že kolektivní redakční práce zmírní potíže, se kterými se dr. Růžička předtím setkával.

V Praze dne 17. listopadu 1964.

Z. BUREŠ *

Zpráva o jednání komise pro zpracování etických a technických norem psychologických vyšetřovacích metod

Pracovní schůze komise se konaly dne 13. X. 1964. Předmětem jednání byla kontrola plnění úkolů a redakční úprava zpracovaných textů.

Úkoly, které si komise stanovila na své pracovní schůzi ze dne 4. 3. 1964, byly splněny. Potvrzovalo se však znovu, že normy jsou záležitostí celé ČSPS. Jejich příprava je časově velmi náročná. Přestože komisi nebyl nikým, žádnou institucí uložen termín splnění úkolu, snažili se členové komise, aby návrh norem byl připraven k projednání na plénu ČSPS, které se bude konat u příležitosti II. sjezdu čs. psychologů.

Byla provedena úprava jednotlivých částí norem, které zpracovali členové komise dle dříve dohodnutého programu tak, aby normy dostaly jednotný charakter. Problematicke, která souvisí s interpretací výsledků psychologických vyšetřovacích metod, nebude věnována zvláštní kapitola. Dodaný text této kapitoly byl z metodických důvodů zapracován do ostatních částí norem.

Vzhledem ke zkušenostem, které členové komise získali při zpracovávání norem, zaujímá komise k otázce vydání norem následující stanovisko:

a) zpracovaný návrh „Norem pro sestavování a užívání psychologických vyšetřovacích metod“, považovat za úvodní studii k normám;

b) návrh norem předložit ke schválení ekonomické sekci ČSPS, případně doporučit ostatním sekcím ČSPS, aby byly jimi projednány. Pokud by návrh norem přijaly a schválily všechny sekce ČSPS, předložit jej plénu ČSPS ke schválení;

c) po schválení návrhu norem by jejich normativní části byly závazné pro všechny členy ČSPS až do provedení a schválení revize norem;

d) ustanovit při ÚV ČSPS stálou komisi pro přípravu, revizi a rozvíjení norem, případně zajistit, aby při některé centrální psychologické instituci byl alespoň jeden psycholog pověřen touto prací jako stálý pracovník.

A. VELEHRADSKÝ

Návrh na uspořádání porady psychologů s pracovníky z výrobních resortů a dopravy

Výbor ekonomické sekce na své schůzi dne 15. X. 1964 projednal a schválil koncepci porady psychologů s pracovníky z výrobních resortů a dopravy. Považuje za užitečné, aby odborní psychologové čas od času si vyměňovali informace a zkušenosti s užitím psychologie ve společenské praxi na relativně široké základně. Podobné porady na Smíchově v roce 1960 a v Plzni v roce 1961 se plně osvědčily a splnily svůj aktuální úkol, který si jejich pořadatelé vytýčili. Je proto základním úkolem i v současné době správně určit zaměření a charakter konference, kterou ekonomická sekce plánuje na květen 1965, nejlépe do Gottwaldova. Porada by se konala ve spolupráci s vhodnou institucí, která by převzala hlavní část organizace.

Koncepce plánované konference vychází z teze, že užití psychologie ve výrobě a v dopravě není jen věcí psychologů samých, ale že se musí dít ve spolupráci s vybranými pracovníky z průmyslu a dopravy. Provozní praxe musí být na užití psychologie natolik připravena, aby byla schopna poznatky přijímat a služeb psychologů využívat. K tomu potřebujeme jak vedoucí, tak odborné pracovníky v praxi, kteří by byli seznámeni jak s celkovou koncepcí užití psychologie v naší ekonomii, tak i znalí základních poznatků.

Bezprostředním cílem plánované konference je proto poskytnout vybraným profesím pracovníků z výroby: 1. Základní informace o současném stavu a hlavních směrech rozvoje naší psychologie práce, 2. Rámcový obsah psychologických poznatků užitečných pro vybrané profese provozních odborníků, 3. Znalost hlavních forem převodu těchto poznatků do provozní praxe. Domníváme se, že tohoto bezprostředního cíle bude možno dosáhnout těmito prostředky.

Úvodní referát, navazující na stranická a vládní usnesení, objasnění účelu a poslání porady.

Současný stav a perspektivy užití psychologie v ekonomii (první půlden dopoledne).

Základní soubory psychologických poznatků pro vybrané profese odborníků ve výrobě:

- pro konstruktéry,
- pro normovače,
- pro výchovné pracovníky,
- pro pracovníky zaměstnanec. odborů a personality (druhý půlden — odpoledne).

Hlavní způsoby převodu poznatků těmito odborníkům:

- zkušenosti s přednášením psychologie práce na vysokých školách technických,
- plán přednášení ekonomické psychologie na vysoké škole ekonomické v Praze,
- úloha aplikovaného (resortního) výzkumu při převodu psychologických poznatků odborníkům z praxe,

— úloha závodního psychologa při převodu psychologických poznatků odborníkům z praxe (třetí půlden — dopoledne).

Závěr porady, na jehož sestavení by se podíleli jak psychologové, tak i osvědčení pracovníci z praxe.

Porada bude především řešit otázky, které zajímají naše hospodářské pracovníky. Časový program jakož i zařazení příspěvků přihlášených na výzvu dr. Sedláka budou upřesněny v průběhu příprav porady. Účastníci budou o tom včas vyrozuměni.

Na jednotlivé referáty, které by neměly přesahovat 20 minut by navazovaly předem přihlášené koreferáty a na místě přihlášené diskusní příspěvky dalších psychologů i odborníků z praxe. Tím dostane porada skutečně pracovní a diskusní charakter a bude moci lépe splnit úkoly na ni kladené.

Výbor také uvažoval o zařazení problematiky vedení lidí, psychologických aspektů vědeckého řízení a otázky psychologie práce. Členové výboru soudí, že jde o problematiku, která ještě vyžaduje dalšího ujasňování. Jde také o tak rozsáhlé téma, že bude účelné uspořádat k jeho projednání zvláštní poradu podobného charakteru v příštích letech.

Z. BUREŠ

Z činnosti oddělení pro výzkum vyšší nervové činnosti dětí nejranějšího věku v Ústavu pro péči o matku a dítě v Praze - Podolí

Do doby, kdy byl zřízen Ústav pro péči o matku a dítě v Praze (roku 1951), spadají dvě významné události. Byla to jednak návštěva známého sovětského lékaře prof. Maslova v ČSSR, který se s uznáním vyslovil o vysoké úrovni zdravotní péče o děti v Československých kolektivních zařízeních a současně upozornil na slabší úroveň výchovné péče. Současně měla v ČSSR velký ohlas diskuse o významu učení I. P. Pavlova. Zasluhou prof. MUDr. K. Kubáta, pediatra s velkým zájmem o psychologii, vzniklo při Ústavu pro péči o matku a dítě v Praze oddělení pro studium vyšší nervové činnosti dítěte, jehož úkolem bylo studium základních otázek vyšší nervové činnosti v nejranějším věku dítěte a studium otázek výchovy nejmenších dětí v kolektivních dětských zdravotnických zařízeních. V rámci koncentrace výzkumu soustředilo se oddělení později převážně na první otázku.

Na oddělení pracuje pět vysokoškoláků, a to tři psychologové (J. Dittrichová, O. Janoš, J. Koch), dva pediatri (H. Papoušek, M. Tautermannová) a pomáhají jim sestry výzkumné i z oddělení. Téměř světová výjimečnost oddělení není však ani v personálním ani v přístrojovém vybavení, nýbrž v tom, že pracovníci mají k dispozici normální, zdravé děti po delší dobu; mohou je sledovat nejen ve dne i v noci ode dne narození až do věku 6—8 měsíců, ale současně kontrolovat a usměrňovat jejich výchovu.

V první řadě bylo třeba vypracovat spolehlivé objektivní výzkumné metodiky. Nutným předpokladem syntetického závěru o VNČ malých dětí je použití komplexní metodiky. Proto byly navrženy a vyzkoušeny nové metodiky vypracování podmíněných reflexů na podkladě reakce potravní, obranné a orientační. Kromě toho byla vybrána co nejobjektivnější stanovitelná kritéria chování dítěte v přirozené situaci; zvláštní pozornost byla věnována studiu bdění a spánku a studiu emocionálních reakcí. V poslední době používá skupina i elektroencefalografické metody.

Výzkumná témata byla vybírána většinou s přihlédnutím k základnímu výzkumnému zaměření ústavu. Ústředním problémem ústavu jsou otázky perinatální, tedy otázky týkající se matky a dítěte před porodem, během porodu a v období po porodu.

V nejnovější době řeší skupina společný úkol, jehož cílem je zjistit, liší-li se duševní vývoj předčasně narozených dětí, které po narození měly určité dýchací poruchy (respirační distress) od předčasně narozených dětí bez tohoto syndromu. Největší potíže způsobuje zajištění skupiny dětí stejného stupně nedonošenosti a se stejným stupněm respiračním poruch. Vyšetření těchto dětí vyžaduje, aby každé z nich žilo 8 měsíců v ústavu a dostalo dokonalou odbornou zdravotní i výchovnou péči.

Vedle práce na společném úkolu zabývá se každý pracovník individuálním úkolem. J. Dittrichová sleduje chování dětí v přirozené situaci a studuje především vývoj spánku u dětí nejranějšího věku. Zabývá se také

duševním vývojem dětí s nízkou porodní váhou a dětí z vícečetných těhotenství.

O. Janoš, vedoucí oddělení, pracuje palpebrální metodikou a sleduje, jak se projevují věkové a individuální rozdíly při vypracování různých procesů VNČ u dětí nedonošených i donošených. Přesněji osvětlil otázku, zda a do jaké míry se projevuje u dětí raného věku v procesech VNČ vliv nedonošenosti.

J. Koch používá vlastní metodiky vypracování podmíněných reflexů orientačním zpevňováním. Zabýval se otázkou, jak se mění u dětí raného věku nervové procesy v závislosti na době spánku a krmení — tedy otázkou psychických stavů a rytmů. Nyní řeší otázku rozdílného vypracovávání orientační reakce u 2—5měsíčních dětí, je-li zpevňujícím podnětem hračka, matka, neznámý člověk apod.

H. Papoušek vypracoval metodiku podmíněných reflexů potravním zpevňováním. Studoval věkové a individuální rozdíly při vypracování různých procesů VNČ, zkoumal, jak se vyvíjejí první základy pozdějších účelných a volných pohybů a sledoval podmíněný reflexní ráz některých průvodních změn dechu a emočních reakcí.

M. Tautermannová navrhla metodiku studia emočních reakcí a sleduje vývoj emočních reakcí u dětí v prvním pololetí života.

Oddělení VNČ dětí raného věku se zabývá také otázkami výchovy dětí nejmladšího věku v jeslích, kojeneckých ústavech a dětských domovech. J. Koch vykonal řadu studií v jeslích a v kojeneckých ústavech, kde řešil otázky výchovy. Tyto výsledky a zkušenosti byly předány praxi ve formě metodických příruček pro dětské sestry, v přednáškách a školeních, v různých zlepšovacích návrzích atd.

Pracovníci pediatrické části Ústavu pro péči o matku a dítě, především pracovníci oddělení VNČ se aktivně podílejí na koordinaci výzkumného úkolu „Kolektivní výchova dětí do 6 let“, který je zařazen mezi zdravotnické úkoly.

Práce oddělení pro studium VNČ dětí raného věku vyvolává živý zájem veřejnosti i odborných pracovníků. Svědčí o tom četné návštěvy z celé republiky i ze zahraničí. Mnozí známi zahraniční pracovníci (Schmidt-Kolmerová, F. Palmer, W. Kessen, H. Rheingold aj.) pobývali delší dobu na oddělení, seznamovali se se způsobem práce oddělení, umožnili našim pracovníkům pobyt v cizině a mají zájem o další spolupráci.

Dr. J. KOCH, C. Sc.

Výzkumný ústav psychiatrický v Praze (VÚPs)

VÚPs v Praze 8 - Bohnicích (ředitel doc. MUDr. L. Hanzlíček, D. Sc.) je resortní výzkumný ústav ministerstva zdravotnictví. Existuje od 1. 1. 1961, nyní má přes 100 zaměstnanců, z toho asi 40 s vysokoškolským vzděláním (mezi nimi 7 psychologů a 5 dalších nelékařů).

Pracovní náplň, organizace a výzkumná koncepce je určována účastí ústavu na řešení úkolů státního plánu zdravotnického výzkumu a úkolů rezortních. Hlavní úkoly zařazené do státního plánu se týkají: 1. prevence a terapie neuróz (J-10-20-1), 2. psychopatie (J-10-21-2), 3. vlivu psychofarmak a farmakoterapie duševních poruch (J-14-21-44) a 4. elektrické aktivity mozku a psychogenních vlivů u hypertensní choroby (J-12-21-2/11). Do resortního plánu je zařazeno studium biologických faktorů u schizofrenie (III-141).

Hlavním výzkumným úkolům zhruba odpovídá organizační struktura výzkumných oddělení (laboratorí), kterých je celkem 15. V roce 1964 se stabilizovalo jejich rozdělení do čtyř skupin podle převažujícího zaměření: psychopatie, neurózy, psychofarmakologie a schizofrenie. Každá skupina má vlastní lůžkovou základnu (dohromady má ústav 100 lůžek) a svého vedoucího, který je členem tzv. ústavní rady.

Psychologové se uplatňují především v první a dále ve druhé a čtvrté skupině. S výjimkou přípravy vlastních kandidátských prací psychologové spolupracují s lékaři v teamech, které řeší určité otázky výzkumu. Z toho vyplývá, že ve VÚPs neexistuje samostatné psychologické pracoviště s výzkumným zaměřením. V dalším informuji (s použitím autoreferátů) pouze o těch výzkumných odděleních, ve kterých pracuje psycholog.

Neuropsychopatie — doc. MUDr. K. Freund, DSc. (vedoucí), prom. psych. A. Kolářský, prom. psych. J. Míka (vědecký aspirant). *)

Oddělení se podílí na řešení otázek psychopatií (poruch vývoje chování z převážně biologických příčin). Soustřeďuje se na analýzu psychických poruch u osob s fokálními laesemi mozku. Pracuje jednak na pacientech hospitalizovaných na vlastním oddělení, jednak na pacientech z neurochirurgické a neurologické kliniky.

Hlavní výzkumný úkol je realizován těmito cestami:

- a) klinické vyšetřování pacientů s fokálními laesemi, zejména z hlediska motivace,
- b) vyšetřování kognitivních výkonů u pacientů s laesemi temporálního laloku,
- c) sledování slovních sdělení operovaných pacientů při elektrické stimulaci mozku,
- d) zjišťování možnosti neurochirurgického zákroku v případě sexuální deviace nebezpečné společnosti (např. sadismu),
- e) zjišťování zvláštností v chování a prožívání u osob s fokálními laesemi mozku, které mají od mládí, resp. od dětství.

Experimentální psychopatie — modelování na zvířatech — PhDr. J. Madlafousek, C. Sc. (vedoucí), doc. MUDr. K. Freund, D. Sc.

Oddělení studuje na modelu zvířete (t. č. krysy, perspektivně macaca mulatta) úlohu mozkových struktur v regulaci sexuálního chování samce.

Základní technikou je elektrostimulace příslušných mozkových struktur. V současnosti je přeshetřována area praeoptica lateralis. Je rozpracována

*) Střední zdravotní pracovníci, laboranti apod. nejsou uváděni.

metodologie elektrostimulačního pokusu při studiu motivace. Nepracuje se s takovým elektrostimulačním proudem, který by event. „evokoval“ specifické chování, nýbrž s elektrostimulací, která navozuje jen neklid a pátrání. Toto pátrání je pak koncipováno jako apetenční chování (ve smyslu ethologů) a experimentátor hledá „apetovaný“ podnět, který by uvolnil specifické chování.

Za tím účelem je věnována velká pozornost analýze podnětových situací v sexuálním chování samců a hledány cesty ke kontrole a ovládnutí podnětových polí, hrajících úlohu v navozování sex. motivačních stavů samce a v uvolňování dílčích sex. aktivit.

Výzkum neuróz — interpersonální vztahy — prom. lék. Z. Dytrych (vedoucí klin. odd.), prom. lék. S. Grof, PhDr. L. Kubička (vedoucí výzkumného projektu), prom. lék. J. Sobotkiewiczová, spolupracuje PhDr. J. Srnec.

Oddělení se zabývá studiem maladaptace v interpersonálních vztazích u psychogenních onemocnění. V problematice neuróz se soustřeďuje na ověření dílčích hypotéz, odvozených z širších koncepcí neurotické maladaptace.

Speciálně jsou studovány mechanismy trvání a reprodukce maladaptivních projevů v interpersonálních vztazích neurotických pacientů. K účelu tohoto studia byla vypracována vlastní metodika, použitelná k intenzivní analýze dyadických vztahů. V podstatě jde o standardní zjišťování vzájemné percepce interpersonálního chování.

Výzkum probíhá v souvislosti s klinickým rozbohem hospitalizovaných neurotiků. Je sledována dynamika nově se rozvíjejících vztahů mezi pacienty na oddělení.

Ústřední hypotéza o persistenci a reprodukci maladaptivních projevů u neurotiků je též ověřována metodami sociometrickými. V souvislosti s touto hypotézou bude později vypracován projekt k výzkumu ontogenetických aspektů sociální maladaptace.

Výzkum delinkvence mladistvých — MUDr. et JUDr. O. Kučera, C. Sc. (vedoucí), prom. psych. J. Baloun.

Oddělení chystá a zčásti již provádí systematický průzkum psychiatrických charakteristik u skupin mladistvých delinkventů. Součástí úkolu je vypracování psychologických metod na zjišťování encefalopatických poruch.

Rehabilitační oddělení — MUDr. F. Hájek (vedoucí), PhDr. F. Engelsingmann, prom. lék. M. Formánková.

Cílem práce rehabilitačního oddělení, kde jsou psychotici převážně s onemocněním schizofrenního okruhu, je poskytování moderní léčebně preventivní péče se zaměřením na socioterapii, reedukaci a resocializaci v rámci psychoterapie.

Při studiu režimové léčby se m. j. zkoumá časový rozvrh využití dne pacientů („snímky dne“, „momentkové pozorování“). Další výzkum se týká diagnostických indikátorů, objektivizace změn chování, sociometrických vztahů a osobních projevů nemocných ve skupině.

Dr. Engelsingmann též vede práce na přezkoušení a validizaci některých psychologických testů, dotazníků a posuzovacích skupin.

Pro úplnost je třeba zmínit se o **laboratoři fyziologie a patofyziologie VŇC** (vedoucí PhDr. J. Lát, C. Sc.), která patří k ČSAV, avšak zčásti má pracoviště ve VÚPs a její úkoly jsou koordinovány s výzkumem ve VÚPs. Mezi odbornými pracovníky této laboratoře jsou též dva zaměstnanci VÚPs.

Organizační strukturu odborné složky VÚPs doplňují další dvě oddělení:

Metodologicko-statistické oddělení — PhDr. J. Srnec (vedoucí), prom. mat. L. Mrklas (na 0,2 úvazek), inž. R. Drábek.

Hlavní pracovní oblasti jsou:

1. Účast na projektování jednotlivých úkolů výzkumného plánu VÚPs, zejména u těch, u kterých se klade větší důraz na exaktnost, nebo kde je v popředí metodologická problematika.

2. Konzultace s výzkumnými pracovníky ústavu v otázkách užití statistických metod při analýze dat, získaných v konkrétním výzkumu.

3. Výpočtářské práce většího rozsahu, které souvisejí se statistickým rozбором výsledků výzkumných prací, zahrnutých do plánu VÚPs.

Studijně dokumentační oddělení — JUDr. L. Skřivánek (vedoucí).

Stav odborné knihovny k 30. 11. 1964 činil přes 2000 svazků. Pravidelně docházelo 119 časopisů, z toho 99 zahraničních, z nichž 82 devizových (11 psycholog. časopisů z USA). O významu oddělení pro vědecko-výzkumnou práci svědčí m. j. evidence o výpůjčkách: za rok přes 1000 výpůjček knih a téměř 7000 výpůjček časopisů z vlastních fondů, asi 700 svazků z jiných knihoven, 300 svazků ze zahraničí. K tomu je třeba uvést několik tisíc stran pořizovaných mikrofilmů a fotokopií, na dva tisíce vyžádaných separátů atd.

Vcelku lze konstatovat, že VÚPs poskytuje psychologům dobré podmínky k vědecko-výzkumné činnosti. Jako hlavní klady bych vyzdvihl:

a) teamový styl práce, možnost kombinovat přístupy a metody při řešení daného okruhu problémů,

b) souvislost s praxí, spojení výzkumu s klinikou (léčebnou péčí), aniž by se potlačoval nezbytný výzkum „základní“,

c) poměrně dobrý „vědecký standard“ výzkumných prací, pozornost k problémům metodologickým,*)

d) dobře fungující dokumentační oddělení, na naše poměry dobrá knihovna a pohotová služba.

J. SRNEC

*) Metodologickou komisi, k tomu účelu zřízenou při ústavní radě, tvoří člen ústavní rady docent Freund a tři psychologové.

Z činnosti Mezinárodní asociace pro vědeckou psychologii

(Sestaveno na základě zprávy generálního tajemníka R. Russella, otištěné v *Proceedings of the 17th International Congress of Psychology*, North-Holland Publishing Comp., Amsterdam, Str. XI—XVIII, a dále na základě osobních rozhovorů s R. Russellem a N. Mailloux v létě 1963 ve Washingtonu a s H. C. J. Duijkerem v létě 1964 v Haagu.)

Mezinárodní asociace pro vědeckou psychologii byla ve své dnešní podobě ustavena v roce 1951. Stanovami je charakterizována takto: „Organizace, sjednocující národní společnosti, které usilují o rozvoj vědecké psychologie, ať již biologické či sociální, normální či patologické, čisté či užité.“ Členy této společnosti se mohou stát pouze národní psychologické organizace. Hlavním orgánem je valné shromáždění, které se schází vždy po třech letech při mezinárodních psychologických sjezdech. Valné shromáždění má kromě jiného, též výhradní právo přijímat nové členy. Příštím valnému shromáždění bude pravděpodobně předložen návrh na změnu jména společnosti, a to: „Mezinárodní asociace pro psychologické vědy“.

V současné době sdružuje Mezinárodní asociace pro vědeckou psychologii celkem 29 národních společností, a to: Anglie, Austrálie, Belgie, Brazílie, Československo, Dánsko, Finsko, Francie, Holandsko, Itálie, Izrael, Japonsko, jižní Afrika, Jugoslávie, Kanada, Kuba, Norsko, Nový Zéland, NSR, Polsko, SSSR, Sjednocená arabská republika, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, USA, Uruguay, Venezuela. Několik dalších společností podalo v poslední době přihlášky, které se budou projednávat při příštím kongresu v Moskvě 1966. V Mezinárodní asociaci jsou též zahrnuty některé užší mezinárodní společnosti, jako např. Asociace vědecké psychologie francouzského jazyka, Mezinárodní společnost pro psychologii, Mezinárodní asociace pro užitou psychologii, Mezinárodní rada psychologů aj.

Mezinárodní asociace spolupracuje též s řadou jiných internacionálních institucí, jako jsou např. UNESCO, Mezinárodní rada pro sociální vědy, Mezinárodní výbor pro dokumentaci v sociálních vědách, Rada mezinárodních asociací aj.

Činnost asociace je řízena výborem, který se schází pravidelně jednou až dvakrát ročně. Výbor je volen valným shromážděním na tříleté období. Pro období 1963—1966 je složen takto: Předseda J. Drever (Anglie), místopředseda P. Fraisse (Francie), sekretář R. Russell (USA), zástupce sekretáře G. Westerlund (Švédsko), pokladník N. Mailloux (Kanada), členové: H. C. J. Duijker (Holandsko), O. Klineberg (USA), A. Leontjev (SSSR), J. Nuttin (Belgie), W. M. O'Neil (Austrálie), J. Piaget (Švýcarsko), K. Sato (Japonsko), A. Summerfield (Anglie), T. Tomaszewski (Polsko).

V letech 1960—1963 byly Mezinárodní asociací řízeny a podporovány tyto projekty:

1. Výzkum veřejného mínění o mírovém využití atomové energie; výzkum byl prováděn ve smlouvě s UNESCO a výsledky jsou zveřejňovány v publikacích UNESCO.

2. Byla zorganizována mezinárodní porada s tematem Psychologické

pojmy užívané v jiných sociálních vědách. Zpráva o této konferenci byla opět předložena UNESCO.

3. Výzkum vzniku a vývoje národních stereotypů; výzkum byl prováděn s finanční podporou Mezinárodního ústavu pro studium člověka.

4. Sestavení anglicko-německo-francouzského slovníku psychologických termínů; slovník bude dokončen během roku 1964.

5. Ve spolupráci s Americkou psychologickou společností byl rozpracován projekt pro získání a rozšíření informací o současném stavu psychologie, možnostech postgraduálního školení a o výzkumných možnostech v jednotlivých zemích.

6. Byla zahájena revize mezinárodního adresáře psychologů.

Ve stejné době Mezinárodní společnost podpořila finančně tyto publikace:

1. Souhrny referátů z XVI. mezinárodního sjezdu psychologů (Bonn 1960), které byly publikovány jako příloha oficiálního časopisu Společnosti Acta Psychologica.

2. Německé vydání publikace „Perspektivy teorie osobnosti“ (Huber, Bern).

3. „Perspektivy výzkumu osobnosti“ (Springer, New York).

4. „Národní charakter a národní stereotypy“ (North Holland Publishing Comp., Amsterdam).

5. Zpráva o mezinárodní konferenci v La Napoule o výměně informací, současném stavu školení a výzkumných možnostech v psychologii.

V plánu pro nejbližší období je několik dalších projektů, jako např.: Výzkum psychologických problémů delinkvence v rozvojových zemích (tento výzkum podporuje UNESCO), spoluúčast na mezinárodním biologickém programu organizovaném Mezinárodní radou vědeckých společností, přehled obecných směrů vývoje v sociálních vědách (organizováno Mezinárodní radou sociálních věd). Dále se chystá publikace „Perspektivy biologické psychologie“ a některé další akce.

Při rozboru činnosti Mezinárodní asociace pro vědeckou psychologii je třeba si uvědomit, že tato společnost prakticky nemá zdroje vlastních příjmů a většina projektů, které jsou plánovány, předpokládá finanční dotace z jiných zdrojů. Je proto velmi vítána iniciativa členských společností i jednotlivých skupin psychologů, kteří se mohou podílet na činnosti asociace (resp. svým vlivem zajistit finanční podporu) a podpořit tak její aktivitu.

V. BŘICHAČEK

Psychologická problematika na mezinárodní konferenci o vědeckém řízení

Jak svědčí průběh VIII. konference účastníků tzv. Drážďanských dohod (která byla uspořádána v Budapešti v prosinci 1964), nejsou důvody realizace zásad nové soustavy řízení našeho národního hospodářství specifické jen pro ČSSR, ale obdobné problémy a situace se v současné době projevují i v jiných lid. dem. státech; řízení národního hospodářství, a zvláště pak průmyslu, se stává středem pozornosti jak ekonomické teorie, tak i organizátorské praxe především v NDR, PLR a MLR.

Z hlediska psychologie je významné, že zatímco oficiální referáty konference se zabývaly metodami **nepřímého** (ekonomického) řízení, diskusní příspěvky nejen maďarských, ale i zahraničních účastníků — které zřejmě vyjadřovaly naléhavou potřebu praxe — upozorňovaly na problematiku metod řízení **přímého**, jejíž teoretické řešení do značné míry přísluší sociální psychologii práce.

Zájem konference vzbudila hlavně témata: řídicí činnost, osobnost vedoucího, stabilizace řídicích kádřů, typy řízení a zvláště pak zainteresovanost řídicích orgánů. (Např. prof. Rachwalski z Lodže dokazoval nutnost zvýšit motivační úroveň řídicích pracovníků, a to především **negativními** prostředky; podobně i řed. H. Klinger z TU Dresden. Takto vzniklá **existenční závislost** namísto pouhé **hmotné zainteresovanosti** řídicích orgánů na hospodářských výsledcích jimi řízených jednotek by však — podle názoru čs. delegace — kromě pravděpodobného ekonomického přínosu vedla i k velmi závažným sociálně politickým důsledkům a k dalším problémům sociálně psychologickým.

Výsledky konference, které mezi jiným odhalily potřebu společenské praxe většiny LDS rozpracovat z psychologického hlediska otázky řízení průmyslu, současně stanovily i téma další konference (Lodž — listopad 1965): bude věnována speciálně řídicí práci, psychologii a sociologii v řízení.

J. KHOL (Stát. výzk. ústav ekon. org. MSP)

OZNÁMENÍ ČLENŮM

Noví členové ČSPS

V roce 1964 byli ústředním výborem Čs. psychologické společnosti přijati za řádné členy ČSPS tito pracovníci:

Dne 7. 2. 1964:

prom. psych. M. ALBRECHT
prom. ped. J. CAHOVÁ
prom. fil. ZD. FRIED
prom. psych. P. GRÜNTHALOVÁ
prom. psych. B. JANÍK
PhDr. J. LIŠKA

prom. psych. J. SOUKUP
ZD. ŠTĚPÁNEK
MUDr. ZD. VÁLKOVÁ
prom. psych. A. ZELENÁ
PhDr. E. ŽILINOVÁ

Dne 14. 4. 1964:

prom. psych. D. KOCÁBOVÁ
M. KRUPKOVÁ
prom. ped. J. KUCHYŇKA

prom. psych. J. NOVÝ
J. PELIKÁNOVÁ

Dne 3. 7. 1964:

prom. psych. B. BĀTOVÁ
PhDr. E. KLOBOUKOVÁ
prom. psych. J. KOLÁŘ
prom. psych. A. KOLEJKOVÁ
V. KULIČ

prom. psych. O. SKALKOVÁ
PhDr. A. SUCHÁNEK
PhDr. doc. J. ŠABATA
prom. psych. S. VESELÁ

Dne 30. 10. 1964:

prom. psych. J. BOUKAL
PhDr. M. KLÍMOVÁ
prom. psych. ST. KRATOCHVÍL

prom. ped. V. LINHARTOVÁ
prom. ped. ZD. TOMÁŠKOVÁ
prom. psych. M. URBANOVÁ
E. Singerová

BIBLIOGRAFIE

Novinky jugoslávské psychologické literatury

Bajić B. I.

Opšta psihologija, I. deo, 3. vyd.,
Beograd: Naučna kniga, 1962, 123s.

Bergant M. a kol.

Okolje in razvoj slovenskih otrok,
Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1962, 193s.

Blejec M.

Statistične metode za psihologe,
Ljubljana: Uprava za posredovanje dela LR Slovenije, 1959, 219s.

Bujas Z. a kol.

Psihologija v gospodarstvu,
Ljubljana: Združenje študentov psihologije univerze, 1962, 128s.

Bujas Z. a kol.

Experimentalni radovi naših psihologa iz područja psihofiziologije rada,
Zagreb: Savez studenata psihologije filozofskog fakulteta, 1962, 377s.

Bujas Z., Petz B.

Osnove psihofiziologije rada (Uvod u industrijsku psihologiju),
Zagreb: Institut za higijenu rada, 1959, 420s.

Furlan I.

Govorni razvoj djeteta,
Beograd: Savremena škola, 1963, 179s.

Hudolin V.

Psihijatrijsko psihološki leksikon,
Zagreb: Privreda, 1963, 427s.

Ječ. M. a kol.

Iz prakse kadrovske službe,
Zagreb: Biblioteka „Čovjek u proizvodnji“, 1963, 191s.

Kogej P.

Organizacija in psihologija dela,
Ljubljana: Založba Življenje in tehnika, 1963, 310s.

Kol. autorů

Prispevki k psihologii,
Ljubljana: Slovenska sekcija Združenija psihologov FLRJ, 1960, 231s.

Košiček M.

Ličnost, emocije, sukobi, brak, alkoholizam i radna sposobnost,
Zagreb: Privreda, 1963, 267s.

Krstić D.

Koje zanimanje da izaberem,
Beograd: Zavod za izdavanje učbenike, 1963, 40s.

Kuret N.

Igra in igrača v predšolski in šolski dobi,
Maribor: Založba Obzorja, 1959, 177s.

Maričić R. a kol.

Profesionalna orientacija,
Beograd: Jugoslovensko udruženje za profesionalnu orientaciju, 1958, 122s.

Matić V., Jojić M.

Vaspitanje deteta,
Beograd: Tehnička knjiga, 1957, 145s.

Mužić V.

Testovi znanja,
Zagreb: Školska knjiga, 1961, 111s.

Neuman Z.

Psihologija fizično defektnih, I. del,
Ljubljana: Univerza, Filozofska fakulteta, 1962, 273s.

Novosel M.

Odnosi medju ljudima u proizvodnji (Psihologija odnosa na radu),
Zagreb: Izdanje Informator, 1959, 151s.

Novosel P.

Teorija i praksa intervjuiranja,
Zagreb: Biblioteka „Čovjek u proizvodnji“, 1962, 225s.

Obradović J., Čudina M.

Psihologija (Školski leksikon),
Zagreb: Privreda, 1963, 108s.

Obradović J., Čudina M.

Psihološke metode u praksi,
Zagreb: Radničko sveučilište „Moša Pijade“, 1963, 175s.

Pečjak V.

Anketna metoda,
Ljubljana: Zveza delavskih in ljudskih univerz Slovenije, 1963, 61s.

Petz B.

Osnovne statističke metode,
Zagreb: Izdanja Škole narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, 1964, 258s.

Potrč J. a kol.

Roditelji i deca,

Beograd: Biblioteka Saveta Društava za staranje o deci i omladini Jugoslavije, 1957, 216s.

Prodanović T. T.

Ođgojnoobrazovna i nastavna sredstva,

Zagreb: Savez narodnih sveučilišta Hrvatske, 1962, 111s.

Rostohar M.

Osnove obće psihologije,

Ljubljana: Državna Založba Slovenije, 1964, 395s.

Rostohar M.

Začetno čitanje po analitični metodi,

Ljubljana: Državna Založba Slovenije, 1961, 86s.

Rot N.

Isicjalna psihologija za studente filozofsko-istorijskog fakulteta,

Beograd: Filozofsko-istorijski fakultet, 1961, 386s.

Rot N.

Psihologija ličnosti,

Beograd: Zavod za izdavanje učenika Narodne republike Srbije, 1963, 183s.

Savičević D. M.

Primena metoda u obrazovanju odraslih,

Zagreb: Savez narodnih sveučilišta Hrvatske, 1961, 69s.

Skala A.

O vaspitanju dece ometene u razvitku,

Beograd: Nolit, 1959, 274s.

Stevanović B.

Pedagoška psihologija,

Beograd: Naučna kniga, 1956, 141s.

Supek R.

Psihologija u privredi,

Beograd: Izdavačko Preduzeće „Rad“, 1958, 159s.

Supek R.

Umjetnost i psihologija,

Zagreb: Matica Hrvatska, 1958, 353s.

Supek R.

Ispitivanje javnog mnjenja,

Zagreb: Naprijed, 1961, 484s.

- Supek R.
Omladina na putu bratstva. Psihosociologija radne akcije,
Beograd: Mladost, 1963, 348s.
- Šternič M.
Psihologija saobraćaja,
Beograd: Tehnička knjiga, 1963, 142s.
- Toličič I.
Psihološko opazovanje otroka,
Ljubljana: Pedagoški center, 1956, 68s.
- Toličič I.
Otroka spoznamo v igri,
Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1961, 110s.
- Toličič I., Zorman L.
Testi znanja in njihova uporaba v praksi,
Ljubljana: Zveza delavskih in ljudskih univerz Slovenije, 1963, 83s.
- Tomeković T.
Psihologija rada, 1. del,
Beograd: Filozofsko-istorijski fakultet, 1962, 594s.
- Tomeković T.
Psihologija, 5. vyd.,
Beograd: Naučna knjiga, 1963, 282s.
- Troj F.
Psihologija deteta, 5. vyd.,
Beograd: Naučna knjiga, 1963, 190s.
- Troj F.
Osnovni pojmovi iz psihološke i pedagoške statistike,
Beograd: Savremena škola, 1958, 60s.
- Trstenjak A.
Človek v stiski,
Celje: Mohorjeva družba, 1960, 160s.
- Trstenjak A.
Pota do človeka. Metode spoznavanja ljudi,
Celje: Mohorjeva družba, 1956, 207s.
- Valentinčič J.
Metode pri izobraževanju odraslih,
Ljubljana: Zveza delavskih in ljudskih univerz Slovenije, 1963, 91s.
- Večerina I.
Psihologija,
Zagreb: Grafička škola, 1958, 181s.

Vinski D. a kol.

130 zanimanja na izbor,

Zagreb: Narodne Novine, 1962, 258s.

Vodopivec K.

Življenske razmere delinkventne mladine,

Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze, 1960, 196s.

Vodopivec K. a kol.

Problemi povrata,

Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze, 1962, 355s.

Zvonarević M.

Primjena psihologije u obrazovanju odraslih, 3. vyd.,

Zagreb: Savez narodnih sveučilišta Hrvatske, 1962, 143s.

Zvonarević M.

Psihologija I, Opća psihologija,

Zagreb: Društvo socijalnih radnika NRH, 1958, 248s.

Žlebnik L.

Psihologija otroka in mladostnika, 1., 2. del,

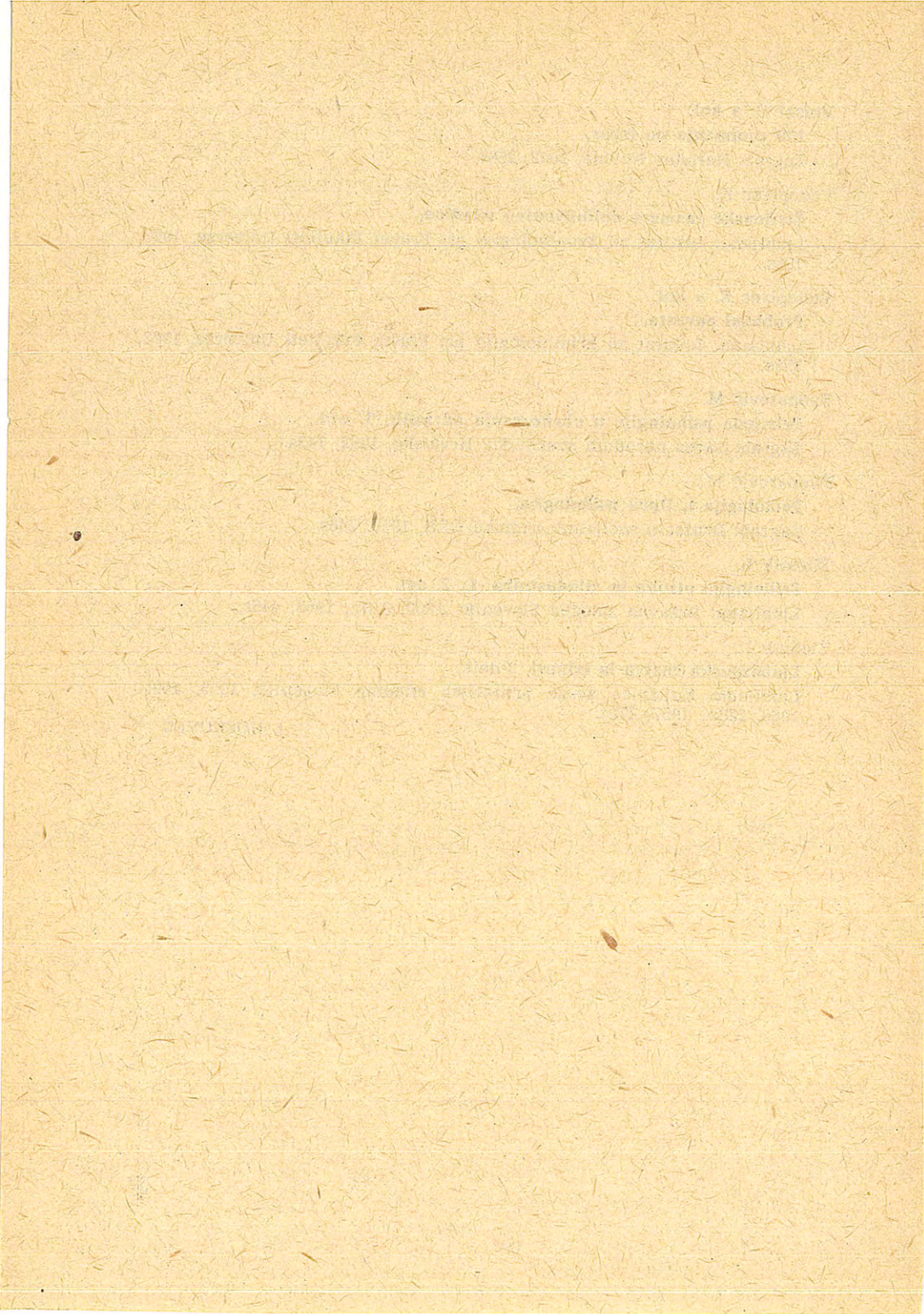
Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1960, 318s., 1963, 445s.

Žlebnik L.

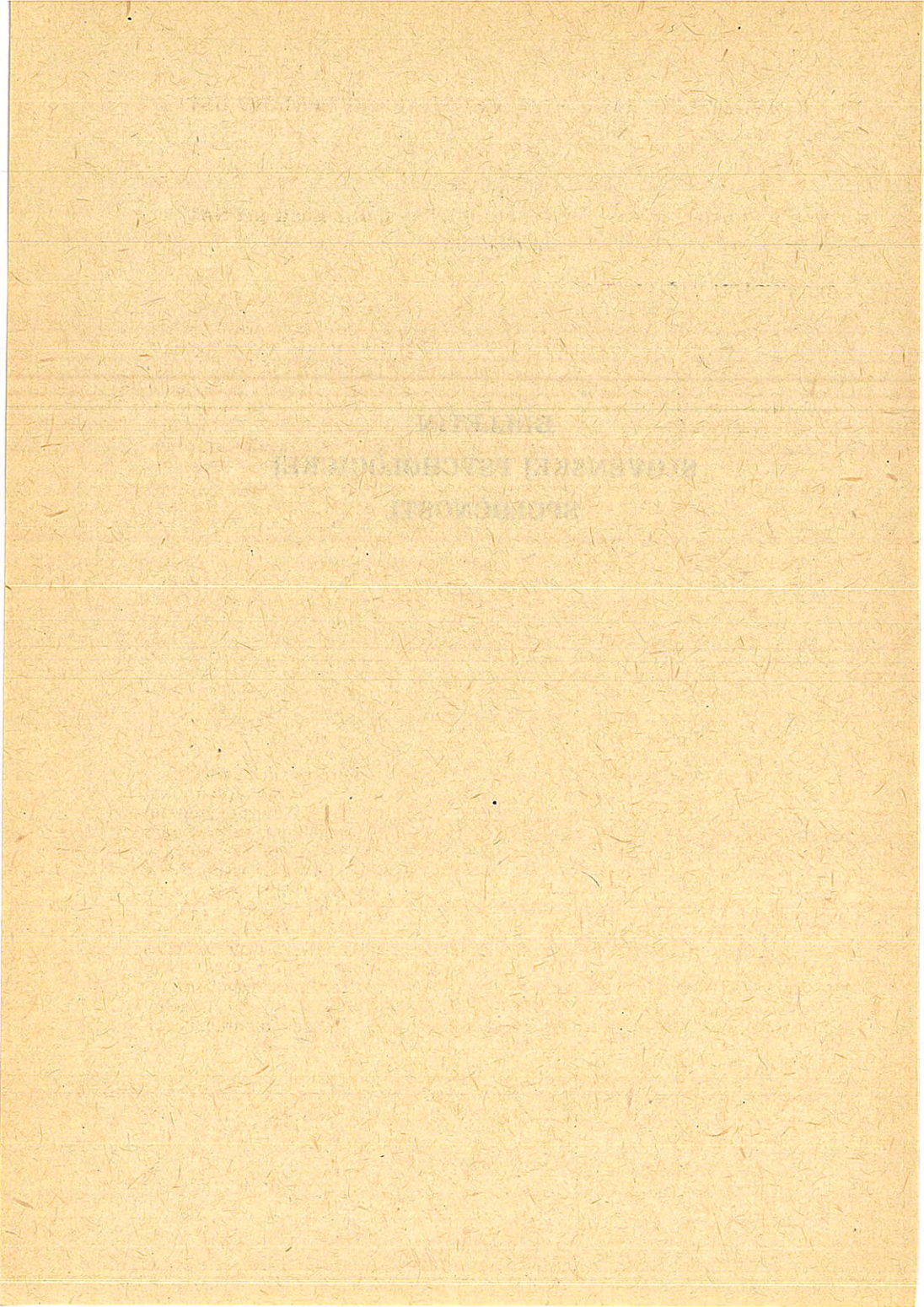
Ljubezenska čustva in odnosi, 3 deli,

Ljubljana: Knjižnica zveze prijateljev mladine Slovenije, 1955, 160s., 1956, 222s., 1957, 279s.

J. HOSKOVEC

**BULLETIN
SLOVENSKEJ PSYCHOLOGICKEJ
SPOLOČNOSTI**

ČINNOST SLOVENSKEJ PSYCHOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI

ZPRÁVA

o činnosti Slovenskej psychologickej spoločnosti pri SAV za rok 1964

ORGANIZÁCIA A ČLENSTVO

Stav členov SPS ku dňu 31. decembra 1964 bol 100. Sú to prevážne odborní psychológovia a niekoľko odborníkov z príbuzných profesií, najmä pedagógov, defektológov a lekárov. Na valnom zhromaždení ČSPS v Prahe, v novembri 1964, sa navrhla zmena stanov v tom zmysle, aby sa zaviedlo aj mimoriadne členstvo, a to najmä pre takých členov, ktorí zatiaľ nemajú vysokoškolské vzdelanie.

Regionálne pracuje SPS v troch oblastných skupinách so sídlom v Bratislave, Žiline a v Košiciach. Tematicky sa pracuje v 5 sekciách. Predsedom Spoločnosti je doc. dr. Tomáš Pardel, C. Sc., vedeckým tajomníkom Ivan Šípoš, C. Sc. Výbor sa schádza spravidla dvojmesačne a riadi činnosť sekcií a oblastných skupín, ako aj koordinuje spoluprácu s ČSPS, vo výbore ktorej má svojich zástupcov. Predsedom oblastnej skupiny v Bratislave je doc. dr. Jozef Koščo, C. Sc., v Žiline dr. Ludo Januška, v Košiciach dr. Andrej Stančák. Predsedom sekcie psychológie výchovy je doc. dr. Tomáš Pardel, C. Sc., zdravotníckej sekcie dr. J. Ličko, teoreticko-metodologickej sekcie dr. Damian Kováč, C. Sc., sekcie výchovného poradenstva dr. Oskár Blaškovič, C. Sc. SPS pravidelne informuje svojich členov o organizačných otázkach v Bulletin SPS, ktorý v tomto roku vychádzal už ako súčasť Zpráv ČSPS a v decembri 1964 vyšlo už 10. číslo.

PLNENIE HLAVNÝCH ÚLOH SPS

Výbor postupoval v svojej činnosti na základe plánu práce. Riadil a hodnotil činnosť oblastných skupín a sekcií. Zaoberal sa postgraduálnym školením psychológov, dosiahol se zvýšenie počtu miest na interné štúdium psychológie na FF UK z 10 na 15, riešili sa otázky pracovného zaradovania psychológov a pokrok sa urobil najmä v systemizovaní miest psychológov práce. Za pomoci oblastných skupín sa získal prehľad potreby psychológov v jednotlivých krajocho Slovenska. Vyšli 3 čísla Bulletinu SPS, jedno číslo ešte samostatne a dve ako osobitná príloha Zpráv ČSPS. 3. apríla 1964 sa konalo valné zhromaždenie SPS, kde sa hodnotila činnosť SPS za rok 1963 a upravil plán práce na rok 1964. Nastali aj menšie zmeny vo výbore. Počas roku sa výbor ziešiel na 4 výborových schôdzach, pripravil i valné zhromaždenie a podieľal sa na príprave a priebehu II. sjazdu čs. psychológov, ktorý sa konal v Prahe v novembri 1964. Výbor bol vždy zastúpený na schôdzkach výboru ČSPS a aktívne sa zúčastnil na príprave dokumentu „Postavení a úkoly psychologie v ČSSR“, ktorý analyzuje súčasný stav našej psychológie a načrtáva ďalšie perspektívy rozvoja.

ČINNOSŤ OBLASTNÝCH SKUPÍN

Činnosť oblastných skupín bola vysoko aktívna aj čo do počtu schôdzok aj čo do množstva a rôznosti referátov a počtu účastníkov. Oblastná skupina v Bratislave mala 8 schôdzok a 16 referátov, v Žiline bolo 9 schôdzok, z toho 1 spoločne so schôdzkou Purkyňovej spoločnosti, a odznelo na nich 15 referátov. Súčasne sa prevádzalo školenie o práci s Rorschachovou metódou. V Košiciach bolo 5 pracovných seminárov, z toho jeden trojdňový slovensko-poľský, uskutočnený v Tatranskej Lomnici, a druhý v Dojčenskom ústave na Červenom brehu v Košiciach. Na seminároch sa prednieslo viac ako 30 referátov.

Na schôdzkách oblastných skupín sa preberala tematika zo všetkých psychologických odvetví, referovalo sa o literatúre, zahraničných cestách, rozoberali sa uznesenia a materiály ÚV SPS a ČSPS. Výbor SPS dostáva pravidelné zprávy o činnosti oblastných skupín a súhrnné zprávy sa zverejňujú v Bulletine SPS.

ČINNOSŤ SEKCIÍ

Sekcia psychológie výchovy mala 1 výborovú a 1 plenárnu schôdzu, na ktorej odznelo 5 referátov z oblasti porúch čítania a písania. Z tejto sekcie sa v priebehu roku oddelila ako samostatná sekcia — **sekcia výchovného poradenstva**. V rámci sekcie pracuje aj Komisia pre ďalšie vzdelávanie v psychológii, ktorá je zriadená pri Pedagogickej fakulte UK v Trnave a ktorú vedie doc. dr. J. Kuric. Táto komisia mala 1 pracovné zasadnutie. **Ekonomická sekcia** spolupracovala na viacdennom celoštátnom postgraduálnom školení zo psychológie práce v Prahe. **Zdravotnícka sekcia** aktivizovala svoju činnosť najmä na zasadnutiach oblastných skupín a v spolupráci s Purkyňovou spoločnosťou. Zatiaľ sa nerealizoval návrh sekcie z popudu dr. Stančáka, zriadiť psychologické laboratória pro KÚNZ a subkatedry psychológie na lekárskech fakultách. **Teoreticko-metodologická sekcia** zabezpečila niekoľko referátov na schôdzkách oblastných skupín v Bratislave a v Žiline.

II. sjazd ČSPS v Prahe 19.—21. novembra 1964 sa konal v úzkej spolupráci s SPS. Slovenskí psychológovia boli výborom vyzvaní k aktívnej účasti listom predsedu SPS a na sjazde odznel rad ich referátov. Súčasne sa sjazd využil k schôdzkam oblastných skupín (ich predsedov) a sekcií, ktoré osobitne zasadali a riešili spoločne celoštátne problémy.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ

V tomto roku vyšlo posledné číslo Bulletinu SPS i ďalšie dve čísla v rámci Zpráv ČSPS. V nakladateľstve SPN vyšiel súbor materiálov z I. sjazdu slovenských psychológov pod názvom „Problémy psychológie dieťaťa a mládeže“. Zprávy o niektorých podujatiach SPS vyšli v Čs. psychológii. Ukončili sa prípravné práce na príprave prekladu významných referátových článkov z oblasti psychológie dieťaťa, ktoré vyjdú pod názvom „Pokroky psychológie“. Články sú preložené a čakajú na odbornú a jazykovú korektúru, aby mohli vyjsť rozmnožené rotaprintom r. 1965.

HOSPODÁRENIE, ADMINISTRATÍVA

Hospodárkou SPS je dr. M. Soudková, C. Sc., účtovníctvo externe vedie s. Krššák, účtovník SAV, za odmenu 100 Kčs mesačne. Príspevková disciplína členov SPS je pomerne dobrá. Kontrola účtovania a hospodárenia je v súhlase s požiadavkami zodpovedných pracovníkov Predsedníctva SAV. Na rok 1965 sa schválila dotácia SAV v sume Kčs 8100,— okrem mimoriadnej zúčtovateľnej dotácie na Pokroky psychológie. Agendu SPS vedie vedec. tajomník I. Šípoš, C. Sc. a externá administratívna sila J. Kastelová, pracovníčka SAV, za odmenu Kčs 50 mesačne.

ZÁVERY

V roku 1964 pracovala SPS naďalej pre ďalší rozvoj psychologických odvetví na Slovensku. Zaoberala sa a riešila tak organizačné, ako aj odborné problémy. Ťažisko konkrétnej práce SPS bolo v práci v oblastných skupinách, ktoré pracujú plánovite, iniciatívne a aktivizujú všetkých profesionálnych psychológov. Koordinovaná je aj práca medzi sekciami a medzi SPS a ČSPS. Výbor pravidelne vykonával kontrolu vlastných uznesení, ako aj realizovanie plánovaných úloh. Hlavné úlohy pre prácu výboru SPS v nastávajúcom období načrtáva plán práce SPS na rok 1965, ktorý bol vyhotovený po diskusii členov výboru a prizerá na požiadavky sekcií a oblastných skupín.

IVAN ŠÍPOŠ, C. Sc., ved. tajomník SPS

Plán práce

výboru Slovenskej psychologickej spoločnosti na r. 1965

I. ZÁKLADNÉ ÚLOHY PRÁCE

1. Všestranná aktivizácia odbor. psychologického života na Slovensku.
2. Koordinácia psychologickej práce na Slovensku s činnosťou psychologickej práce v celej ČSSR.
3. Usmerňovanie práce sekcií a oblastných skupín.
4. Organizovanie postgraduálneho školenia v rôznych odboroch psychológie.
5. Sledovanie a riešenie otázok pracovnej kvalifikácie a pracovného zaradenia psychológov v jednotlivých úsekoch práce.
6. Výbor SPS v spolupráci s výborom ČSPS vypracuje návrhy na zmenu stanov ČSPS a tieto predloží na pripomienkové pokračovanie skupinám a sekciám.
7. Príprava 30. výročia vzniku psychologického bádania na Slovensku a 50. výročia UK.

II. PRÁCA SEKCIÍ

Sekcia psychológie výchovy

1. Pracovné schôdzky sekcie dva razy do roka.
2. Účast na vydaní II. zv. Pokrokov psychológie.
3. Usmerňovanie tematiky z pedagogickej psychológie zaraďovanej na schôdzke oblastných skupín.
4. Postgraduálne školenie (4-dňové) na aktuálne témy (I. kvartál 1965).

Sekcia pre teoretické a metodologické otázky

1. Dve pracovné schôdzky v roku.
2. Seminár o problémoch vnímania (IV. kvartál 1965).

Sekcia ekonomickej psychológie

1. Postgraduálne školenie v Smoleniciach (6-dňové) organizované v spolupráci s ČSPS celoštátne (III. kvartál 1965).
2. Dve pracovné schôdzky.

Sekcia profesionálnej orientácie a poradenstva

1. Dve pracovné schôdze.

Sekcia zdravotníckej psychológie

1. Štvordňové postgraduálne školenie o otázkach psychologickej diagnostiky.
2. Spolupráca s Purkyňovou spoločnosťou.
3. Usmerňovanie oblastných skupín pri činnosti v oblasti zdravotníckej psychológie.

III. PRÁCA OBLASTNÝCH SKUPÍN

Práca oblastných skupín bude spočívať najmä v pravidelnej schôdzkovej činnosti, venovanej otázkam odbornej činnosti, postgraduálnemu školeniu i organizačným otázkam.

IV. EDIČNÁ ČINNOSŤ

V roku 1965 zaradí SPS dve čísla Bulletinu do Zpráv ČSPS. Vydá sa 2. číslo Pokrokov psychológie a pripraví sa dokumentačný materiál v rámci príprav výročia vzniku psychologického bádania na Slovensku.

V. Výbor SPS bude sa schádzať pravidelne dvojmesačne. Jeho zástupcovia budú pravidelne dochádzať na výborové schôdze ČSPS, budú sporadicky osobne sledovať prácu sekcií a oblastných skupín.

V roku 1965 zvolá sa valné zhromaždenie, ktoré sa pričlení k pracovnému zasadaniu niektorej sekcie, podľa dodatočného uváženia výboru.

Plán bol prerokovaný a schválený na schôdzi výboru SPS dňa 16. IX. 1964 a zasielame ho na schválenie Kolégiu SAV a súčasne Úradu predsedníctva SAV. Tento plán slúži aj ako podklad k finančnému rozpočtu SPS na rok 1965.

IVAN ŠÍPOŠ, C. Sc., vedecký tajomník SPS

ZPRÁVY Z PSYCHOLOGICKÝCH PRACOVÍSK

Ústav experimentálnej psychológie SAV

V r. 1964 začalo pracovisko riešiť dve nové kolektívne úlohy: „Zrakové vnímanie zo syntetického hľadiska (št. plán výskumu — úloha č. 3002/1.2) a „Základné psychologické aspekty automatizácie“ (št. plán výskumu — úloha č. 3002/4.4). Ich ukončenie je plánované v r. 1965, resp. 1966.

V prvej úlohe, kde cieľom je vytváranie monografie s obdobným pracovným názvom, sa okrem literárnej prípravy k teoretickej časti uskutočnili plánované výskumy k časti experimentálnej (simultánne snímanie EEG, EKG a KGR, vigilancia, rozlišovacie procesy, perцепčná pamäť). V druhej úlohe sa experimentálny výskum sústredil na problematiku človeka ako sprostredkovateľa informácie, psychickú záťaž, monotóniu a únavu v podmienkach automatizovanej výroby a na špeciálne otázky senzomotoriky.

Hlavné výsledky dlhodobej vedecko-výskumnej činnosti pracoviska ako celku sú obsiahnuté v dvoch publikáciách: Psychologické štúdie 5 (str. 244), Psychologické štúdie 6 (str. 193). Obidve vyšli vo Vydavateľstve SAV.

Pokiaľ ide o prínos vedecko-výskumnej práce pre prax, ťažiskom je tu kolektívna monografia „Psychologické problémy v priemyselnej výrobe“ (str. 160). Štúdie pracovníkov ústavu sa týkajú niektorých úprav riadiacich pultov, metód zisťovania únavy, ako aj terénneho výskumu medzifudských vzťahov. Publikácia sa stretla so značným ohlasom tak u psychológov, ako aj u hospodárskych pracovníkov.

Oddelenie psychológie práce spolupracuje s viacerými výrobnými závodmi. V Odevných závodoch, n. p. Trenčín sa overuje zavádzanie progresívno-časovej metódy pri zácviку nových pracovníkov, čo predstavuje uplatnenie výsledkov výskumnej úlohy riešenej na pracovisku v minulom roku.

Vedeckí pracovníci ústavu vypracovali niekoľko desiatok odborných posudkov na rôzne práce, uskutočňovali rôzne expertízy a konzultácie pre pracovníkov v rezortech.

Celkove pracovníci ÚEP publikovali resp. pripravili do tlače 64 pôvodných štúdií a článkov.

Ústav bol hlavným pracoviskom štátneho plánu výskumu úlohy č. 3002/1 a v rámci toho usporiadal pracovnú poradu za účasti prizvaných odborníkov.

Okrem toho pracovníci ústavu sa podieľali na vedecko-organizačnej práci v rámci ČSPS a Slovenskej psychologickéj spoločnosti (členovia výboru ČSPS, SPS) a vyvíjali primeranú aktivitu v Západoslovenskej odbornej skupine SPS. Na II. sjazdu československých psychológov predniesli 7 referátov.

Na medzinárodných podujatiach sa pracovisko prezentovalo 2 referátmi na sympóziu o psychológii a kybernetike v Berlíne, 1 referátom na ergonomickom kongrese v Dortmunde a 1 referátom na psychologickom kongrese DGFP vo Viedni.

Odborno-popularizačná činnosť vychádzala jednak z riešených vedeckovýskumných úloh na ústave a jednak sa zameriavala na ostatné úseky použitej psychológie, ktoré vyžadoval záujem praxe. Pracovníci napísali t. r. 44 článkov, z čoho bolo publikovaných, a to najmä v časopisoch Svet vedy, Príroda a spoločnosť, Zdravie ľudu, Práca a i.

Pracovníci ÚEP predniesli spolu 15 odborno-popularizačných prednášok. Ústav experimentálnej psychológie SAV má t. č. 22 pracovníkov (14 psychológov, z toho 8 s vedeckou hodnosťou kandidáta vied).

Pracovná porada riešiteľov úlohy „Základy všeobecnej psychológie“

Ústav experimentálnej psychológie SAV ako hlavné pracovisko úlohy štátneho plánu výskumu č. 3002/1 usporiadal v decembri 1964 dvojdnú pracovnú poradu, na ktorej sa okrem riešiteľov čiastkových úloh zúčastnili i prizvaní odborníci. O jednotlivých čiastkových úlohách referovali: prof. dr. V. Tardy — Problémy psychológie osobnosti; dr. D. Kováč, C. Sc. — Senzorické procesy zrakovej diskriminácie zo syntetického hľadiska; doc. dr. E. Holas — Psychologické problémy myslenia; J. Janoušek, C. Sc. — Problémy spoločenskej determinácie psychologických javov; dr. S. Hermochová — Psychologická typológia delikvencie; dr. F. Jiránek, C. Sc. — Vývoj chápania vzťahov u detí.

V diskusii boli podrobne posúdené výsledky dosiahnuté v r. 1964. Hlavný výsledok pracovnej porady možno vidieť v kolektívnom usmernení ďalšej vedecko-výskumnej práce.

Katedra psychológie Pedagogickej fakulty UK v Trnave

V septembri 1964 sa katedra presťahovala do nových priestorov v modernej novostavbe Pedagogickej fakulty UK v Trnave na Bottovej ul. č. 33. Získala celkovo 10 miestností (5 pracovní, psychologické laboratórium so zvukotesnou komorou, fotolaboratórium, kabinet, dielňu, sklad) a samostatnú seminárnu miestnosť. Pri budovaní laboratória a zvukotesnej komory poskytol pomoc s. Kurt Hahn z Ústavu psychológie FFUK v Bratislave. Katedra vlastní pomôcky v cene asi 200 000 Kčs a venuje značnú pozornosť modernizácii vyučovania.

VEDECKO-VÝSKUMNÁ ČINNOSŤ

Vedúci katedry doc. dr. J. Kuric pokračuje v práci na výskumnej téme „Vývin estetického vnímania výtvarných diel u detí a mládeže“, ktorá už priniesla mnoho pozoruhodných výsledkov. Okrem toho sa venuje problematike seba výchovy a seba vzdelávania mládeže, o čom aj pripravuje publikáciu. Taktiež sa zaoberá otázkou vzťahu medzi učiteľom a žiakmi. V uplynulom roku pripravil do tlače druhé vydanie učebnice vývinovej psychológie, druhé vydanie publikácie „Rodičom o deťoch“ a prepracoval pre české vydanie svoju prvú knihu pre rodičov „Poznajte svoje dieťa“. Je taktiež redaktorom pripravovaného Psychologického zborníka pedagogických fakúlt.

Dr. J. Rosina pokračuje vo výskume psychologických základov pracovnej výchovy. V uplynulom roku uskutočnil dosť rozsiahly výskum pracovných brigád, ktorý priniesol veľa pozoruhodných výsledkov. Hlavné závery spracoval do štúdie pre Psychologický zborník.

Dr. A. J. Marcínkech preštudoval archívne materiály o vyučovaní psychológie na bývalej Trnavskej univerzite, z čoho vznikla štúdia do Psychologického zborníka „K ponímaniu psychológie na Trnavskej univerzite“. Okrem toho sa venuje otázke predčasného prerušenia učebného pomeru.

J. Ondrejka sa venuje výskumne otázkam profesionálnej orientácie a poradenstva pri voľbe povolania. Počítame s tým, že v budúcnosti sa bude tejto otázke venovať aj prakticky. Okrem toho sa venuje dobudovaniu psychologického laboratória. (Celková koncepcia práce bola vypracovaná už v r. 1964, nakoľko katedra bola pojatá do zoznamu vedecko-výskumných pracovísk ČSSR.)

A. Gronský sa venuje otázke vývinu symbolického myslenia u detí a mládeže.

E. Petreková sa zameriava na problematiku osobnosti vysokoškolského študenta.

J. Baliga sa zameral na otázky utvárania osobnosti učňovskej mládeže.

J. Sehnalová participuje na výskumnej úlohe s. Kurica.

Katedra pripravuje v máji 1965 fakultnú konferenciu o osobnosti vysokoškolského študenta s celoštátnou účasťou.

Štúijnú cestu do NDR uskutočnil s. dr. J. Rosina v dňoch 12.—27. novembra 1964. Navštívil spolu 16 zariadení, z toho 7 katedier a inštitútov psychológie, inštitút pedagogiky, inštitút polytechniky, Výskumný ústav pedagogický, experimentálnu školu, ústav pre hluchonemohlé deti a i. Získal obraz o pedagogickej a vedecko-výskumnej práci na katedrách a ústavoch psychológie a priniesol niekoľko hodnotných námetov pre vlastnú výskumnú prácu i pre pedagogickú a výskumnú činnosť katedry. Nadviazal

spoluprácu s viacerými partnermi. Študičná cesta ho priviedla na myšlienku vypracovať návrh na nový formulár vysvedčenia, ktorý by obsahoval okrem známok aj slovami vyjadrený posudok o žiakovi (pedagogicko-psychologickú charakteristiku).

Katedra nadviazala aj spoluprácu s niektorými pracoviskami v Poľsku a u nás s Ústavom experimentálnej psychológie SAV a s Katedrou psychológie Filozofickej fakulty UK v Bratislave. O prácu našej katedry prejavil záujem s. Filatov, vedúci katedry psychológie na pedagogickom inštitúte v Jaroslavi, s ktorým už naša fakulta má družbu.

Komisia Sekcie psychológie výchovy SPS pre ďalšie vzdelávanie v psychológii, ktorej predsedom je doc. dr. J. Kuric (tajomníkom A. Gronský), uskutočnila za tri roky svojej existencie niekoľko významných podujatí, a to: seminár o vyučovaní psychológie na pedagogických inštitútoch, seminár o modernizácii katedier psychológie, seminár o vzťahu Pavlovovho učenia a modernej neurofyziológie a o aktuálnych problémoch sociálno-pedagogických vzťahov.

V letnom semestri t. r. plánujeme ešte semináre o štatistických metódach v psychológii, o rozvoji psychológie u nás a v zahraničí a o základných problémoch výchovného a profesionálneho poradenstva.

PhDr. J. ROSINA

K 5. výročiu vzniku Psychologickej výchovnej kliniky v Košiciach

Psychologická výchovná klinika v Košiciach zavŕšila piaty rok svojho jestvovania (vznikla 18. XI. 1959). Na ústave pracuje t. č. 11 pracovníkov. Z toho je 5 psychológov (vedeckých alebo odborných pracovníkov), 2 sociálne pracovníčky, 1 vývojový technik, 1 laborant, 1 administratívna sila a 1 zriaďenec. Od jej vzniku zaznamenali sme na klinike 10 239 konzultácií a návštev. Hlbšie bolo vyšetrených a reedukovaných 2093 prípadov. Najčastejšie to boli poruchy správania, učenia a vývoja, kde k narušenému správaniu došlo naučením a fixovaním chybných reakcií detí a mladistvých pod vplyvom nevhodného sociálneho prostredia a závadných výchovných podmienok. Ako najtvrdšie sa ukázali tieto poruchy, ak k nim dochádzalo na báze oslabenia alebo poškodenia centrálnej nervovej sústavy, resp. na podklade biologicky nedostatočne vybaveného organizmu. Medzi vyšetrenými a reedukovanými bolo 69,7 % chlapcov a 30,3 % dievčat.

Našu pomoc vyhľadávali najviac školy (37,2 %), ďalej rodičia (28,4 %), Detská klinika KÚNZ a detské pediatrické zariadenia OÚNZ (7,2 %), školskí a obvodní lekári (10,6 %), detské domovy a ústavy, domovy mládeže (8,3 %), logopedické poradne (4,2 %), odbory školstva a kultúry ONV — orgány starostlivosti o mládež (2,3 %), VB (1,7 %).

Za toto obdobie vybudovala sa klinika nielen personálne, materiálne a organizačne, ale vyvíjala sa aj svojím pracovným zameraním a skvalitňovaním odborných služieb, ktoré poskytovala školám, rodičom a iným výchovným zariadeniam diagnostikovaním, psychologickým výchovným poradenstvom, reedukáciou a nápravo-výchovnými i nápravo-liečebnými opatreniami u tej časti našej mládeže, u ktorej sa vyskytli závažné vývojové a výchovné ťažkosti.

Jej práca sa stále viac zacieľovala aj na výskumnú činnosť a na prevenciu ťažkovychovejnosti detí a mládeže, ktorú uskutočňovala v celom Východoslovenskom kraji. Za túto dobu dokončila sa jedna úloha štátneho výskumného plánu (materiál sa pripravuje na odovzdanie MŠK, SNR, Odboru školstva a kultúry Vsl. KNV a do tlače) a tri fakultné výskumné úlohy. Publikované boli 3 samostatné práce. Z toho jedna knižná publikácia vyšla vo vedeckej edícii SPN (Vzťah žiaka k školskej práci, 1964) a dve brožúry vyšli vo Východoslovenskom nakladateľstve všeobecnej literatúry. Boli rozposlané na všetky školy Východoslovenského kraja (Na pomoc školám — O otázkach ťažkovychovejnosti žiakov, 1963, a K otázkam voľby povolania mládeže, 1963, a reedície obidvoch brožúr). Uverejnených bolo, alebo je t. č. v redakčnom pokračovaní 17 článkov a štúdií. Pracovníci kliniky predniesli za toto obdobie 315 odborných a vedecko-popularizačných prednášok pre rodičov, učiteľov, vychovávateľov a pre širšiu verejnosť, zameraných na prevenciu ťažkovychovejnosti; uskutočnili v spolupráci OŠK KNV, OŠK ONV, ÚDV, so školskými lekármi 18 seminárov k aktuálnym otázkam psychológie školskej a učňovskej mládeže. Na vedeckých konferenciách, sjazdoch a poradách s celoslovenskou i celoštátnou pôsobnosťou vystúpili pracovníci kliniky so 7 pôvodnými odbornými referátmi.

V záujme zvyšovania odbornej kvalifikácie získal za toto obdobie jeden pracovník úspešnou obhajobu dizertačnej práce vedeckú hodnosť kandidáta psychologických vied (Hvozdič). Ďalší pracovník po zložení skúšok kandidátskeho minima pripravuje obhajobu kandidátskej dizertačnej práce (Olejár).

Hlavnou ťažkosťou v práci PVK za uplynulé obdobie bolo nevyhovujúce, provizorné umiestenie ústavu, ktoré do značnej miery brzdí plné rozvinutie práce najmä v oblasti nápravno-výchovnej činnosti, skupinovej redukácie a psychotherapie.

Externé na úväzok pracujú na ústave: neurofyziológ, pediater, detský psychiater, defektológ, logopéd, psychológ a štatistik. V r. 1965 ostáva 1 neobsadené miesto odborného laboranta.

Pri klinike je zriadené psychologické laboratórium, ktoré slúži: 1. laboratórne-experimentálnemu vyšetrovaniu a psychologickej diagnostike dŕcitnej a defektnej mládeže, najmä so zameraním na profesionálnu orientáciu, 2. výskumným účelom.

Ráta sa s tým, že obsah hlavných úloh kliniky v budúcich rokoch sa v podstate nezmení ani po zriadení vysunutého pracoviska Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave, so sídlom v Košiciach. Vysunuté pracovisko VÚDPP bude tvoriť s PVK jeden komplexný pracovný útvar.

Dr. J. HVOZDÍK, C. Sc.

Z činnosti oddelenia psychológie Výskumného ústavu pedagogického v Bratislave za rok 1964

Vedecko-výskumná práca bola zameraná na riešenie problematiky najmä v týchto troch okruhoch:

1. záujmy žiakov
2. programové vyučovanie
3. vývinové a individuálne osobnosti myslenia detí a žiakov.

1. Vo výskume záujmov sa dosiahli niektoré výsledky, ktoré obohacujú teóriu záujmov, rozmnožujú konkrétne poznatky o záujmoch žiakov, prispievajú k riešeniu dôležitých súčasných úloh školy a umožňujú vytvoriť hodnotné metodiky zisťovania záujmov.

Dr. O. Blaškovič skúmal vývin profesionálnych záujmov u žiakov ZDŠ a SVŠ pomocou metódy výberu zaujímavých a nezaujímavých profesionálnych činností, znázornených graficky na obrázkoch. Osvetlil niektoré charakteristické vývinové tendencie v profesionálnych záujmoch žiakov, porovnal záujmy rôznych skupín (žiaci ZDŠ a SVŠ, chlapci a dievčatá). Získal závery pre výchovu žiakov k správnej voľbe povolania a podklady pre prácu na zostavení vhodnej psychodiagnostickej metódy zisťovania profesionálnych záujmov žiakov na ZDŠ. Výsledky spracoval do kandidátskej dizertačnej práce a niekoľkých štúdií v časopisoch (Jednotná škola, Výchovný poradca). Budú zverejnené aj v osobitnej publikácii.

Dr. M. Jurčo skúmal záujmy stredoškolskej mládeže o vedné obory (poznávanie, študijné záujmy) pomocou metódy výberu názvov kníh z katalógu kníh. Výsledky osvetľujú niektoré osobitosti záujmov dnešnej mládeže v porovnaní so záujmami mládeže pred 15 rokmi, odlišnosti v záujmoch chlapcov a dievčat, vzťahy medzi záujmami o jednotlivé vedné odbory, prispievajú k stanoveniu niektorých charakteristických typov záujmov. Zároveň sa preverila diagnostická hodnota použitej metódy. Niektoré výsledky sa aplikovali pri riešení otázok diferenciácie vyučovania žiakov na SVŠ podľa záujmov. Výsledky spracoval do niekoľkých štúdií, ktoré budú uverejnené, a do referátu na II. sjazde čs. psychológov.

2. Pri riešení otázok programového vyučovania rozpracovávali pracovníci, najmä dr. M. Milan, niektoré teoretické otázky psychológie programovania a zúčastňovali sa spolu s pedagógmi na príprave, zavádzaní a ohodnocovaní programov z jednotlivých častí učebnej látky všeobecnovzdelávacej školy. Táto práca má značný teoretický i praktický význam. Vytvárajú sa podklady na zostavenie vhodných programovaných učebníc pre naše školy.

Dr. M. Milan sa zúčastnil na tvorbe učebných programov zo slovenského jazyka pre 5. ročník ZDŠ a z chémie. Výsledky sú zhrnuté do správ o výskume, ktoré predchádzajú oponentským pokračovaním. O princípoch a teoretických problémoch programovania spracoval niekoľko štúdií, článkov a predniesol veľké množstvo prednášok pre učiteľov a iných odborníkov.

Dr. J. Štefanovič dokončil monografiu o psychologických základoch osvojovania pravopisu, ktorá sa opiera o výskum a rozbor výskytu pravopisných chýb u žiakov 6.—9. ročníka ZDŠ. Monografia je zameraná na pomoc učiteľom pri zvyšovaní úrovne vyučovania slovenského jazyka. Tvorí zároveň s ďalšími prácami východisko pre ďalší výskum a prípravu programovaného vyučovania v slovenskom jazyku.

3. Na základe štúdia literatúry, analýzy výsledkov viacerých výskumov, ako aj hodnotenia výchovnej praxe na školách, spracoval dr. M. Jurčo nie-

koľko štúdií o problémoch vývinu, výchovného riadenia a individuálnych rozdielov myšlienkového činnosti detí a žiakov. Štúdie kriticky analyzujú súčasný stav vyučovania a navrhujú zásady a metódy na jeho zlepšenie z hľadiska vzdelávania a rozvoja myslenia žiakov.

M. Popperová dokončila a spracovávala výskum o riadení utvárania predstáv žiakov v piatom ročníku. Ukázala na význam možností a účinnosť rôznych foriem inštrukcie pri vnímaní a reprodukovani názorných obrazov. Štúdia bola uverejnená v jednotnej škole.

L. Klindová, ktorá nastúpila na ústav v priebehu roku, pripravovala výskum triedenia a zovšeobecňovania pojmov u detí.

Okrem uvedených vedecko-výskumných úloh zúčastnili sa pracovníci na mnohých vedecko-organizačných úlohách.

Dr. O. Blaškovič spolu s M. Pontuchovou sledovali problematiku výchovného poradenstva na školách v zameraní na prípravu žiakov k voľbe povolania. Hodnotila sa práca výchovných poradcov, spracovali sa návrhy na zlepšenie ich činnosti, pripravili sa články, ktoré orientovali výchovných poradcov a učiteľov pri usmerňovaní žiakov k voľbe povolania. M. Pontuchová spracovávala materiály o profiloch niektorých povolaní, tieto budú pomôckou pri zvyšovaní informovanosti žiakov, učiteľov a rodičov o povahe a požiadavkách niektorých povolaní.

Okrem práce na uvedených základných úlohách vykonali pracovníci mnoho ďalších prác, v ktorých uplatnili svoje odborné vedomosti a skúsenosti a prispeli k riešeniu dôležitých otázok školskej i mimoškolskej výchovy. Zúčastňovali sa poradnej činnosti v rôznych orgánoch, komisiách, spoločnostiach, poskytovali konzultácie najmä spolupracovníkom z oblasti pedagogiky a didaktiky, pracovali v redakčných radách časopisov, zúčastňovali sa rôznych seminárov. Odprednášali okolo 60 prednášok pre učiteľov, školských pracovníkov, iných odborníkov a rodičov. Okrem vedeckých štúdií napísali mnoho vedecko-popularizačných článkov (spolu vyše 50).

Na pracovisku sa školia dvaja aspiranti pre pedagogickú psychológiu — jeden interne a jeden externe.

Katedra psychológie pri PF v Nitre

Na katedre pracuje 9 pracovníkov, z toho 5 v slovenskej sekcii psychológie, dvaja v maďarskej sekcii a dvaja v sekcii biológie dieťaťa. Funkciu vedúceho katedry vykonáva Milan Jozef, odborný asistent, ktorý končí externú aspirantúru. Všetci pracovníci na katedre tvoria jednotný pracovný kolektív a vykonávajú prevažne učiteľskú povinnosť ako na internom, tak aj na diaľkovom štúdiu. Okrem toho vypomáhajú pedagogickou činnosťou na novozriadenej katedre pedagogiky pri Vysoké škole poľnohospodárskej v Nitre a elokovanom pracovisku v Košiciach. Zabezpečujú tiež vyučovanie psychológie na vojenskom učilišti v Nitre.

Okrem uvedenej pedagogickej činnosti členovia katedry aktívne prednášajú o problémoch všeobecnej, vývinovej, pedagogickej psychológie a najmä o psychológii učenia, výchovy, rodinného života, pohlavnej výchovy a o iných psychologických problémoch, ktoré si vyžodujú naliehavú odbornú pomoc na školách v okrese Nitra a Topoľčany. S rovnakým úsilím a obetavosťou prednášajú o psychologických otázkach v rámci Čs. spoločnosti pre šírenie vedeckých poznatkov v Nitre.

Katedra sa začala budovať ako samostatné pracovisko iba od škol. roku

1960/61. Za svojej päťročnej existencie zabezpečilo sa kádrové obsadenie a materiálne vybavenie. Od škol. roku 1965/66 sa umiesti v novej budove, v ktorej bude zriadené aj psychologické laboratórium.

Katedra venovala osobitnú pozornosť práci študentského vedeckého krúžku. Tento pod vedením Vojtecha Darnadyho uskutočnil výskumnú prácu na tému „Vplyv porúch reči na poznávací proces“. Práca v rámci fakulty bola vyhodnotená ako najlepšia. Teraz pracuje na výskume záujmov žiakov ZDS končiacich školopovinnosť.

Katedra v snahe zabezpečiť lepšiu prípravu pedagogických pracovníkov pre výskumné úlohy zorganizovala kurz modernej logiky a stavby logických modelov, ktorý vedie pre všetkých záujemcov PF v Nitre Štefan Knotek, odb. asistent katedry psychológie.

Členovia katedry, i keď sú mimoriadne preťažení pedagogickou a vedecko-popularizačnou prácou, jednako venujú náležitú pozornosť teoretickej práci. Milan Jozef a Štefan Knotek spracovali psychologickú problematiku na tému „Niektoré problémy psychológie výchovy“, ktorú uverejnili v Psychologickom zborníku. Zoltán Kovács uverejnil viacero teoretických článkov z oblasti psychológie v odborných periodikách v reči maďarskej a v dennej tlači. Jozef Stančík vykonal rozbor pedagogicko-psychologických názorov Ellen Keyovej v diele Storočie dieťaťa.

Ďalej Štefan Knotek a Milan Jozef pripravujú štúdiu na tému „Pokus o moderný aspekt na aktuálne problémy didaktiky“. Prvá časť štúdie je už v tlači redakcie Jednotnej školy. Na ďalšej časti pracujú. Štefan Knotek a Zoltán Kovács pripravujú teoretický referát pre medzinárodnú konferenciu na tému „O psychologických problémoch prípravy poslucháčov pedagogických fakúlt pre učiteľské povolanie“, ktorá bude v marci t. r. v Szegede. Štúdia vyjde v odbornom časopise v Maďarskej ľudovej republike.

Sústavný vedecký výskum na katedre sa ešte úplne nerozvinul, nakoľko členovia katedry museli predovšetkým zabezpečiť vyučovanie psychológie na internom a diaľkovom štúdiu. Predpokladáme, že teraz, po ukončení reorganizácie pedagogických inštitútov, po vytvorení pedagogických fakúlt a po uvedení do života nového zákona o vysokých školách, sa vytvorí optimálne podmienky aj pre experimentálny a vedecký výskum. Katedra sa hodlá zapojiť do štátneho výskumného plánu tak, že celý kolektív prevezme riešenie niektorej dielčej úlohy. Každý pracovník bude riešiť špeciálny problém tak, aby po vzájomnom doplnení tvoril monolitný celok.

JOZEF STANČÍK

ZPRÁVY SEKCIÍ A OBLASTNÝCH SKUPÍN O ČINNOSTI V ROKU 1964

Východoslovenská oblastná skupina SPS v Košiciach

1. Hlavná náplň činnosti východoslovenskej oblastnej skupiny spočíva v pravidelných odborných seminároch, ktorých sa zúčastňuje 10—12 členov. V roku 1964 OS usporiadala 5 seminárov s odbornými referátmi a trojdňový slovensko-poľský seminár s účasťou klinických psychológov z celej republiky. Na seminári odznelo 24 referátov. V rámci seminára členovia OS konzultovali v novovybudovanom dojčenskom útave v Košiciach o výchovnom postupe v DÚ.

2. Východoslovenská OS predložila plán potreby psychológov

a) na úseku zdravotníckej psychológie sa javí potreba 20 psychológov do roku 1970. Návrh potreby zdravotníckych psychológov v súlade s návrhom krajského psychiatra bol predložený na plánovacie oddelenie KNV a ministerstvo zdravotníctva. Okrem uvedeného počtu psychológov, ktorí budú pracovať prevažne v psychiatrických zariadeniach, plánuje sa na úseku detských zdravotníckych zariadení 8 psychológov pre dojčenské ústavy a detské domovy;

b) pre odbor školskej psychológie plánuje OS pre potrebu PVK, PI a poradenskú službu 18 psychológov;

c) pre potrebu priemyselnej psychológie (hlavne pre VSŽ) ráta OS s potrebou 5 psychológov.

Celkove OS odhaduje potrebu psychológov do roku 1970 v počte 51.

3. Popularizačné a osvetové psychologické prednášky členovia OS vykonávajú v jednotlivých závodoch, v školách, v tlači a v rozhlase.

4. Členská základňa Východoslovenskej OS sa každý rok rozširuje. Hlavnými psychologickými pracoviskami v Košiciach je Psychiatrická klinika, kde pracujú 3 klinickí psychológovia, a Psychologická výchovná klinika pri KNV s 5 psychológmi. Pri VŠT v Košiciach sa zriaďuje oddelenie psychológie práce. Pri VŠT je perspektívne plánované vedecko-výskumné pracovisko psychológie práce.

Pri VSŽ v Košiciach sa úspešne rozvíja priemyselná psychológia a sú všetky predpoklady pre jej rozvoj.

5. Plán práce Východoslovenskej OS aj v nasledujúcich rokoch je zameraný na organizovanie seminárov a spoločných seminárov s Poľskou akadémiou vied a s niektorými pracovníkmi z Maďarskej ľudovej republiky.

Dr. A. STANČÁK

Ekonomická sekcia SPS

1. V rámci sekcie sa usporiadali 2 prednášky: Psychologický výber a Psychológia pracovného záväzku.

2. Vypracovaný bol adresár psychológov práce v ČSSR s udaním služieb, ktoré môžu psychológovia poskytnúť priemyselným závodom.

3. Vykonali sa prípravné práce pre usporiadanie postgraduálneho školenia o inžinierskej psychológii.

4. Účast na podujatiach poriadaných Ústredným výborom ČSPS (ple-nárne schôdzky, sekcie, príprava dokumentu o psychológii).

5. Konzultačná činnosť psychológov pracujúcim v závodoch.

Dr. J. DANIEL

Niekoľko poznámok o štúdiu psychológie v Paríži

Štúdium psychológie sa uskutočňuje na Faculté des Lettres et Sciences Humaines. Na Faculté des Lettres je psychológia začlenená do sekcie filozofickej. Do tejto sekcie okrem psychológie patrí filozofia a sociológia. Na Faculté des Lettres po prípravnom ročníku (L'année préparatoire) poslucháči v priebehu 2—3 rokov môžu dosiahnuť prvý stupeň psychologickéj klasifikácie, a to tzv. „Lycence de psychologie“. Na dosiahnutie „lycence“ je potrebné vykonať 5 skúšok. Skúšky zo všeobecnej psychológie, psychológie dieťaťa a pedagogiky a sociálnej psychológie sa robia na Faculté des Lettres. Skúšky z psychofyziológie a všeobecnej porovnávacej psychofyziológie vykonávajú na Faculté des Sciences Humaines. Tieto skúšky študenti môžu robiť v poradí, aké sa im hodí, doporučuje sa však začať so všeobecnou psychológiou.

Z každej skúšky dostávajú poslucháči tzv. „certificat“. Na dosiahnutie „certificatu“ treba robiť:

1. Dizertáciu (písomná práca, ktorá trvá 4 hodiny).
2. „Rapport technique“ — týka sa všeobecnej metodológie každej disciplíny. Táto skúška trvá 2 hodiny. Dizertácia a rapport technique tvoria prvú časť skúšky. Druhá časť skúšky pozostáva:
3. Z praktických prác konaných v laboratóriu, kde má študent ukázať znalosti manipulácie s prístrojom atď. Táto skúška trvá 1 a pol hodiny.
4. Celá skúška končí krátkou ústnou skúškou.

Po získaní „lycence“ má študent dve možnosti: jednak získať tzv. diplom III. cyklu alebo špeciálny diplom Institut de Psychologie. Pre získanie diplomu III. cyklu študuje ešte ďalšie dva roky. Prvý rok sa vypracuje plán práce (na 10—12 strán) a v druhom roku sa vyhotoví práca v rozsahu cca 100 strán. Po prijatí práce nasleduje ústna skúška, ktorá sa týka jednak vlastnej práce (asi 10 min.) a potom všeobecná prehľadová skúška. Na základe toho absolvent dostáva titul „Docteur de III. cycle“.

Druhá možnosť je získať diplom Institut de Psychologie. Štúdium na Institute de Psychologie, venované špecializácii, končí diplomom, a tento možno získať v nasledovných špecializáciách:

1. Diplôme de psychologie expérimentale et comparée
2. Diplôme de psychologie industrielle
3. Diplôme de psychologie pathologique
4. Diplôme de psychopédagogie spéciale
5. Diplôme de psychologie scolaire
6. Diplôme de psychologie sociale.

Diplomy sa môžu získať v priebehu 1—2 rokov. Je možné získať 1—2 diplomy. Diplom sa získava na základe:

1. Písomnej, zväčša experimentálnej práce v rozsahu asi 20 strán.
2. Písomnej práce trvajúcej 3 hodiny, kde poslucháč rieši určitý problém, napr. Pavlov a psychológia apod.
3. Praktickej práce v laboratóriu — poslucháčovi sa dá problém, prístroj a pokusná osoba. Poslucháč má pripraviť projekt (plán) experimentu, previesť experiment a štatisticky ho vyhodnotiť.
4. Dotazníka z problematiky, ktorú obsahovali prednášky. Napr. frustácia je...

Celá skúška končí ústnou skúškou, ktorá sa koná u 2 profesorov. Ústna skúška je krátka. Po dosiahnutí tohto diplomu absolventi môžu nastúpiť miesto podľa svojej špecializácie.

Celú výuku v oblasti psychológie má na starosti Institut de psychologie, ktorý je zameraný výlučne na výuku. Riaditeľom Institutu je P. Fraisse. Sekretariát Institutu je zložený zo sekretára a príslušných administratívnych síl. Výuku obstarávajú jednak asistenti fakulty (faculty), bádatelia CNRS z jednotlivých laboratórií a prípadne iní pracovníci.

Doc. dr .T. PARDEL

R Ô Z N E

Nový psychologický časopis

Studia psychologica je časopis pre základný výskum v psychologických vedách. Uverejňuje pôvodné experimentálne a teoretické štúdie našich i zahraničných výsledkov bádania v základných psychologických disciplínach. Ťažiskom sú pôvodné práce experimentálneho charakteru, ktoré sa budú v časopise výberovo zverejňovať vo svetových rečiach. Slovensky a česky sa budú uverejňovať syntetické referátové štúdie o aktuálnych problémoch, ďalej metodické a metodologické články a rozpravy, ktoré majú charakter diskusie. Krátke informácie o započatých výskumoch a predbežných výsledkoch sa budú uverejňovať len vo svetových rečiach.

Nový časopis je určený pre všetkých odborných psychológov bez ohľadu na špecializáciu. Medzidisciplinárne spojiva by mal tvoriť pre odbory, ktoré používajú psychologické poznatky, najmä pre fyziológiu, psychiatriu, sociológiu a pedagogiku. Pre empirické spoločenské vedy môže byť časopis významným metodologickým pomocníkom. Štúdie z psychológie práce a inžinierskej psychológie môžu byť podnetné aj pre výskumných pracovníkov v technických a ekonomických odboroch, ako aj všade tam, kde sa ľudský činiteľ podieľa rozhodujúcim spôsobom na vedeckom riadení pracovných a technologických postupov.

Tradícia vo vede je práve tak dôležitá ako v iných odboroch ľudskej činnosti. O tradíciu sa opiera aj tento nový psychologický časopis. Treba ho považovať za kontinuálny s doterajšími Psychologickými štúdiami, ktoré vychádzali neperiodicky a ktorých vydávanie sa ukončilo 6. číslom v roku 1964. Studia psychologica sa začínajú číslovať ako 7. ročník. Ročne budú vychádzať 4 čísla. Od doterajšej formy ročenky sa časopis odlišuje tým, že vybrané články experimentálneho charakteru sa budú publikovať vo svetových jazykoch. Týmto spôsobom sa umožní širšia publicita prác československých psychológov a sprístupnia sa najzávažnejšie výsledky ich práce zahraničným psychológom. Súčasne však budú mať tieto články slovenské súhrny, ktoré umožnia dostatečný prehľad ich obsahu. Rad článkov bude po slovensky a česky, a to najmä referátové štúdie, ktoré prinášajú množstvo informácií a ktoré budú spracúvať rad zväčša málo prístupnej zahraničnej literatúry.

Studia psychologica vydáva Vydavateľstvo SAV. Časopis rozširuje poštová novinová služba v Bratislave, kde si ho možno objednať. Predplatné za všetky štyri čísla ročne je Kčs 24,—. Adresa pre objednávky: PNS - Ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 48/VII.

Negatívne dôsledky zverejňovania psychologických metód

V diskusných príspevkoch na II. sjazde čs. psychológov odznelo viac kritických hlasov, ktoré odsudzovali nezodpovedné zverejňovanie psychodiagnostických metód. Je zaiste správna požiadavka, aby sa dodržiavalo utajenie psychodiagnostických pomôcok a aby sa o nich nepísalo zbytočne populárnou formou. Väčšina diskutujúcich argumentovala proti nezodpovednej popularizácii v tom zmysle, že testové metódy strácajú svoju diagnostickú cenu, ak je verejnosti známa ich podstata. Táto námietka by hrala skutočne rozhodujúcu úlohu iba v tom prípade, keby kvantitatívne vyhodnocovanie testov bolo zásadnou podmienkou objektívnosti a spoľahlivosti psychologického vyšetrenia. Po známych kritických výhradách oproti psychotechnickým skúškam (z ktorých viaceré boli správne a opodstatnené) javí sa problém utajenia testov i dotazníkov dôležitým aj z iného hľadiska:

Ako najzávažnejšiu výhradu voči psychotechnickým metódam treba uznať výčitku, že schopnosti ani vlastnosti nemožno zodpovedne posúdiť len na základe krátkodobých skúšok, pri ktorých sú presne vymedzené veľmi krátke časové limity. Tým je totiž dané vážne nebezpečenstvo, že náhodný rušivý vplyv (či už vonkajší alebo vnútorný) môže veľmi silne skresliť výkon. Precízne kvantitatívne vyhodnotenie je potom v takom prípade iba presným vyčíslením stupňa nepravdivosti! Ak priznávame nepriamym meraniam v psychológii len veľmi relatívnu platnosť, tak musíme rozhodne upustiť od preceňovania kvantitatívneho vyhodnocovania výsledkov vo väčšine dosiaľ používaných skúšok.

Správnejší je taký prístup k psychologickému vyšetrovaniu, ktorý tieto skúšky pokladá najviac ak za hrubé sito, ktoré oddelí nadpriemernú a podpriemernú úroveň od priemeru. Skúšky by sa mali chápať iba ako jednotlivé pracovné úlohy vykonávané v rovnakých podmienkach, z ktorých psychológ môže pozorovaním a kvalitatívnou analýzou zistiť odchylky od normálu a tak postihnúť mimoriadne klady či nedostatky. Keď takto presunieme ťažisko psychodiagnostických metód z kvantitatívneho hodnotenia do kvalitatívnej analýzy — potom musíme v prvom rade zabezpečiť čo možno najdokonalejšie pochopenie skúšobných úloh. Psychológ musí mať vždy istotu, že dosiahnuté výkony sú naozaj prejavom tej schopnosti či vlastnosti, ktorú majú reprezentovať a že nie sú skreslené individuálnymi rozdielmi v pochopení inštrukcií. Z tohto hľadiska by sa teda zverejňovanie rozličných „trikov, hlavolamov a chytákov“ používaných v psychotechnických skúškach nemuselo pokladať za mimoriadne nebezpečné pre psychologickú prax.

Okrem odborných publikácií, kritizovaných z tohto stanoviska na psychologickom sjazde, zaoberá sa problematikou psychotechnických testov aj niekoľko časopisov a magazínov. Napríklad *Priroda* a spoločnosť priniesla v 2. čísle tohto ročníka zostavu otázok, hlavolamov a problémov, ktorých riešením sa vraj môže čitateľ presvedčiť o svojej inteligencii či osobných vlastnostiach. Takéto profanizovanie autopsychodiagnostiky treba rozhodne odsúdiť, a to predovšetkým z hľadiska zásad psychohygieny. Je tu totiž vážne nebezpečenstvo neodborného a nesprávneho sebahodnotenia.

Priemerný človek si uvedené úlohy alebo otázky dotazníka vypracuje a ohodnotí svoj výkon podľa pripojených bodovacích noriem. Pritom je už jeho osobnou vecou, ako pochopil pokyny a ako postupoval pri riešení. V pokynoch sa však často vyskytuje veľa nejasností a v samotných úlohách

či otázkach bývajú neraz hrubé chyby, ktoré vznikli zlým prekladom alebo pri sadzbe. Čitateľ potom, samozrejme, nemôže dosiahnuť najlepší výsledok ani keby sa akokoľvek snažil a mal k tomu aj skutočné psychické predpoklady. U citlivejšieho človeka sa môže stať, že ak získa nízke ohodnotenie svojho výkonu — neúspech otrasie jeho sebadôveru a vytvorí pochybnosti o jeho schopnostiach. Tieto môžu v extrémnych prípadoch viesť k pocitu či až komplexu menejcennosti! Naproti tomu ľudia chytrí môžu dobré dosiahnuté výsledky preceniť a ak je ich charakterový základ slabší a ak sú voči sebe menej kritickí — môžu sa neodôvodnene preceňovať. To môže byť príčinou nekriticky prepínavej sebadôvery a môže vyústiť až do povýšeneckého postoja voči iným.

Bolo by preto žiadúce oficiálne opozorniť na tieto možné negatívne dôsledky redakcie tých časopisov, ktoré uverejňujú takéto quasipsychologické rubriky a kvízy. Takáto vulgarizácia psychologických metód v nesprávnej a nevhodnej forme môže totiž napáchať oveľa viac škôd ako odborná kniha, v ktorej sú informatívne zverejnené ukážky z niektorých metód a ktorá sa náhodou dostane do nevhodných rúk!

J. CH. RAISKUP

K príspevku s. Raiskupa vyslovuje redakcia časopisu *Príroda* a spoločnosť následovné stanovisko:

Niektoré tvrdenie s. Raiskupa, najmä pokiaľ sa týkajú testu uverejneného v 2. čísle časopisu, sú nepresné, potrebujú vysvetlenie a uvedenie na správnu mieru.

1. Predovšetkým tvrdenie s. Raiskupa, že mnohí ľudia po vyriešení testu môžu sa začať (čo odporuje psychohygiene) preceňovať, ak dosiahli dobrý výsledok, a naopak, podceňovať, ak dosiahli nedostatočný výsledok, nie sú opreté (ako nám je to známe) o žiadne vedecké dôkazy, sú len dohadom, ktorý môže a nemusí platiť. Samozrejme, tým viac, že v kritizovanom teste ani nijaké hodnoty (normy) neboli uvedené. Až v 5. čísle PaS uverejňujeme hodnoty získané testom u skupiny osôb v našich podmienkach. Súčasne sme uverejnili kritické stanovisko práve k otázke hodnotenia výsledkov dosiahnutých v uverejnenom teste. Text nášho hodnotenia uvádzame doslovne:

Výsledky intelligenčnej skúšky z č. 2.

Dúfame, že ste sa pri riešení úloh intelligenčnej skúšky uverejnenej v druhom čísle nášho časopisu, dobre cítili a pobavili. To bol aj hlavný zmysel skúšky.

Hodnoty, ktoré uverejňujeme na porovnanie v dnešnom čísle, sú približné. Nepovažujte ich za jednoznačné kritérium úrovne svojej inteligencie. Podmienky, za ktorých ste sa vy sami vyskúšali, nezodpovedajú úplne vedeckým požiadavkám takejto skúšky. Okrem toho bolo by potrebné vykonať aj ďalšie kontrolné psychologické skúšky. Len na základe komplexnejšieho merania možno určiť presnejšie aj úroveň inteligencie.

Tak ako každý psychologický test, i tento mal ťažšie i ľahšie úlohy. Aj nadpriemerne inteligentnému človekovi sa mohlo stať, že sa príliš pristavil pri jednej z ťažších úloh a neostal mu čas na riešenie úloh ľahších. Samozrejme, v takomto prípade celkový nižší počet bodov neobrazuje skutočnú úroveň inteligencie.

Hodnotenie:

Ak ste vyriešili 8 až 13 úloh, vaša inteligencia je v hraniciach normálu.

Ak ste vyriešili 14 až 18 úloh, možno uvažovať o veľmi dobrej úrovni inteligencie.

Viac ako 18 vyriešených úloh značí, že vaša inteligencia je nadpriemerná.

2. Redakcia skutočne test uverejnila predovšetkým ako zábavu na žiadosť čitateľov, pričom ide o test uverejnený v juhoslovanskom časopise Izbor č. 3. Tento test sa v našich podmienkach nepoužíva. Nemožno predpokladať, že by sme týmto akýmkoľvek spôsobom prezradili a tým znehodnotili diagnostickú pomôcku používanú v našej psychologickej praxi.

3. Testy a dotazníky v podobnom zábavno-popularizačnom zmysle sú bežne uverejňované na Západe i v niektorých štátoch ľudovodemokratických (SSSR, Maďarsko, NDR, Poľsko, Juhoslávia). Nepredpokladáme, že by boli príčinou psychických porúch ľudí v týchto krajinách.

4. Okrem negatívnych dôsledkov, ktoré vidí s. Raiskup, okrem veľkého záujmu čitateľov o podobné psychozábavy, redakcia bola vedená aj iným pozitívnym motívom, keď pristúpila k publikovaniu tohto testu.

Vo verejnosti je veľký záujem o metódy, akými pracujú iné vedy. Vždy je veľký záujem o nové diagnostické metódy a prístroje v medicíne, o metódy používané v biológii, v chémii, v technike apod.

Samozrejme, neobyčajný je záujem o psychológiu vcelku, o jej metódy obzvlášť. Články z oblasti metodológie psychológie týmto propagujú psychológiu ako vedeckú disciplínu, čo samozrejme redakcia Prírody a spoločnosti rada robí a vlastne pomáha popularizovať psychológiu medzi svojou početnou čitateľskou obcou.

Nechceli sme ani doteraz a nechceme ani v budúcnosti popularizovať psychológiu tým, že by sme znížovali vedeckú úroveň psychológie i článkov uverejňovaných z tejto oblasti v našom časopise. Veľmi starostlivo si preto budeme všímať upozornení, ktoré s. Raiskup vo svojom článku uvádza.

Redakcia PaS

**„Zprávy Československé psychologické společnosti
při Československé akademii věd“**

**„Bulletin Slovenskej psychologickej spoločnosti
pri Slovenskej akadémii vied“, č. 11-12 (1965)**

Vydává Československá psychologická společnost. Redakce: Praha 1,
Hradčanské nám. 5 • Administrace: Praha 2, Vyšehrad, nábr. B. Engelse 6

Vytiskly Středočeské tiskárny, n. p., provoz. 215, Benešov, tř. Kl. Gottwalda 738
1148—65 — E-01*51446